

**Nuorten näkökulma työpajatoiminnan olemukseen Kurt Lewinin
kenttäteorian jäsentämänä**

Satu Paakkari
Sosiaalityö
Maisteri tutkielma
Kokkolan yliopistokeskus
Chydenius
Humanisyhteiskuntatieteellinen
tiedekunta
Jyväskylän yliopisto

TIIVISTELMÄ

Nuorten näkökulma työpajatoiminnan olemukseen Kurt Lewinin kenttäteorian jäsentämänä

Satu Paakkari

Sosiaalityö

Maisterin tutkielma

Kokkolan yliopistokeskus Chydenius

Jyväskylän yliopisto

Ohjaaja: YTT Sirkka Alho

Tammikuu 2021

79 sivua + 3 liitettä

Tutkimukseni tavoitteena oli tarkastella työpajatoiminnan merkitystä nuorten näkökulmasta Kurt Lewinin kenttäteorian jäsentämänä. Tavoitteena oli löytää nuorten antamia merkityksenantoja työpajatoiminnasta. Nuorten näkökulman esiin tuominen työpajatoiminnan merkityksistä antaa näkemyksiä siitä, minkä nuoret kokevat olevan heille tärkeää työpajatoiminnassa. Yhteiskunnallisella tasolla työpajatoiminta on eräs keino vaikuttaa nuoren elämään.

Tutkimukseni on kvalitatiivinen tutkimus, jossa hyödynnetään osallistuvaa toimintatutkimusta etnografisen tutkimusotteen kautta. Tarkastelin osallistuvan havainnoinnin kautta työpajan henkilöstön ja nuorten välistä vuorovaikutusta. Lewinin kenttäteoriaa on sovellettu siksi, että yksilön käyttäytymiseen voidaan vaikuttaa sekä ryhmä- että yksilötasolla sen mukaan, millainen vuorovaikutus tai voima ohjaa kenttää, jossa yksilön käyttäytyminen tapahtuu.

Tutkimuksen aineisto kerättiin haastatteluiden, päiväkirjamerkintöjen sekä osallistuvan havainnoinnin kautta. Tutkimuksen aineiston merkityksiä käsittelin sisällönanalyysin avulla. Litteroitua haastattelutekstiä kertyi kaksikymmentä kaksi sivua ja päiväkirjamerkintöjä havaintoineen kolmetoista sivua. Teemahaastatteluun osallistui viisi nuorta ja kaksi työhajaajaa.

Tutkimukseni tuloksia voidaan hyödyntää sosiaalitoimen nuorisotyössä, työpajatoiminnassa sekä sosiaalityön tutkimuksessa tuomalla nuorille enemmän tietoisuutta työpajatoiminnasta sekä merkityksestä yhtenä vaihtoehtona työttömyyden tai koulutuspaikan sijaan. Työpajatoiminnalla kyetään aktivoimaan nuoria yhteiskunnan jäseneksi sekä kiinnostumaan myös itselleen vieraista ammattialoista. Täten nuoret pääsevät entistä paremmin mukaan työpajatoimintaan sekä ymmärtävät työpajatoiminnan tarkoituksen. Tutkimuksessa sivutaan myös nuorten näkemyksiä syrjäytymisestä ja sitä, ovatko työpajatoimintaan osallistuneet nuoret itse kokeneet olleensa syrjäytyneitä.

Työpajanuoret kokivat työpajatoiminnan olevan heitä innostavaa sekä kannustavaa. Nuorten puheissa ilmeni kunnioitus sekä arvostus työpajatoimintaa kohtaan ja he olivat todella sitoutuneita suorittamaan työpajajakson loppuun saakka. Työhajaajien ammattitaitoa arvostettiin ja heihin luotettiin. Luottamus ilmeni siten, että nuoret kokivat kykenevänsä puhua työhajaajien kanssa myös omasta henkilökohtaisesta elämästään työpajaan liittyvien asioiden lisäksi. Nuoret antoivat negatiivista palautetta työpajatoiminnan sisällön sekä markkinoinnin informaatiosta. Tutkimuksessani myös työpajaohjaajat pohtivat työpajatoiminnan markkinoinnin selkeyttämistä sekä näkyvyyden parantamista.

Avainsanat: Työpajatoiminta, nuorten varhainen tuki, osallisuus

Sisällys

1 JOHDANTO	5
2 TUTKIMUKSEN KESKEISET KÄSITTEET	7
2.1 Työpajatoiminta.....	7
2.2 Nuorten varhainen tuki	10
2.3 Nuorten osallisuus	12
2.4 Aiempaa tutkimusta	14
3 TUTKIMUKSEN TEOREETTIS-METODOLOGISET LÄHTÖKOHDAT	18
3.1 TUTKIMUSASETELMA	18
3.1.1 Tutkimuksen tavoitteet	18
3.1.2 Tutkimuskysymykset	18
3.2 Tutkimuksen metodiset valinnat	19
3.2.1 Toimintatutkimus	19
3.2.2 Kenttäteoria.....	22
3.2.3 Etnografia tutkimusotteena	26
3.2.4 Sisällönanalyysi	27
4 TUTKIMUKSEN EETTISYYS JA LUOTETTAVUUS.....	30
5 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN	34
5.1 Osallistava teemahaastattelu	34
5.2 Tutkimukseen osallistunut työpaja.....	35
5.3 Havainnointipäiväkirja.....	38
5.4 Osallistuva havainnointi	40
5.5 Haastattelutilanne	41
5.6 Haastatteluun osallistuvat henkilöt.....	42
6 OSALLISTUMINEN TYÖPAJATOIMINTAAN	46
6.1 Työpajatoiminnan aloittaminen	46
6.2 Työpajat ryhmätoiminnan ympäristönä.....	47
6.3 Nuorten aikaisempi työ- ja koulutushistoria	52
6.4 Nuorten tietoisuus työpajoista ja niiden toiminnasta.....	55
6.5 Työpajatoiminta osallisuuden kenttänä	58
6.6 Syrjäytyminen – nuoret kertojina.....	62
6.7 Kehittämissideat pähkinänkuoressa	66

7 JOHTOPÄÄTÖKSET.....	67
7.1 Yhteenveto	67
7.1.2 Mitä merkityksiä nuoret antavat työpalatoiminnalle?.....	67
7.1.3 Minkälainen toimintaympäristö työpaja on?	68
7.1.4 Miten nuoret kuvaavat itse vertauskuvallisesti syrjäytymistä?	69
7.2 Pohdinta	70
7.3 Tutkimuksen arviointia	71
LÄHTEET	73
Liite 1. Tutkimussuunnitelma tutkimusluvan liitteeksi	80
Liite 2. Haastattelukysymyksiä nuorille.....	84
Liite 3. Haastattelukysymyksiä nuorten työpajan ammattilaisille	85
Taulukot	
Taulukko 1. Tutkimuksen teoreettis-metodologiset lähtökohdat.....	30
Kuviot	
Kuvio 1 Toimijat ja tehtävät työpajatoiminnan kentällä.	10
Kuvio 2 Työpajatoiminnan merkitykset kentän toimijuuden mukaan.	53

1 JOHDANTO

Suomalainen yhteiskunta tukee nuoria heidän elämän vaiheissa monella eri tavalla. Eräänä nuorten tukimuotona on työpajatoiminta. Työpajatoiminnan kautta pyritään edistämään nuoren elämänhallintaan liittyviä asioita, kuten koulutukseen ohjaamisessa sekä työelämään tukemisessa. Nuorten työpajatoiminta on sosiaalihuoltolain 2014/1301 11 § mukaista sosiaalipalvelua, jonka tarkoituksena on torjua sosiaalista syrjäytymistä sekä edistää osallisuutta.

Yhteiskunnallisella tasolla tarkasteltuna työpajatoiminta sijoittuu institutionaalisen elämäntilanteen viitekehykseen. Tällä tarkoitetaan sitä, että yhteiskunta kykenee vaikuttamaan nuoren elämään erilaisten lakisääteisten ikärajojen, tiettyyn ikään liittyvien odotusten ja instituutioiden kautta. Työpajatoiminta institutionaalisen viitekehyksenä luo tukirakenteen nuorelle, joka tarvitsee palveluita sekä tukea yhteiskunnan vaatimuksiin vastaamisessa. (Komonen 2008a, 169.)

Vaikka työpajatoiminta on keino vaikuttaa nuoren elämään, on se myös nuorelle tärkeä tukiverkosto nuoren elämässä. Eräs työpajatoiminnassa mukana ollut nuori toteaa pienen muutoksen hänen arkeensa vaikuttaneen isoksi muutokseksi hänessä itsessään. Tämä on näkynyt jaksamisessa, haaveilun lisääntymisessä sekä rohkeutena toteuttaa omia haaveita sekä uskalluksena koetella omia voimavarojaan. Nuoren mukaan koti sekä työpaja luovat hänelle turvaverkon, jonka avulla hän uskalltaa toteuttaa niitä haaveita, joista hän on vain unelmoinut. (Pietikäinen & Välimaa 2017, 110.)

Kiinnostukseni nuorten työpajatoimintaan sai alkunsa siitä, että sosiaalityön yhteiskunnallisena tehtävänä on, yhdessä nuorten kanssa, löytää nuoria kiinnostavia työllistymisen sekä kouluttautumisen muotoja. Työpajatoiminta on yksi niitä keinoista, jonka kautta nuori voi löytää paikkansa tässä yhteiskunnassa. Työpajatoiminta on kiinteästi mukana nuorten tukemisessa sosiaalityössä sekä sosiaaliohjauksessa.

Tässä tutkimuksessa etnografisella tutkimusotteella pyritään ymmärtämään nuorisotyön, erityisesti työpajatoiminnan, ja niiden tekijöiden merkitystä, jotka vaikuttavat nuorten näkemyksiin ja kokemuksiin työpajatoiminnan merkityksistä heidän yhteiskunnallisen aseman parantamisessa. Tähän sisältyy nuoren mahdollisuus saada mieleisensä työ- tai opiskelupaikka, jotta nuoren mahdollisuus kiinnittyä yhteiskuntaan onnistuu.

Tutkimukseni teoreettinen viitekehys rakentuu johdannon jälkeen alkavasta luvusta 2, jossa käsitte-
len tutkimuksen keskeiset käsitteet. Luvussa kolme esittelen tutkimuksen teoreettis-metodologiset
lähtökohdat ja luvussa neljä kuvailen tutkimuksen eettisyyttä sekä luotettavuutta. Luku viisi sisältää
kuvauksen tutkimuksen toteuttamisesta, luku kuusi sisältää tutkimustulokset ja tutkimus päättyy
lukuun seitsemän johtopäätöksiin, pohdintaan ja jatkotutkimusmahdollisuuksiin.

2 TUTKIMUKSEN KESKEISET KÄSITTEET

2.1 Työpajatoiminta

Nuorten työpajatoiminta sai alkunsa 1980-luvulla, jolloin nuorisotyön ja työhallinnon yhteisenä tavoitteena oli ehkäistä nuorten työmarkkinoilta syrjäytymistä. 1990-luvun laman aikana nuorisotyön rooli työpajatoiminnassa väheni. Nuorten työpajatoiminnasta tuli yhä enemmän työvoimapolitiittinen keino lisätä nuorten mahdollisuutta osallistua erilaisiin työhön sekä koulutuksiin ohjaavaan toimintaan. Suomessa oli vuosina 1995–1999 noin 300 valtionavustusta saavaa työpajaa ja niissä oli noin 40 000 nuorta erilaisissa työtehtävissä. Vuonna 2018 valtionavustusta saavia työpajoja oli noin 220 ja niissä oli valmentautujia 27 300 henkilöä. Tultaessa 2000-luvulle nuorten työpajojen perustehtävä koki muutoksen, joka kasvatti yksilövalmennuksen sekä kasvatuksellisuuden osuutta toiminnoissa. Työpajatoiminnot erikoistuivat sekä ammatillistuivat, jolloin työ- ja yksilövalmentajilta edellytettiin ammatillista koulutusta, kehitettiin työpajapalveluita laadukkaammaksi sekä vastamaan paikkakunnan tarpeisiin sekä opeteltiin kohtaamaan monimuotoinen asiakaskunta entistä yksilöllisemmällä tavalla. 2000-luvulla myös nuorisotyö tuli yhä enemmän mukaan työpajatoimintaan. Nuorisotyön kautta lisättiin nuorten yhteisöllisyyttä, ohjauksellisuutta sekä osallisuutta työpajan eri toiminnoissa. (Komonen 2008a, 429; Bamming & Hilpinen 2019, 12.)

Työpajatoiminta on osa erityisnuorisotyötä ja omalla osallaan merkittävä tekijä nuorten syrjäytymisen ehkäisyssä. Suomen lainsäädännössä nuorisolaki (1285/2016, 13§) määrittelee nuorten työpajatoiminnan toiminnaksi, jossa nuorelle luodaan mahdollisuus osallistua koulutukseen, valmistua koulutuspaikastaan, hakeutua työmarkkinoille tai muuhun palveluun, joka tukee nuorten elämänhallintaa. Työpajatoiminta vahvistaa nuoren kykyä sekä mahdollisuuksia elämänhallinnan eri osa-alueilla, jolloin edistetään nuoren kasvua, kykyä itsenäistyä ja luodaan edellytykset yhteiskuntaan osallistumiselle. (Nuorisolaki 1285/2016.)

Nuoret voivat hakeutua työpajoihin ottamalla itse suoraan yhteyttä itseään kiinnostavaan työpajaan, TE-toimiston sekä sosiaalitoimiston kautta. Työpajatoiminta on valmennuksellista sekä työn kautta tapahtuvaa tekemällä oppimista. Työpajat perustuvat yhteisöllisyyteen sekä työperusteiseen oppimiseen. (Opetus- ja kulttuuriministeriö.)

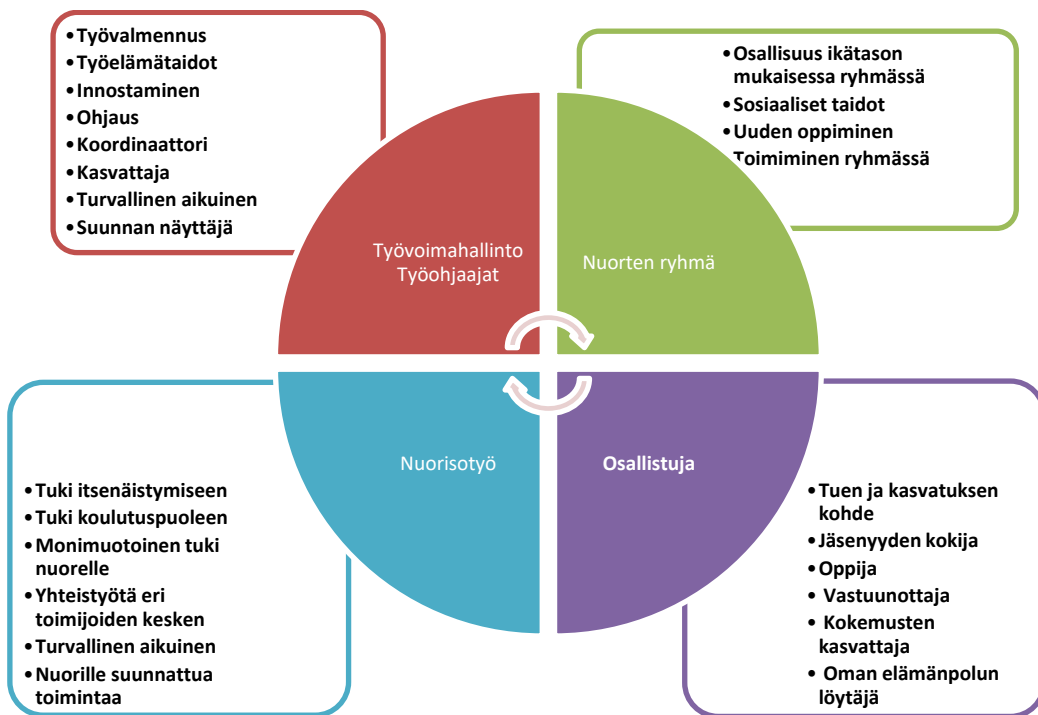
Ruth Bammingin ja Merja Hilpisen (2017) mukaan työpajatoiminnan paikka on julkisen sektorin palveluissa sosiaalialan palveluiden sekä nuorisotyön ja koulutus- ja työmarkkinoiden välimaastossa. Työpajatoiminnan rahoitus koostuu useasta eri lähteestä. Työpajatoiminta saa rahoitusta valtiolta, toimintojen ylläpitäjien rahoitusosuudesta, erilaisten hankerahoitusten kautta, valmennuspalveluiden kautta saaduista tuloista sekä työtoiminnan kautta saaduista tuotoista. Nuorten työpajatoiminnalla tuetaan alle 29-vuotiaita nuoria, jotka tarvitsevat apua elämänhallintaan, koulutukseen tai työelämään liittyvissä kysymyksissä. Työpajoissa työskenteli vuonna 2017 yhteensä 2296 henkilöä, joista noin 45 % oli korkea-asteen tutkinto ja 65,6 % työvalmentajia oli 2. asteen ammatillinen tutkinto. Pohjois-Suomen aluehallintoviraston myöntämä harkinnanvarainen valtionavustus nuorten työpajatoiminnan tukemiseksi oli vuonna 2017 1 750 000 euroa (AVI.). Kyseessä on erittäin merkittävä panostus nuorten hyvinvoinnin tukemiseksi. Nuorten työpajatoimintaa järjestetään yhdistysten, kuntien sekä säätiöiden kautta. Opetus- ja kulttuuriministeriöllä on vastuu työpajatoimintojen kehittämisestä sekä aluehallintoviraston kautta jaettavien avustusten kautta vahvistaa työpajatoiminnan toimintaedellytyksiä. (Bamming & Hilpinen 2018, 3, 8.)

Nuorisotyötä voidaan määritellä siten, että sen tavoitteena on tukea nuoren kasvua aikuisuutta kohti. Nuori voi tarvita tukea myös kulttuurillisen kasvatuksen ja itsenäistymisprosessin aikana, sosiaalisten suhteiden luomisessa sekä toimijuuden vahvistamisessa. Näiden toimien kautta voidaan ennaltaehkäistä nuorten sosiaalisten ongelmien syntymistä sekä kasvamista. Nuorisotyö on monen tekijän summa. Nuorisotyön pedagogisuus korostaa nuoren kasvuun sekä itsenäisyyteen vaikuttavien tekijöiden tukemista, jolloin kasvatuksellisista lähtökohdista tarkasteltuna nuorisotyön lähtökohdina on tukea koulun ja kodin yhteistyötä. (Kiilakoski & Honkatukia 2018, 10.)

Työpajatoiminnassa pyritään kehittämään yksilön arjenhallintaan liittyviä taitoja valmentamalla tekemällä oppimisen sekä työn tekemisen kautta. Työpajatoiminnan kautta on mahdollisuus hakeutua koulutuksiin sekä saada valmennusta koulutukseen. Tärkeimmiksi työpajojen toimintamenetelmiksi ovat vakiintuneet työ- ja yksilövalmennus. Yksilövalmennuksen kautta tuetaan arjenhallintaan liittyviä asioita, kuten ruoan laitto, laskujen maksamista ja muita itsenäiseen elämänhallintaan liittyviä taitoja. Työvalmennuksen avulla pyritään kehittämään valmennettavan työelämään liittyviä taitoja sekä osaamista ja työkykyä. Nuori voi työpajatoiminnan kautta päästä tutustumaan erilaisiin työpaikkoihin. Tämä edesauttaa nuorta pohtimaan sitä, millainen työ voisi olla hänen tulevaisuuden työtä. (Bamming & Hilpinen 2018, 8.)

Sosiaalipoliittinen näkökulma puolestaan edellyttää nuorisotyön osallistuvan luomaan ja rakentamaan yhteiskunnasta sellaisen, että kaikki nuoret saisivat samanlaiset lähtökohdat elämälleen, ilman nuorten syrjimiseen liittyviä tekijöitä. Nuorisotyö kiteytyy näiden kaikkien tekijöiden kautta. Nuorisotyö pyrkii rakentamaan yhteiskunnasta sellaisen, että nuorten sosiaalinen vahvistaminen on samanarvoista yksittäisten nuorten sekä jokaisen yhteiskuntaan kuuluvan nuoren kohdalla. Nuorisotyöhön liittyvä demokraattinen ajattelu mahdollistaa sekä tukee nuorten osallistumista yhteisten asioiden hoitamiseen ja antaa heille vaikuttamisen kanavan yhteiskunnallisten toimintojen toteuttamiseen. Nuorisotyön kulttuurillinen lähtökohta painottaa nuorten kulttuurillisiin tarpeisiin sekä itseilmaisun toteuttamista. (Kiilakoski & Honkatukia 2018, 10; Komonen 2008a, 129.)

Kuntien tehtäviin sisältyy huolehtia nuoria tukevasta sekä ohjaavasta nuorisotyöstä ja -politiikasta. Tämä edellyttää kunnilta valmiuksia luoda nuorten tukemiseen tarvittavat puitteet sekä tilat, jotta nuorisotyön toiminnalla olisi toiminnan edellytykset sekä valmiudet kunnossa. Laki edellyttää myös viranomaisten monimuotoista yhteistyötä eri toimijoiden välillä, jonka kohteena ovat jokainen kunnassa asuva nuori. (Nuorisolaki 1285/2016.) Työpajatoiminta on eräs keino tukea nuoria kasvussaan sekä itsenäistymisessään. Työpajatoiminnan tukemana nuori voi löytää itselleen sopivan koulutus- tai työpaikan ja sitä kautta kiinnittyä yhteiskuntaan.

Kuvio 1. Toimijat ja tehtävät työpajatoiminnan kentällä

Nuorisotyö toimii nuoren tukena sekä yhteistyökumppanina eri toimijoiden kesken. Nuorisotyön avulla nuoret saavat tukea, ohjausta sekä turvaa itsenäistymiseensä. Työvoimahallinto ohjaa nuorta koulutukseen sekä työelämään liittyvien tarpeiden kanssa. Työpajojen työhajaajat voivat toimia innostajina, olla turvallisia aikuisia, ohjata nuorta sekä kasvattaa nuorta ottamaan vastuuta omasta elämästään. Nuorten ryhmässä nuoret saavat ikätasoistaan seuraa, kehittävät sosiaalisia taitojaan, oppivat uusia toimintatapoja sekä oppivat toimimaan ryhmissä. Osallistuja eli nuori itse on tuen sekä kasvatuksen kohde, jonka päätehtävänä on oppia vastuuta, kasvattaa kokemuksiaan sekä löytää suunta elämälleen.

Nuorisolaki (1285/2016) määrittelee lain tarkoittavan kaikkia alle 29-vuotiaita nuoria. Laki velvoittaa kunta ja kaupungeja tukemaan nuorten kasvua, itsenäistymistä sekä osallisuutta yhteiskunnassamme. Tämän johdosta valtioneuvosto vahvistaa sekä hyväksyy valtakunnallisen nuorisotyön- ja -politiikan ohjelman neljän vuoden välein, jota kunnat ja kaupungit toteuttavat.

Tässä tutkimuksessa mukana olevan kaupungin ylläpitämissä työpajoissa voivat 17–24-vuotiaat nuoret harjoitella pienimuotoista autojen huoltoa sekä korjausta autopajoilla, opiskella kädentaitoja kädentaitopajalla, harjoitella ammattikeittiöissä tarvittavia taitoja lounasravintolassa, tekniikka-alalle suuntautuvat hakeutuvat polkupyöräpajalle sekä viestintää mediapajalla.

2.2 Nuorten varhainen tuki

Varhaisen tuen menetelmien ja mahdollisuuksien kehittäminen aloitettiin Suomessa 1990-luvun loppupuolella Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimus- ja kehittämiskeskuksessa. (Stakes). Aiemmin kirjallisuudessa sekä puheessa käytettiin varhaisen puuttumisen-mallia, mutta varhaisen tuen-malli on sittemmin syrjäyttänyt sen. Menetelmästä on tullut 2000-luvun hallitsevin menetelmä lapsi- ja nuorisopolitiikassa. Dialoginen malli sai alkunsa ammattilaisten kokemasta epävarmuudesta erilaisten toimintatapojen sekä -mallien sopivuuden sekä puuttumisen suhteen. Ammattilaisten huoli omien toimintatapojen luomista ristiriidoista sekä omista työskentely mahdollisuuksista sekä omista työskentely mahdollisuuksista niiden lasten, nuorten sekä perheiden kanssa, joiden elämäntilanne on kriisissä sekä kriisien jälkeisissä normaalitilanteissa. Aiemmin käytössä ollut varhaisen puuttumisen malli keskittyi lasten, nuorten ja perheiden kanssa työskentelevien ammattilaisten välisiin keskusteluihin ja pohdintoihin, jolloin asiakkaat jäivät keskusteluiden ulkopuolelle. Lapsi tai nuori nähtiin kuuluvan perheen suojelun sekä huolenpidon kohteeksi, jolloin lapsen tai nuoren näkeminen yksilönä jäi perhelähtöisen näkemyksen taustalle. (Kallio, Stenvall, Bäcklund & Häkli 2013, 71–72.)

Kansainvälinen lapsi- ja nuorisopolitiikka muutti lasten ja nuorten asemaa tuomalla keskusteluin käsitteen -early intervention-, joka sai jalansijaa myös suomalaisessa sosiaalipoliittisessa päätöksenteossa sekä keskustelussa. Tämä uusliberalistinen näkemys varhaisesta tuesta painottaa riskien varhaisista havaitsemista ja ratkaisemista yksilötasolla sekä lasten ja nuorten näkemistä aktiivisina, merkittävinä toimijoina. (Kallio, Stenvall, Bäcklund & Häkli 2013, 71–72.)

Varhaisen tuen tavoitteena on ehkäistä nuoren syrjäytyminen yhteiskunnallisista toiminnoista sekä tukea nuorta hänen elämän kriisikohdissaan. Työpajatoiminta voi tukea nuorta koulutukseen, elämänhallintaan sekä työllisyyteen liittyvissä asioissa. Varhainen tuki on taloudellinen sekä inhimillinen panostus nuorten tulevaisuuteen. (AVI 2019.)

Sosiaali- ja terveysministeriö on vuodesta 2001 alkaen koordinoanut VARPU eli varhaisen tuen mallia lasten, nuorten, lapsiperheiden ja syrjäytymiseen ehkäisemiseen tehtävässä työssä. Mallin avulla on pyritty parantamaan nuorten koulutukseen, kulttuurilliseen näkökulmaan, vastuunottamiseen sekä välittämiseen liittyvää muutosprosessia. Jotta varhaisen tuen malli voi toteutua, tarvitaan siihen koko yhteiskunnan panosta sekä ymmärrystä siitä, että lasten ja nuorten hyvinvointi on meidän kaikkien yhteinen asia. (Laaksola 2005, 3; Kuikka 2005, 7.)

Varhaisella tuella tarkoitetaan lasten ja nuorten ongelmien tunnistamista ja löytymistä sekä ongelmiin ratkaisun löytymistä mahdollisimman aikaisessa vaiheessa. Varhainen tuki peräänkuuluttaa jokaisen aikuisen vastuuta lasten hyvinvoinnista. (Laaksola 2005, 3; Kuikka 2005, 7.)

Työpajatoiminnan kautta tapahtuva nuorten tukeminen on osa varhaisen tuen mallia, jolloin yhteiskunta omalla toiminnallaan pystyy vaikuttamaan nuorten hyvinvointiin. Nuorten tulevaisuuden kannalta varhaisen tuen kautta on saatu positiivisia tuloksia. Noin 70 prosenttia nuorista on sijoittunut työhön, koulutukseen tai muuhun aktiiviseen toimintaan työpajajakson jälkeen. Työpajatoiminnan avulla nuori voi suorittaa kesken jääneen ammatillisen koulutuksen yhdessä järjestävän oppilaitoksen kanssa sekä saada ammatinvalintaan ohjausta työpajatoiminnan ammattilaisilta. (AVI 2017; Valtakunnallinen Työpajayhdistys.) Tällöin moni ammatillinen joukko eri alojen ihmisiä tekee yhteistyötä nuoren parhaaksi nuoren toiveita kuunnellen. Tätä varhainen tuki parhaimmillaan on.

2.3 Nuorten osallisuus

Katja Komonen (2008b) toteaa osallisuuden käsitteen olevan merkityksellinen tarkasteltaessa nuorten ja yhteiskunnan välistä suhdetta. Osallisuus on ihmisestä itsestään lähtevä prosessi, johon vaikuttaa ihmisen päämäärät, emootiot sekä usko omaan kyvykkyyteen, muut ympärillä olevat ihmiset, sosiaaliset rakenteet sekä olosuhteet. Ihmisen kokiessa osallisuutta, hän osallistuu johonkin tiettyyn toimintaan. Osattomuuden kokemus syntyy siitä, kun ihminen kokee jääneensä jonkin toiminnan ulkopuolelle. Tämä tarkastelunäkökulma osoittaa, että osallisuus lähenee syrjäytymiskäsitettä tai ollen jopa syrjäytymisen vastakohta, koska osattomuus jostakin tarkoittaa sitä, että ihminen voi kokea eri tilanteissa olevansa ulkopuolinen vastoin omaa tahtoaan. (Komonen 2008b, 430.)

Osallisuus (*involvement*) ymmärretään laajempänä käsitteenä kuin osallistuminen (*participation*). Osallisuudella tarkoitetaan yhteiskuntaan kiinnittymistä, jäsenyyden kokemuksia, mahdollisuuksia vaikuttaa, osallistua sekä toimia yhteiskunnassa ja yhteisöissä. Osallisuus ja osallisuuden kokemukset kytkeytyvät ihmisen henkilökohtaiseen identiteettiin, verkostoihin sekä elämismaailmaan. (Närhi, Kokkonen & Matthies 2017, 115.)

Tiia Hipp ja Kirsti Pollari ja Saga Luoma (2018) toteavat nuorten sekä lasten haluavan olla osallisena sekä mukana yhteisössään. Lapsilla ja nuorilla on tarve tulla ymmärretyksi, olla tietoisia siitä, mitä yhteisössä tapahtuu ja vaikuttaa niihin asioihin, jotka koskevat nuorta tai lasta itseään. Lapsen oikeudella osallistua yhteiskunnan toimintoihin perustuu kansainvälisesti tehtyihin sopimuksiin ja kansainvälisiin poliittisiin asiakirjoihin, kansallisen lainsäädännön lisäksi erilaisiin suosituksiin sekä ohjelmiin. (Hipp ym.2018, 9.)

Lasten ja nuorten osallisuus ilmenee niiden kokemusten kautta, joita syntyy, kun hän kokee kuuluvansa itselleen tärkeään yhteisöön tai ryhmään. Näissä yhteisöissä arvostetaan jokaista yhteisön jäsentä sellaisena kuin he ovat, annetaan vaikutusmahdollisuus yhteisön toimintaan sekä osoitetaan luottamusta jokaista yhteisön jäsentä kohtaan. Yhteiskunnallisella tasolla sillä tarkoitetaan ihmiselle tärkeiden oikeuksien sekä mahdollisuuksien toteutumista ja ihmisten välisen vuorovaikutuksen toteutumista. Poliittisella tasolla puolestaan tarkoitetaan sitä, että ihmisten osallisuutta sekä osallistumisen mahdollisuuksia vahvistetaan. (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2019.)

Osallisuuteen liittyy myös vahva subjektiivinen kokemus siitä, että lapsi ja nuori kokee tulleensa kuulluksi sekä ymmärretyksi, kohdatuksi omana itsenään ja kykenevänsä tuomaan julki oman mielipiteensä. Mikäli lapsi tai nuori kokee saavansa äänensä kuuluviin yhteiskunnan eri toiminnoissa, hänen kokemuksensa ja näkemyksensä tuovat arvokasta tietoa heidän kokemuksistaan. Täten lapsia ja nuoria voidaan pitää kokemusasiantuntijoina palveluita kehitettäessä. (Hipp ym. 2018, 9.)

Lasten ja nuorten osallisuuden tukeminen rakentuu heidän arjen ympärille. Heidän osallistumisen tukemista varten ei välttämättä kannata rakentaa erillisiä toimintaympäristöjä tai toimintoja, koska lapset ja nuoret kokevat nämä usein vaikeiksi tai haastaviksi. Tällöin myös osallistuminen niihin on heikkoa. Koulu, koti, kaverit sekä lähiympäristö ovat niitä kanavia, joiden kautta lasten ja nuorten elämää kannattaa tukea, jolloin myös osallistumiskynnys on matala. (Kallio & Stenvall & Bäcklund & Häkli 2013, 83.)

Lasten ja nuorten osallisuuden tukeminen painottuu myös Opetus- ja kulttuuriministeriön Valta-kunnallinen nuorisotyön ja –politiikan ohjelmassa 2017–2019. Uusien opetussuunnitelmien perusteissa sekä opetussuunnitelmatyössä painotetaan lasten ja nuorten osallistumismahdollisuuksien parantamista. Lasten ja nuorten osallistumismahdollisuuksien toteutumisesta on säädetty perusopetuslaissa (628/1998) ja lukiolaissa (629/1998), joten lasten ja nuorten osallistumismahdollisuuksia on vahvistettu myös lainsäädännöllisin keinoin. (OKM-julkaisuja 2017, 13.)

Vuokko Niiranen (2002, 63) toteaa palveluista keskusteltaessa korostuvan kuluttajan oikeuksiin sekä kansalaisten itsemääräämisoikeuteen liittyvät asiat. Nämä käsitteet vaikuttavat näennäisesti samansuuntaisilta, mutta niiden taustalta löytyy erityyppisiä arvoja ja edellytykset hyvinvoinnille, vapaudelle ja tasa-arvolle, jotka voivat olla hyvin jännitteisessä suhteessa toisiinsa. Mitä vahvemmassa asemassa kansalainen on hyvinvoinnin edellytysten suhteen, sitä vahvemmallalla pohjalla hänen itsemääräämisoikeutensa on. Heikommassa asemassa oleva kansalainen on yleensä heikoimmilla myös valintojen, vapauksien sekä tasa-arvon kokemusten kanssa, jolloin marginalisoituminen kaventuu ja vaikuttamismahdollisuudet oman elämäkulun suhteen ovat vähäiset. Mikäli kansalainen kokee tulevansa kuulluksi ja pääsevänsä osallistumaan oman asemansa kohentamiseen, hän voi saada elämänhallintaan sekä osallisuuteen liittyviä positiivisia kokemuksia, jolloin hänen elämänlaatu yleensä paranee. Myös Euroopan Unionin toimintaohjelmat (*For Citizens and Against Exclusion*) paneutuvat sosiaalisen syrjäytymisen ja marginalisoitumisen vähentämiseen kansalaisten osallistumisen kautta. (Niiranen 2002, 71.)

Suomen perustuslaki (731/1999, 14§, 3 mom) muotoilee itsemääräämisoikeuden siten, että julkinen valta tukee yksilön mahdollisuuksia olla osallisena yhteiskunnallisissa toiminnoissa sekä antaa mahdollisuus vaikuttaa päätöksentekoon, joka koskee häntä itseään. Kuntalaissa (365/1995, 27§, 1 mom) puolestaan esitetään yksilön osallistuminen siten, että valtuusto antaa kunnan asukkaille sekä palveluiden käyttäjille edellytykset osallistua sekä vaikuttaa kunnan toimintaan. Suomen perustuslain (731/1999) mukaisesti lapsia ja nuoria tulee kohdella tasa-arvoisesti yksilöinä ja lasten ja nuorten tulee saada vaikuttaa itseään koskevaan päätöksentekoon kehitystasoaan vastaavalla tavalla. (Niiranen 2002, 71.)

2.4 Aiempaa tutkimusta

Katja Komonen (2008b) on kuvannut tutkimusartikkelissaan nuorten työpajatoimintaa nuorisotyön työmuotona. Artikkelissa todetaan nuorten elämän pirstaloitumisen, kiristyneen kilpailun opiskelu- ja työpaikoista sekä epävakaiden ja ennakoimattomien työmarkkinoiden hankaloittavan nuorten elämää peruskoulun jälkeen. Nuoret kokevat tarvetta tulla joksikin, jolloin yhteenkuuluvuuden tunne korostuu. Nuoren positiivisen minäkuvan sekä identiteetin vahvistuminen edellyttää vuorovaikutusta sekä yhteistyötä muiden nuorten ja aikuisten kanssa. (Komonen 2008b, 429–445.)

Katja Komosen (2008b) mukaan työpajatoiminta voidaan jaotella kolmeen erilaiseen toimintamalliin. Starttipajatoiminnan tarkoituksena on tukea niitä nuoria, jotka eivät itsenäisesti kykene osallistumaan työorientoituneeseen työpajatoimintaan. Tällöin yksilö- ja ryhmävalmentautumisen tavoitteena on tukea nuorta arjenhallinnassa sekä sosiaalisen kanssakäymisen kehittämisessä. Tämä prosessimainen toimintamalli vuorottelee starttipajatoiminnan kanssa. Starttipajatoiminta voi sisältää myös kuntouttavaa työtoimintaa. Työpainotteinen työpajatoiminta puolestaan antaa nuorelle mahdollisuuksia kokeilla erilaisia työpaikkoja, jolloin nuori saa monipuolista työkokemusta sekä mahdollisesti motivoituu hakeutumaan alan koulutukseen. Pajakoulutoiminta pitää sisällään nimensä mukaisesti oppilaitoksen ja työpajan. Aiemmin nuorten työpajat ovat tukeneet pääasiassa nuorta hänen siirtyessään perusopinnoista ammatillisiin opintoihin sekä siirryttäessä koulutuksen kautta työelämään. Nykyinen yhteiskunnallinen tilanne vaatii annettavan tukea yhä useammalle nuorelle, jotta nuori pystyy suorittamaan loppuun ammatilliset opintonsa. Pajakoulutoiminnan aloittavana tekijänä on ollut nuorten kokemat haasteet ammatillisissa oppilaitoksissa. Ammatillisten oppilaitosten henkilökunta on myös merkittävä rekrytointikanava työpajatoiminnalle. (Komonen 2008b, 435.)

Työpajaan ammatillisia opintoja suorittamaan tulevat nuoret ovat yhä heterogeenisimpia, heillä on oppimisvaikeuksia sekä psykososiaalisia ongelmia. Tukea tarvitsevien nuorten kasvavasta määrästä johtuen, kaikki oppilaitokset eivät pysty vastaamaan nuorten avun tarpeeseen. (Komonen 2008b, 435.)

Nuorten koulunkäynnin keskeytyminen on eräs keskeisin koulutuspolitiikkaan liittyvä haaste. Nuoren koulunkäynnin keskeyttämiseen sekä heikkoon kiinnittäytymiseen työmarkkinoille voi vaikuttaa muun muassa nuoren ja perheen eroavaisuudet terveyden- ja hyvinvoinnin osa-alueilla sekä heikot sosiaaliset tiedot ja taidot. Näitä sosiaalisia taitoja voidaan harjoitella turvallisessa ympäristössä työpajatoiminnassa (kts. Kolehmainen 2007). Myös perheen alhaisella tulotasolla voi olla vaikutusta nuoren koulumenestykseen sekä sosiaalisten taitojen kehittymiseen.

Näiden lisäksi nuoren menestykseen koulumaailmassa sekä työelämässä vaikuttavat myös nuoren kokemukset peruskoulun jälkeisestä elämästä. Nämä koetut kokemukset eivät välttämättä ole yhteydessä nuoren perhetaustaan, vaan ne ovat itsenäisiä, nuoren omia kokemuksia. Syrjäytymisvaarassa olevia nuoria tulisi tukea mahdollisimman paljon. Eräänä tukimuotona ovat työpajatoiminta sekä etsivä nuorisotyö. (Asplund & Koistinen 2014, 11–13.)

Elina Palola, Katri Hannikainen-Ingman ja Vappu Karjalainen (2012) ovat tutkineet koulutuspuokkaiden selviytymistä poliittisista lähtökohdista, toimeentulon asiakkuuden kautta sekä nuorten kanssa tehtävän sosiaalityön kautta. Tutkimuksessa ilmenee toimeentulolain muutoksen epäonnistumisen kasvattaneen nuorten syrjäytymistä sekä vaikeuttaneen nuorten mahdollisuuksia yhteiskuntaan integroitumisessa. (Palola ym. 2012, 310–315.)

Marjo Kolehmainen (2017) on tutkinut yhteisöpedagogisista lähtökohdista olevaa työpajavalmennusta. Täten työpajaohjaaja voi olla yhtä aikaa erilaisissa rooleissa, kuten innostajana, ohjaajajana, koordinaattorina tai kasvattajana. Yhteisöpedagogisessa lähestymistavassa nuori nähdään osana ryhmää, ei niinkään yksittäisenä toimijana. Täten työpajaohjaaja vahvistaa nuoren itsetuntemusta, elämänhallintaan liittyviä toimia sekä erilaisten onnistumisien kautta nuoren itsetuntoa. (Kolehmainen 2017, 194–204.)

Harri Melin ja Raimo Blom (2011) toteavat tutkimuksessaan -Yhteiskunnallinen eriarvoisuus- yhteiskunnallisen eriarvoisuuden olevan tiukasti sidoksissa toiminnallisiin loukkuihin. Toiminnallinen loukku on tilanne, jossa yksilön kokema elämän mielekkyys, hallittavuus sekä jatkuvuus ovat uhattuina. Elämän mielekkyyteen, hallittavuuteen sekä jatkuvuuteen vaikuttavia tekijöitä ovat muun muassa koulutus, työ sekä asuminen. Koulutus vaikuttaa oleellisesti työpaikan saamiseen, vaikkei se tänä päivänä ole tae työsuhteen saamisesta. Pohjoismaisissa vertailuissa korkein työttömyysaste on ollut Suomessa. Tämän on selitetty johtuvan väestörakenteesta sekä suuresta työvoiman tarjonnasta. Suomessa keskustellaan paljon työttömyyden haitoista sekä toimista sen nujertamiseksi, mutta poliittisella tasolla päätökset täystyöllisyyden saavuttamiseksi ovat jääneet heikoiksi. (Melin & Blom 2011, 194–213.)

Anu Gretschel (2018) on tutkinut nuorten sekä erilaisten organisaatioiden välisen vuorovaikutussuhteen muodostumista. Onnistuakseen sen vaatii nuorten toiminta- sekä vaikutusmahdollisuuksien edistämistä että heidän elämänsä maailman kunnioittamista. Nuoria kiinnostaa eri aikakausina erilaiset asiat, joten nuorten näkemysten mukaan ottaminen heidän asioidensa päätöksenteossa, auttaa näkemään asioita nuorten näkemysten kautta. (Gretschel 2018, 261–262.)

Peppi Saikku & Laura Kestilä & Sakari Karvonen (2014) tutkivat vuosina 2006, 2009 ja 2013 työllisten ja työttömien hyvinvoinnin kokemuksia. Ryhmien väliset selvät erot olivat pysyneet samankaltaisina koko tutkimusjakson ajan. Erot eivät myöskään ole selittyneet erilaisten taustatekijöiden kautta. Koetun hyvinvoinnin tarkastelussa ovat olleet mukana myönteiset kokemukset, eivät niinkään hyvinvoinnin vajeet. (Saikku, Kestilä & Karvonen 2014, 118.)

Saikku ym. (2014) toteavat tutkimuksessaan, että työllisten ja työttömien mahdollisuus saavuttaa hyvinvointia näyttää erilaiselta. Tähän voi vaikuttaa erilaiset rakenteelliset tekijät, kuten terveystalvelut tai yksilön kyky ylläpitää omaa terveyttään liikuntaharrastuksen kautta. Työttömän henkilön on vaikeampi saavuttaa samankaltaisia mahdollisuuksia harrastuksiin tai terveystalveluihin kuin työllisen on. Myös työllisten ja työttömien mahdollisuus sosiaaliseen kanssakäymiseen sekä psykososiaaliseen tukeen on eritasoista. Työssäkäyvä henkilö nauttii työyhteisön tuomasta sosiaalisesta kanssakäymisestä, johon työttömällä ei ole mahdollisuutta. Yksilöllisistä tekijöistä koulutustausta on se tekijä, joka voi määrittellä sen, millaisia mahdollisuuksia yksilöllä on hyödyntää jo olemassa olevia resursseja oman hyvinvointinsa edistämiseksi. Koulutustaustan lisäksi myös rakenteelliset sekä sosiaaliset tekijät vaikuttavat yksilön hyvinvoinnin kasvuun ja kehittymiseen. (emt 2014, 134–135.)

Työllisten ja työttömien kokemat taloudelliset hyvinvoinnin eroavaisuudet ovat suuret. Työtön henkilö ei voi samalla tavalla panostaa rahallisesti hyvinvointinsa eteen kuin työssäkäyvä henkilö voi. Heikko taloudellinen hyvinvointi heikentää työttömän henkilön mahdollisuuksia saavuttaa muita hyvinvointiin vaikuttavia tekijöitä, kuten mieleinen asunto, harrastukset tai koulutus. (Saikku ym. 2014, 134–135.)

Anne Kuvaja (2011) on tutkinut lisensiaatintyössään -Työttömien työnhakutoiminta ja motivointi Sosiaalitoimen työvalmentajien näkökulmia- työttömyysetuutta saavien työ- ja elinkeinotoimiston asiakkaiden työnhakumotivaatiota sekä motivointia työvalmentajien näkemysten sekä kokemusten perusteella. Tutkimusta taustoittaa näkemys siitä, että asiakkaan oletettu motivaatio määrittelee enenemissä määrin sitä, millä tavalla asiakas saa itselleen palvelua, pääsee hyvinvointipalveluiden piiriin ja asiakkaan etuuksien ajamista.

Valtiontalouden tarkastusvirasto julkaisi vuonna 2020 -Nuorten työpajatoiminnan vaikuttavuus ja etsivän nuorisotyön resurssit ja tehokkuus- julkaisun, jossa tarkastellaan nuorten työpajatoiminnan tavoitteiden toteutumista sekä vaikuttavuutta vuosina 2013–2016 ja etsivän nuorisotyön resurssien kohdentumista sekä kustannustehokkuutta vuosina 2014–2017. (Valtiontalouden tarkastusvirasto.)

Lainsäädännön tavoitteena on pyrkiä turvaamaan kaikille nuorille tasa-arvoinen, tasapuolinen ja hyvä elämä. Kuntalaki (410/2015, 8§) edellyttää palveluiden järjestämisessä huomioitavan yhdenvertaisen saatavuuden. Tämä koskee kunnan kaikkia palveluita, joten myös nuorille kohdistettujen palveluiden yhdenvertainen saatavuus tulee turvata kunnassa.

Nuorisolaissa (1285/2016) painotetaan nuorisotyön ja – politiikan sisältyvän kunnan tehtäviin. Nuorisolain mukaan kunnan tulee järjestää edellytykset nuorisotyön tekemiselle sekä – toiminnalle.

3 TUTKIMUKSEN TEOREETTIS-METODOLOGISET LÄHTÖKOHDAT

3.1 TUTKIMUSASETELMA

3.1.1 Tutkimuksen tavoitteet

Tutkimukseni tavoitteena on tarkastella toimintatutkimuksen keinoin nuorisotyön, erityisesti työpajatoiminnan, merkitystä nuorten elämässä. Tavoitteena on ensinnäkin löytää nuorten omia merkityksenantoja työpajatoiminnasta eräänä nuorten elämisen kenttänä. Ymmärrän työpajatoiminnan merkityksellisyyden tutkimisen tarpeellisuutta sekä ajankohtaisuutta, koska nuorten elämän tukeminen on koko yhteiskunnan toimintaan vaikuttava tekijä.

Tutkimukseni avulla haluan lisätä omaa tietoisuuttani siitä, millaista työpajatoimintaa parhaimmillaan on ja mitä nuorten ja henkilöstön välillä sen ympäristön arjessa tapahtuu? Mielenkiintoista on myös tutkia, kokevatko nuoret työpajatoiminnan antavan merkitystä heidän yhteisöllisyyden ja työhön valmentautumisen kokemuksilleen. Tutkimuksen tavoitteena on myös osallistuvan havainnoinnin kautta hahmottaa työpajan henkilöstön ja nuorten välistä vuorovaikutusta. Ymmärrän työpajatoiminnan tässä yhteydessä vastaavan toimintatutkimuksen pioneerin, Kurt Lewinin (1890–1974) kenttäteoriaksi kutsumansa ryhmän, yksilön ja heidän toimintansa kenttää. Lewinin mukaan kenttä, jossa yksilön käyttäytyminen tapahtuu, on monisäikeinen joukko symbolista vuorovaikutusta sekä voimaa, jotka voivat vahvistaa tai muuttaa yksilön (tai ryhmän) käyttäytymistä sen mukaan, millainen valenssi (voima) yksilöllä tai ryhmällä on. (Burnes & Cooke 2013, 413.) Näkökulma sopii hyvin toimintatutkimuksen keinoin tutkittavan nuorten työpajan teoreettiseksi viitekehikseksi.

3.1.2 Tutkimuskysymykset

Tutkimuksen onnistumisen kannalta ratkaisevaa on oma mielenkiintoni tutkittavaa aihetta kohtaan. Nuorisotyön työpajatoiminta ja sen vaikuttavuus nuoriin on ajankohtainen aihe ja haluan oman tutkimukseni kautta tuoda esiin nuorten näkemyksiä sekä kokemuksia työpajatoiminnasta eli sitä, millaisen merkityksen nuoret antavat työpajatoiminnalle. Tämä on sosiaalityön kannalta oleellista tietoa, jotta sosiaalityössä voidaan kohdentaa työpajatoimintaa nuorten kannalta oleellisiin toimiin ja tekijöihin.

Lähestyn tutkimuksessani asettamaani ongelmaa seuraavien tutkimuskysymysten kautta:

1. Mitä merkityksiä nuoret antavat työpajatoiminnalle?

2. Minkälainen toimintaympäristö nuorten työpaja on?

Lisäksi haluan selvittää, mitä nuoret ajattelevat syrjäytymisestä ja ovatko he itse kokeneet olleensa syrjäytyneitä ennen työpajajakson alkua tai sen aikana. Ymmärrän syrjäytymisen käsitteen tässä vastakkaiseksi osallisuuden käsitteelle. Tarkastelen nuorten näkemystä syrjäytymisestä seuraavan kysymyksen kautta:

3. Miten nuoret kuvaavat itse vertauskuvallisesti syrjäytymistä?

3.2 Tutkimuksen metodiset valinnat

3.2.1 Toimintatutkimus

Empiiriseen tutkimukseen kuuluu tutkimusstrategian valinta. Tutkimukseni on kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus, jossa hyödynnän osallistuvaa toimintatutkimusta (*participatory action research*) etnografisen tutkimusotteen kautta. Etnografisen tutkimuksen tarkoituksena on kuvata ja ymmärtää kohteena olevaa ilmiötä ja tulkita sitä sen omista näkökulmista. Etnografiseen tutkimusotteeseen sisältyy eettinen kohtaaminen, jossa tutkija keskittyy kuuntelemaan ja havainnoimaan tutkimukseen osallistuvia henkilöitä sekä kunnioittaa ja tunnustaa heidän tietämyksen asiasta. (Lappalainen 2007, 10.) Etnografinen tutkimusote tarkoittaa tässä tutkimuksessa nuorten työpajatoiminnan kuvaamista ja nuorten omien merkityksenantojen tavoittamista osallistumalla tutkijana työpajatoimintaan kahden viikon ajan. Samalla kohtaan ja käyn keskustelua myös työpajan henkilöstön kanssa ja havainnoin työpäivien aikana tapahtuvaa arjen toimintaa.

Laadullinen tutkimus voidaan kuvata eräänlaisena prosessina, jossa tutkijan tietoisuuden sekä ymmärryksen vahvistuminen vaikuttaa aineistoon liittyvien tulkintojen sekä näkökulmien kehittymiseen. Laadullisen tutkimuksen prosessimaisuus-ajattelua vahvistaa myös se, että tutkimuksen etenemisen jäsennettävyys selkeästi eri vaiheisiin ei välttämättä ole mahdollista etukäteen. Täten aineistonkeruu sekä tutkimustehtävä voivat muotoutua sekä muuttua tutkimuksen edetessä. (Kiviniemi 2015, 74.)

Laadullista tutkimusta voidaan luonnehtia ymmärtäväksi tutkimukseksi, koska sillä voidaan sekä selittää että ymmärtää tutkittavaa ilmiötä. Ymmärtämisen ja selittämisen eroavaisuuksia ei normaali-kielenkäytössä eroteta selvästi, vaan jokainen selitys edesauttaa ymmärtämistä. Ymmärtämisen erottaa selityksestä kaksi seikkaa. Ensinnäkin ymmärtämiseen sisältyy vahva psykologinen nyanssi, jota korostivat positivismin vastustajat 1800-luvulla. Ihmistieteissä ymmärtämiseen liittyy kyky sisäistää tutkimuskohteiden motiivit, ajatukset, tunteet sekä henkinen ilmapiiri. Psykologisen yhteyden lisäksi ymmärtäminen voidaan eriyttää selittämisestä ymmärtämisen intentionaalisuuden eli aikomuksellisuuden perusteella. Aikomuksellisuuden kautta ymmärretään jonkin asian tai tapahtuman merkitys elämälle. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 33–34.)

Arja Kuula (2006) toteaa toimintatutkimuksessa olevan olennaista sen, että tutkittavat ovat aktiivisesti osallisina tutkimuksessa. Tällöin toimintatutkimuksen tutkimusstrategian vaikuttavuus uudistaa ja jalostaa tutkimuskohteen toimintaa sekä ympäristöä toteutuu. Toimintatutkimuksen tavoitteena pidetään sosiaalisen todellisuuden muuttamista, jolloin muutoksen kautta voidaan saada esiin persoonallista informaatiota tutkimuksen kohteena olevasti asiasta tai asioista. (Kuula 2006.)

Kriittistä, osallistuvaa toimintatutkimusta voidaan tarkastella ihmisen tapana toimia sekä olla maailmassa. Toimintatutkimukseen sisältyy ominaispiirteensä ajatus osallistuvasta maailmankuvasta. Tällä tarkoitetaan ymmärrystä sekä näkemystä siitä, että maailma koostuu suhteista, joissa me kaikki olemme omalta osaltamme mukana sekä toimijoina että tekijöinä. Toimintatutkimuksen kautta muokataan ajatusta siitä, millä tavalla yhdessä rakennamme maailmaa ja millaiseksi maailmaa muodostuu eri toimijoiden yhteistyön kautta. (Suoranta & Ryynänen 2014, 203.)

Hannu Heikkinen (2015) on jäsentänyt, että teoreettisesta lähtökohdasta tarkasteltuna toimintatutkimus on mielenkiintoinen lähestymistapa tutkittavaan kohteeseen sen käytännön läheisyyden vuoksi. Käytännön-läheisessä tutkimuksessa halutaan selvittää, millä tavalla asioita tai toimintaa voidaan tehdä paremmin, kuin tähän asti on tehty. Toimintatutkimuksen avulla halutaan myös tuoda esiin niitä keinoja, joilla käytännön toimintamalleja tai -tapoja voidaan kehittää yhä paremmaksi sekä toimivammaksi. Täten toimintatutkimuksella on kaksoistehtävä toimintaa tukevana ja kehittävänä tutkimusotteena. Toimintatutkimuksessa tutkijaa ei nähdä ulkopuolisena, vaan hän osallistuu tutkittavan kohteen toimintaan ja tekee huomioita toiminnasta pohtien samalla mahdollisia muutosinterventioita. (Heikkinen 2015, 204–205.)

Jari Metsämuurosen (2008) mukaan toimintatutkimus saa kritiikkiä ensinnäkin siitä, että tutkimuskohde on tilanteeseen sidottu ja spesifi. Tällöin otos on rajoitettu eikä se ole kohdettaan laajasti edustava. Kritiikki syntyy myös siitä, että siinä ei pystytä kontrolloimaan muuttujia eikä tuloksia voida yleistää. Toisena kriittisyyden kohteena pidetään epäselvää toimintatutkimuksen metodien sekä tavoitteiden määrittelyä. Kolmanneksi tukijan sekä tutkittavien välinen vuoropuhelu voi jäädä löyhäksi. Neljäntenä kriittisyyden kohteena pidetään teorian sekä käytännön yhteen liittämisen epäonnistumista, jolloin tukijan huolenaiheena on teoria ja toimijan sovelluksesta huolehtiminen. Viidentenä kohtana Metsämuuronen (2008) määrittelee, että erityisesti saksankielisillä alueilla, toimintatutkimuksen olevan liian lähellä politiikkaa. Hänen mukaansa kaikkien tutkimusmenetelmien tulisi olla irrallaan politiikasta, jottei mikään poliittinen taho pääsisi vaikuttamaan tutkimustuloksiin. Kuudentena kohtana on toimijoiden osaamattomuus tutkimustulosten hyödynnettävyydessä suhteessa muihin toimijoihin ja heidän saamiinsa tutkimustuloksiin. Seitsemäntenä ja kaikkein haastavimpana kohtana pidetään sitä, että tutkijat saattavat tutkimustulosten analyysin kautta hakea vastauksia omiin ongelmiinsa ja tämä ei ole toimijoiden kiinnostuksen kohteena. (Metsämuuronen 2008, 32.)

Jaana Hallamaan (2017, 138) mukaan jokainen tutkimus on osaltaan spesifi, koska tutkijat voivat tulkita tutkimustuloksia eri tavalla ja tutkittavien vastaukset voivat vaihdella kokemuksen sekä mielentilan mukaan. Nuorten osallistuminen haastattelututkimukseen on luottamuksen osoitus minulle tutkijana, joten on moraalisesti oikein tuoda tutkimustulokset esiin siten, kuin tutkimukseen osallistuvat ovat ne esittäneet.

Anu Gretchel (2018) toteaa Paolo Freirein (2005) ja Henry Girouxin (2004) määritelleen osallistavan toimintatutkimuksen validoituvan toiminnalliseksi prosessiksi, jossa ruohonjuuritasolta lähtien ihmiset osallistuvat sekä kehittävät elinolosuhteitaan ja yhteiskuntaa. Toimintatutkimuksen luonnetta voidaan tarkastella tiedonintressin kolmijakoisuuden perusteella. Ensimmäisenä tiedonintressin tasona pidetään teknistä intressiä, jonka pyrkimyksenä on ongelmien ratkaisu. Asioiden syvälliseen ymmärtämiseen sekä julkiseen harkintaan liittyvä taso on nimeltään hermeneuttinen tiedonintressi. (mt. 2018, 263.)

Ihmisten vahvistamiseen sekä toimijoiksi vapauttamiseen liittyvää tasoa kutsutaan kriittis-emasipatoriseksi tiedonintressiksi. Tutkimuksilla on aina joku intressi, joka vie tutkimusta eteenpäin. Tutkimuksessa olevat tiedonintressit eivät välttämättä ole toisistaan irrallisia kokonaisuuksia, vaan ne voivat lähentyä toisiaan tutkimuksen eri vaiheissa, jolloin tutkimukseen tulee syvyyttä. (Gretchel 2018, 263.)

3.2.2 Kenttäteoria

Bernard Burnesin ja Bill Cookin (2013) mukaan kenttäteorian (*Field Theory*) perustajana oli saksalaissyntyinen Kurt Lewin (1890–1947). Teorian mukaan kentällä tarkoitetaan samanaikaisesti olemassa olevia, toisistaan riippuvaisia faktoja, jotka muodostavat kokonaisuuden. Täten kenttä on enemmän kuin yksilö ja kentän voimavarat ovat vahvemmat kuin yksilön voimavarat. Lewin vaikutti teoriallaan erityisesti psykologian ja sosiaalipsykologia alalla. Lewinin mukaan fysiikan kenttäteoriassa tosiasioiden rinnakkainen olomassaolo sosiaalisessa tai psykologisessa tilanteessa on elämän avaruutta. Lewinin teorian mukaan on mahdollista ennustaa, ymmärtää tai tarjota perusta käyttäytymisen muutokselle tutkittaessa yksilöitä tai ryhmiä ottamalla huomioon ne tekijät, jotka sen hetkessä tilanteessa vaikuttavat yksilön elintilaan. Elintilaan sisältyvät vain ne tekijät, jotka ihminen havaitsee joko alitajunnan tai tietoisuuden kautta. (Burnes & Cook 2013, 412.)

Marja Ahokas (2001) kertoo Lewin olleen nuorena tutkijana Berliinin yliopistossa psykologian laboratoriossa Carl Stumpfin ohjauksessa. Näitä nuoria tutkijoita kutsuttiin hahmoteoreetikoiksi. Nimitys sai alkunsa siitä, että hahmopsykologien havaintoprosesseissa korostettiin hahmottamista eli havaintojen rakentumista kuvioiksi. Hahmoteorian sekä siitä eriytyneen kenttäteorian alkujuuret olivat fysiikassa, jossa voimakentän todetaan olevan kokonaisuus, jonka jokaisen osan merkityksen määräävä tekijä on tämä kokonaisuus, jolloin kokonaisuuden todetaan olevan enemmän kuin osiensa summa. Lewiniä kiinnosti selittää ja tarkastella motivaatiota psykologisen ympäristön avulla sekä hyödyntää teoriaa käytännön ongelmissa. Lewinin mukaan ihminen hahmottaa sen maiseman tai tilan, jossa hän kulloinkin on, ympäristöstä sekä ympäröivästä tilanteesta riippuen. (Ahokas 2001, 106–107.)

Kenttäteoriassa yksilöillä ja ryhmillä on erilaiset elämäntilanteet työssä, kodeissaan sekä muussa toiminnoissaan. Lewinin kenttäteoriassa elämäntilalla tarkoitetaan psykologista ympäristöä, jonka yksilö kokee subjektiivisesti, vaikkei välttämättä tietoisella tavalla. Subjektiivinen näkökulma sisältää kaikki yksilön tavoitteet, tarpeet, toiveet voimat, jännitteet, aikomukset sekä niiden organisoinnin. Nämä kokonaisuudet ovat riippuvaisia toisistaan ja ne ovat dynaamisessa suhteessa toisiinsa. Subjektiiviseen kokonaisuuden dynamiikkaan sisältyy ajatus energia-järjestelmistä, joita henkilö tarvitsee voidakseen käsitellä saavutetut sekä saavuttamattomat tavoitteensa. (Burnes & Cooke 2013, 413.)

Dynamiikkaan liittyy yksilön psykologinen rakenne, joka säätelee henkilökohtaisten tarpeiden voimakkuutta sekä tavoitteiden valenssia. Saavuttamattomat tavoitteet voivat kasvattaa jännitteitä sekä käyttäytymis- ja psykologisten seurausten kirjoa. Vastakkaisten psykologisten voimien tuloksena on sisäinen ja henkilökohtainen konflikti. (Burnes & Cooke 2013, 413.)

Lewinin kenttäteoriaa voidaan tarkastella kaavan mukaisesti siten, että $B = fLS$, jossa yksilön käyttäytyminen (B) on riippuvainen LS:stä eli yksilön elämän kentästä. (Ahokas 2001, 114.) Tässä tutkimuksessa B:n kautta tarkastellaan nuorten käyttäytymistä yksilö sekä ryhmätasolla ja LS on sen hetkinen elämänkenttä eli työpaja.

Kenttäteorian kautta pyritään ymmärtämään yksilön sekä ryhmän käyttäytymistä erilaisissa muutostilanteissa. Yksilön ja ryhmän käyttäytymistä haastaa sekä siihen vaikuttaa toisistaan riippuvaiset voimat, jotka pyrkivät hakeutumaan tasapainoon. Ryhmät nähdään kokonaisuutena, jonka vahvuuteen vaikuttaa ryhmädynamiikka. Sekä yksilö että ryhmät nähdään yhteiskunnallisella tasolla muutoksen välineenä. Jotta tasapainotila saavutetaan, voimakentän muutokset ohjaavat muutokseen yksilön sekä ryhmän käyttäytymisessä. (Burnes & Cook 2013, 412.)

Marja Ahokas (2001) toteaa Lewinin kiinnostuksen kohteena olleen erityisesti motivaatio sekä psykologinen liikehdintä, sen suunta, esteet, voima sekä mahdollisuudet. Lewinin teoria perustuu siihen, että jokaisella yksilöllä on oma psykologinen kenttensä (*life space*), jolla tarkoitetaan yksilön kokemusmaailmaa spesifissä hetkessä. Lewin tarkasteli kenttäteoriassa mihin päin, sekä kuinka voimakkaasti yksilö suuntautuu, millaisia esteitä yksilö kohtaa tavoitteen saavuttamisessa sekä mikä on mahdollista toteuttaa kentässä. Ihmisen persoona sekä psykologinen ympäristö ovat elämän kentässä koko ajan läsnä ja kenttä muuntautuu vuorovaikutuksen mukaan. Ihmisen muuttaessa sijaintiaan toimiessaan elämänkentässään, hän tarvitsee toimiakseen muutoksen määräävän tarpeen eli syyn sekä voimavaroja onnistuakseen muutoksessa. Siirtymisen tilasta toiseen määrittelee yksilön tai ryhmän motivaatio sekä päämäärä. Yksilön valmistautuessa toimintaan, hän kohdistaa liikkeensä sekä psyykkiset voimansa siihen, mitä hän tavoittelee. Psyykkiset voimat voivat olla sekä positiivisia että negatiivisia ja näiden yhteisvaikutusta Lewin nimittää motivaatioksi. (mt. 2001, 113–114.)

Yksilö muuttaa sijaintiaan toimiessaan elämänkentässään. Yksilön valmistautuessa toimintaan, liikkeen suunnan määräävät ne tarpeet, jotka useimmiten osoittavat eri suuntiin muodostaen tensiojärjestelmän. Liike eli siirtyminen tilasta toiseen tapahtuu motivaation määräämällä tavalla voimakentäksi muuttuneessa elämänkentässä. Alueiden rajoilla olevat esteet, joiden ylitettävyyden vaihtelee, voivat hidastaa tai estää liikkeen siirtymistä naapurialueelle. Lewinin mukaan jokaisella yksilöllä on paikkansa psykologisessa kentässä. Tätä voi tarkastella siten, että jokaisella meistä on ystäviä, jotka toimivat omissa psykologisissa kentissään, jolloin elämänkentät voivat olla hyvinkin erilaisia muiden yksilöiden kenttiin verrattuna. (Ahokas 2001, 113–114.)

Jotta nuorella on mahdollisuutta muuttaa omaa tilannettaan, hänellä tulee olla motivaatiota muuttaa omaa nykyistä tilannettaan. Haastattelussa eräs nuori (20 v.) kertoi jääneensä vaille haluamaansa opiskelupaikkaa ja pohtineensa kotona, miten saisi ajan kulumaan, oltuaan kotona jo puolitoista vuotta. Nuoren äiti oli kertonut nuorelle työpajatoiminnasta ja nuori hakeutui työpajatoimintaan mukaan oltuaan yhteydessä työpajan työvalmentajaan.

Toinen nuori (23 v.) oli ollut kotona jo melkein kaksi vuotta. Hän oli kotoisin eri paikkakunnalta, joten lapsuudenperhe ja ystävät eivät olleet samalla tavalla tukena, kuin 20-vuotiaalla nuorella oli. Nuori (23 v.) oli saanut tiedon työpajatoiminnasta erityisnuorisotyöntekijältä.

Näissä molemmissa tapauksissa molemmilla haastateltavilla oli motivaatiota parantaa omaa sen hetkistä elämän tilannettaan. Molempien nuorten tilanteen muuttumiseen vaikutti ulkoiset voimat, toisella äiti ja toisella erityisnuorisotyöntekijä.

Bernard Burnesin ja Bill Cooken (2012) mukaan Lewin havaitsi kenttäteorian mahdollisuudet yhdistää tieteellinen kurinalaisuus sekä käytännöllinen relevanssi. Hän tarjosi käyttäytymisen analysointiin tiukkaa, teoriapohjaista menetelmää sekä käytännöllistä lähestymistapaa, jotta yksilöllä on mahdollisuus ymmärtää oman toimintansa merkityksellisyyttä paremmin. Lewinin mukaan käyttäytyminen on ympäristötuote sekä tapa, jonka avulla ihmiset tulkitsevat ulkoapäin tulevia ärsykeitä. (Burnes & Cooke 2012, 412.)

Kenttäteorian avulla yksilöt ja ryhmät voivat kartoittaa sekä sen kautta ymmärtää elämäntilanteensa kokonaisuutena sekä monimuotoisena ilmiönä, johon voidaan vaikuttaa elämäntilanteen monimuotoisuuden sekä yksilön sisäisten voimien kautta, jolloin yksilön kokemukset eivät ole enää subjektiivisia, vaan kokemukset perustuvat ryhmätoimintaan. Tällöin yksilö voi muuttaa omaa käyttäytymistään sekä tulkita sitä uudelleen. Lewin näki kenttäteorian kautta yksilön käyttäytymiseen tulevan muutoksen olevan myös oppimisprosessi, vaikka käyttäytymisen muuttamiseen liittyvät prosessit ovat pääsääntöisesti hitaasti saavutettavissa. Lewin myönsi, että tietynlaiset olosuhteet voivat nopeuttaa käyttäytymisen muutoksia, kuten organisatoriset, henkilökohtaiset tai yhteiskunnalliset kriisit. Näin voimakkaissa elämäntilanteisiin vaikuttavissa kriiseissä vanhat ja vakiintuneet rutiinit eivät enää ole elinkelpoisia, jolloin uudet, nopeasti syntyneet toimintamallit muodostavat uusia käyttäytymismalleja. (Burnes & Cooke 2012, 412.)

Meidän tietoisuutemme siitä, millainen ystävämme tai perheemme elämänkenttä on, auttaa ymmärtämään yksilö ja ryhmätasolla heidän käyttäytymistään tai toimintatapojaan. Elämänkenttä voi myös muuttua sitä mukaan, kun yksilön elämäntilanne tai psykologinen ympäristö muuttuu. Myös vuorovaikutus yksilöiden välillä muuttaa elämänkentän asetelmia. (Ahokas 2001, 114–115.)

Bernard Burnesin ja Bill Cooken (2013) mukaan Lewinin kenttäteoriassa yhdistyy tieteellinen näkökulma käytännön merkityksellisyyden kautta. Kenttäteorian menetelmät luovat teoriapohjaisen menetelmän käyttäytymisen analysointiin sekä antavat yksilölle käytännönläheisen lähestymistavan ymmärtää omaa käyttäytymistään sekä toimintatapojaan paremmin. Lewinin mukaan käyttäytyminen on eräänlainen ympäristön tuottama tapa, jonka kautta yksilöt purkavat ulkoisia ärsykeitään. Kenttäteorian avulla yksilöt voivat kartoittaa sekä oppia ymmärtämään ympäristön merkityksen ja vaikutuksen omalle käyttäytymiselleen sekä mahdollisuuden käyttäytymisen uudelleen tulkintaan, mikäli elämänkentässä tapahtuu muutoksia. (mt. 2013, 412.)

Ryhmiä tutkiessaan Lewin erotteli elämänkentässä muutosta tuottavat yksilön omat voimat muualta tulevista indusoivista voimista. Yksilön omat voimat ovat lähtöisin yksilöstä itsestään, kun muualta tulevat voimat ovat lähtöisin ympäristöstä. Kenttäteorian mukaan ulkopuolisilta voimakentiltä tulevat impulssit vaikuttavat tehokkaammin sosiaalisiin muutoksiin. (Schellenberg 1988, 67.) Työpaja-toimintaan vaikuttavia ulkoisia voimia ovat esimerkiksi erilaiset viranomaistahot, kuten työvoimahallinto sekä sosiaalitoimi, erityisesti nuorisotyö.

Satu Öystilä (2003) toteaa Lewinin teorian tarkastelevan muutosta ryhmätoiminnan kautta siten, että muutoksen vaiheiden edistäminen edellyttää ryhmäkeskusteluja sekä ryhmäpäättöä, jotta ryhmä yhdessä sitoutuu uudelleenlaiseen toimintaan. (mt. 2003, 43.)

3.2.3 Etnografia tutkimusotteena

Tutkimusaineistoni analysoitiin etnografisen tutkimusotteen avulla. Etnografialla (*Etnography*) tarkoitetaan ihmisistä kirjoittamista ja etnografisen tutkimuksen tarkoitus on ymmärtää sekä kuvata analyttisesti osallistuvan havainnon kautta tutkimuksen kohteena olevaa ihmisryhmää ja yhteisöä. (Metsämuuronen 2008, 20.)

Etnografisen tutkimusotteen kautta voidaan selittää erilaisia kulttuuriin liittyviä ilmiöitä sekä prosesseja ja niiden antamia merkityksiä yksilö- ja yhteisötasolla. Etnografisen tutkimusotteen kautta tuodaan esiin tutkimusprosessin induktiivinen luonne sekä teoreettinen näkemys. Tutkija kokee havainnoivan kenttätyön kautta saatujen aineistojen pohjalta arkitodellisuuteen liittyvät ilmiöt sekä käsitteet. Etnografia pohjautuu empiriaan. Tutkimukseen osallistuvien henkilöiden kanssa syntyvä vuorovaikutus ja kentältä kerätty aineisto määrittelevät tutkimusprosessin kulun ja tutkimuksen lopputulokset. (Hämeenaho & Koskinen-Koivisto 2018, 7–8.)

On huomattava, että etnografiseen tutkimusotteeseen sisältyy myös toimintatutkimuksen (*action reseach*) elementtejä, kuten osallistuminen ja havainnointi. Toimintatutkimuksen tarkoituksena on pyrkiä ratkaisemaan käytäntöön liittyviä ongelmia, kehittää sosiaalisia käytänteitä ja ymmärtää niitä perustavanlaatuisesti, kun etnografisen tutkimuksen lähtökohtana on kuvata ja ymmärtää jotain toimintaa. (Metsämuuronen 2008, 21, 29.) Tässä tutkimuksessa etnografinen tutkimusote liittyy pääosin aineiston hankintaan, mutta myös sen toimintatutkimuksellisiin piirteisiin.

Etnografista tutkimusotetta on kritisoitu liian subjektiiviseksi tutkimusmenetelmäksi. Kriittisyyttä aiheuttaa se, että tutkimusilmiön tulkinnessa tutkijalla on erittäin aktiivinen rooli. Täten tutkijan puolueeton suhtautuminen sekä rehellisyys tulkinnoissa kokemansa ja näkemänsä suhteen voidaan kyseenalaistaa. (Metsämuuronen 2008, 20.) Minulla on työpajatoiminnasta olemassa etukäteistietoa ja olen tuonut esiin aikaisempia tutkimustuloksia, jotka saattavat vaikuttaa taustalla, kun tuon esiin omia havaintojani.

Tutkimuksessani tuon tutkittavien nuorten omat kokemukset sekä näkemykset työpajatoiminnan merkityksestä heidän tukemisessaan sekä ohjaamisessaan arkielämässä, mikäli he kokevat sitä tarvitsevansa, juuri siten kuin tutkittavat nuoret tuovat sen julki. Tutkimukseni alakysymyksenä tutkin sitä, mitä nuoret itse ajattelevat syrjäytymisestä ja ovatko he kokeneet olleensa syrjäytyneitä ennen työpajajakson alkua tai sen aikana. Tutkimuksessa tuon esiin myös työpajatoiminnan ammattilaisten näkemyksiä työpajatoiminnan merkityksestä nuorten elämään.

Haastattelut nauhoitettiin ja tallennettiin digitaalisesti. Haastatteluun osallistuvat nuoret valikoituvat vapaaehtoisuusohjalta. Haastatteluun osallistui viisi nuorta ja kaksi työohjaajaa. Osalle nuorista osallistuminen tutkimukselliseen haastatteluun oli tilanteena uusi, joten kävin nuorten kanssa vielä ennen haastattelun aloittamista läpi sen, missä tästä tutkimuksessa on kyse.

Kiitokseksi osallistumisestaan nuoret saivat 20 euron lahjakortin S-ryhmän liikkeeseen. Kerroin nuorille lahjakortin antamisesta vasta haastattelutilanteen lopussa, jotta en vaikuttaisi nuoren osallistumishalukkuuteen.

3.2.4 Sisällönanalyysi

Sisällönanalyysi menetelmää voidaan käyttää analysoitaessa dokumentteja systemaattisella ja objektiivisellä tavalla. Dokumentteja voivat olla esimerkiksi kirjeet, päiväkirjat, haastattelut, puhe, raportit, dialogi tai mikä tahansa muu kirjallisessa muodossa oleva dokumentti. Sisällönanalyysin tarkoitus on löytää dokumentoidusta tekstistä merkityksiä, joita tutkimuksessa tutkitaan. Myös täysin strukturoimatonta aineistoa voidaan analysoida sisällönanalyysin avulla. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 117.)

Strukturoimattoman aineiston tarkoitus on kuvata tutkittavaa ilmiötä tiivistetysti sekä yleisellä tavalla, kun sisällönanalyysillä puolestaan saadaan kerätty aineisto koottua tutkijan johtopäätösten tekoa varten. Tämän takia sisällönanalyysillä toteutettuja tutkimuksia on kritisoitu keskeneräisyydestä. Sisällönanalyysiä käytetään laadullisen tutkimuksen lisäksi myös määrällisissä tutkimuksissa sekä määrällisenä analyysimenetelmänä. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 103–104.)

Kvalitatiivisen tutkimuksen keskeiset vaiheet ovat aineiston analysointi, tutkimustulosten tulkinta ja johtopäätösten kirjaaminen luotettavalla tavalla. Tämän tutkimuksen aineisto analysoitiin sisällönanalyysin avulla. Aineistolähtöiseen sisällönanalyysiin sisältyy olennaisesti se, että tutkimusaineistosta erotetaan samankaltaisuudet ja erilaisuudet. (Syrjälä & Ahonen & Syrjäläinen & Saari 1994, 16.)

Analyysi sopii käytettäväksi teemahaastatteluissa, koska kielelliset ilmaisut sekä äänenpainot ovat merkityksellisiä tulosten analysoinnissa. Aineistoon perustuva sisällönanalyysi antaa mahdollisuuden tulosten tarkasteluun laajalla kontekstilla rajaamatta tuloksia. (Syrjälä & Ahonen & Syrjäläinen & Saari 1994, 16.)

Jari Metsämuuronen (2008) toteaa analyysin ja synteysin yhdistyvän aineiston analysoinnissa. Täten analyysia varten kerätty aineisto pilkotaan käsitteelliseksi osioksi eli pelkistetään (redusoidaan). Aineiston pelkistämässä käytettävää dataa voi olla litteroitu haastattelu, dokumentti, asiakirja sekä havainnointiaineisto. Aineiston pelkistämällä eli redusoinnilla tarkoitetaan sitä, että aineistosta karsitaan kaikki epäolennainen pois. Pelkistettäessä aineisto tiivistetään tai pilkotaan osiin, jolloin aineiston käsitteleminen on helpompaa. Pelkistämisen tarkoituksena on etsiä tutkimustehtävää kuvaavia ilmaisuja. Samaa tarkoittavat tai kuvaavat ilmaisut voidaan alleviivata erivärisiä kyniä käyttäen ja koota allekkain, jolloin samankaltaisten ilmaisujen huomioiminen tutkimustuloksia tarkastellessa on helpompaa. (mt. 2008, 47–48)

Aineiston ryhmittelyn eli klusteroinnin aikana aineiston koodatut alkuperäisilmaisut käydään läpi ja etsitään eroavaisuuksia ja samankaltaisuuksia. Tämän jälkeen samaa ilmiötä tarkoittavat ilmaisut kootaan omiksi ryhmikseen, jonka jälkeen muodostetaan alaluokat samaa käsitettä tarkoittaville ilmaisuille. Alaluokan nimeämisessä käytetään käsitettä, joka vastaa tutkittavan ilmiön käsitystä, piirrettä tai ominaisuutta. Täten aineisto saadaan tiivistettyä helpommin käsiteltävään muotoon. Ryhmittelyn eli klusteroinnin tarkoituksena on luoda pohja tutkittavan ilmiön perusrakenteelle ja alustavia kuvauksia tutkimuksesta. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 123–125.)

Ryhmittelyn jälkeisessä vaiheessa, jossa tutkija siirtää johtopäätökset tutkittavasta tapauksesta yleisemmälle sekä teoreettiselle tasolle, kutsutaan abstrahoinniksi eli käsitteellistämiseksi. Abstrahoinnin aikana alkuperäisdatan käyttämisen kautta edetään teoreettisiin käsitteisiin sekä johtopäätöksiin. Abstrahointia jatketaan niin kauan, kuin se aineiston sisällön puitteista on mahdollista. Analyysin aikana on tärkeää tarkkailla aineiston alkuperäisdatan polun säilymistä, jotta tutkimus pysyy luotettavana. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 123–125.)

Tutustuin tutkimusaineistooni lukemalla litteroidun haastatteluaineiston useampaan kertaan läpi. Tässä vaiheessa en tehnyt mitään merkintöjä litteroituun haastatteluaineistoon, koska halusin saada kokonaiskuvan aineistosta. Kun olin saanut kokonaiskuvan aineistosta, luin litteroidut haastatteluaineistot läpi siten, että kirjoitin muutamalla sanalla tekstistä erottuvaa sisältöä. Tämän jälkeen etsin yhdistäviä tekijöitä aineistoista ja yhdistin samaa tarkoittavat tekijät yhteiseen alaluokkaan. Tein tätä niin kauan, kunnes litteroidusta tekstistä ei enää löytynyt yhteisiin alaluokkiin sisältyvää tekstiä.

Taulukko 1 selkeyttää tutkimuksen teoreettis-metodisia lähtökohtia. Tutkimuksen aiheena on työpajatoiminta, jossa tutkimustehtävänä on selvittää työpajatoiminnan merkitystä nuorten näkökulmasta. Tutkimustehtävää lähestytään tutkimuskysymysten kautta, joista seuraavat ovat tutkimuksen pääkysymyksiä -mitä merkityksiä nuoret antavat työpajatoiminnalle? ja minkälainen työympäristö työpaja on? Nuorten ajatuksia syrjäytymisestä tarkastellaan kysymyksen - miten nuoret kuvaavat vertauskuvallisesti syrjäytymistä? kautta. Tutkimus on kvalitatiivinen tutkimus, jossa hyödynnän etnografista tutkimusotetta. Sisällönanalyysin avulla kuvasin kirjoitetun ja puhutun kielen muotoa sekä sisältöä. Tutkimusaineisto perustuu osallistuvaan havainnointiin, jossa havainnoin nuoria ja työhoojaajia sekä heidän haastatteluihin. Minun osaltani osallistuva havainnointi oli passiivista, joten pyrin olemaan vaikuttamatta tilanteiden kulkuun. Tutkimukseni jäsennettiin Kurt Lewinin kenttäteorian avulla.

Taulukko 1. Tutkimuksen teoreettis-metodologiset lähtökohdat

TUTKIMUSAIHE	Nuorten työpajatoiminta
TUTKIMUSTEHTÄVÄ	Työpajatoiminnan merkitys nuorille
TUTKIMUSKYSYMYS	Mitä merkityksiä nuoret antavat työpajatoiminnalle? Minkälainen työympäristö nuorten työpaja on? Miten nuoret kuvaavat vertauskuvallisesti syrjäytymistä?
TEOREETTIS-KÄSITTEELLINEN KEHYS	Kvalitatiivinen tutkimus, etnografia
TUTKIMUSAINEISTO	Päiväkirjamerkinnot, keskustelut, haastattelut, osallistuva havainnointi
TUTKIMUSMETODI JA ANALYYSI	Kurt Lewinin kenttäteoria, sisällönanalyysi

4 TUTKIMUKSEN EETTISYYS JA LUOTETTAVUUS

Kuten jokaisessa tutkimuksessa, myös tässä tutkimuksessani, eettisyyden määrittelemineen on olennaista ja tärkeää. Eettisyys ja eettisyyden asettamat haasteet tulee huomioida erityisesti silloin, kun tutkija käyttää tutkimusaineiston keräämiseen osallistuvaa havainnointia, kokemalla oppimista tai aktivoivaa osallistuvaa havainnointia. Tutkijan osallistuessa tutkimuskohteen luonnolliseen arkielämään, ihmisten normaali rutiini rikkoutuu, vaikei tämä ole tutkijan tarkoitus. Tähän tutkimukseeni osallistui nuoria henkilöitä, joten koin eettisyyden huomioimisen olevan todella tärkeää, koska nuorten kanssa toimiminen edellyttää kykyä kuunnella, tukea sekä ymmärtää nuorten näkemyksiä ja ammattieettisen vastuun ottamista. Ihmisen arkeen puuttuminen, vaikka tutkimuksen muodossa, asettaa heidät sellaiseen asemaan, jossa puututaan jollakin tavalla hänen normaalielämään. Tämä edellyttää ammattieettisen vastuun ottamista sekä ihmisen kunnioittamista. (Vilka 2007, 56–57.)

Suomessa tutkimuseettistä tiedotustoimintaa, keskustelua sekä sen edistämistä varten perustettiin vuonna 1992 Tutkimuseettinen neuvottelukunta. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan perustama HYMY-työryhmä julkaisi Jaana Hallamaan ja Veikko Launiksen ja Salla Lötjösen ja Irma Sorvalin (toim.) (2006) Etiikkaa ihmistieteelle-teoksen sekä tutkimuseettisen neuvottelukunnan työryhmän eettiseen arviointiin liittyvän julkaisun Humanistisen, yhteiskuntatieteellisen ja käyttäytymistieteellisen tutkimuksen eettiset periaatteet ja ehdotus eettisen ennakkoarvioinnin järjestämiseksi vuonna 2009.

Kotimaassa myös Nuorisotutkimusverkosto sekä valtakunnallinen Lapsudentutkimuksen verkostohanke pohtivat lasten ja nuorten tutkimukseen liittyviä eettisiä kysymyksiä. Yhteistyön tuloksena syntyi yleisteos Lasten ja nuorten tutkimuksen etiikka vuonna 2010. Kansainvälistä kirjallisuutta lapsiin ja nuoriin liittyvästä eettisestä tutkimuksesta löytyy muun muassa Pricilla Andersonin ja Virginia Morrowin vuonna 2004 julkaisemasta teoksesta Ethics, Social Research ja Consulting with Children and Young People sekä erilaisista aiheelle omistautuneista aikakauslehdistä, kuten Children's Geographies 1/2008.

Hanna Vilka (2007, 56–57) toteaa tutkijan tulevan yleensä tutkittavien arkielämän keskelle erilaisesta kulttuurista, kuin tutkittavat ovat. Tätä kautta tulevat ilmi erilaiset itsestänselvyydet sekä säännönmukaisuudet, joita ihmiset eivät välttämättä huomaa noudattavansa jokapäiväisessä elämässään.

Tiia Laukkanen ja Elina Pekkarinen ja Fanny Vilmilä (2018) ovat jaotelleet tutkimuseettiset normit kolmeen pääryhmään: totuuden etsimistä ja tiedon luotettavuutta, tutkijoiden keskinäisiä suhteita sekä tutkittavien ihmisarvoa ilmentäviin normeihin. Ensimmäiseen normiin sisältyy tutkimustulosten luotettavuus sekä tarkistettavuus. Avainasemassa ovat tutkimusmenetelmät, jotka tulee suunnitella sekä raportoida siten, että tiedeyhteisöllä on mahdollisuus ottaa kantaa niihin. Tiedon luotettavuuteen sekä toistettavuuteen liittyvät vaatimukset voivat vaikuttaa itsestään selvyydeltä, mutta ne voivat muuttua monimutkaisiksi erilaisten laadullisten menetelmien ollessa käytössä. Erityisesti ihmisten kanssa tehtävässä tutkimuksessa jokainen tutkija saa omanlaisensa aineiston kerättyä, jolloin eri tutkijoilla ei ole mahdollisuutta kerätä samankaltaista aineistoa. Tästä johtuen tutkijaa ja tutkimusta arvioivaa tiedeyhteisöä kohtaan asettuu vahva eettinen vastuu. Toinen tutkimusta ohjaava normi, tutkijoiden keskinäisiä suhteita edustava normi, kohdistuu toisten tutkijoiden työn kunnioittamiseen sekä huomioimiseen. Tutkijan on annettava omassa työssään toisille tutkijoille sekä heidän tutkimustuloksilleen niille kuuluva arvo ja kunnioitus. Tutkijan tulee noudattaa hyvää tieteellistä käytäntöä omassa tutkimuksessaan ja välttää valheellisen tiedon levittämistä, havaintojen tai tutkimustulosten vääristelemistä, luvaton lainaamista, anastamista sekä sepittelyä. Tutkimuseettiset ohjeet edellyttävät tutkijaa huomioimaan sekä kunnioittamaan tutkimuksen osallistuvien henkilöiden ihmisarvon sekä itsemääräämisoikeuden. Tutkijan tulee välttää kaikkia niitä toimintatapoja, joilla voidaan vahingoittaa tutkittavia henkisesti tai fyysisellä tavalla. Tutkija on vastuussa myös tutkittavien yksityisyyden huomioimisesta, joten tutkijan tulee kunnioittaa sekä suojella tutkittavien yksityisyyttä tarkasti. (Laukkanen, Pekkarinen & Vilmilä 2018, 77.)

Eettisesti kestävästä tutkimuksesta huomioi myös tutkimukseen liittyvät hallinnolliset vaatimukset. Näitä ovat muun muassa erilaiset viranomaismääräykset sekä kuntien asettamat vaatimukset tutkimuksen tekijälle. Tässä tutkimuksessani minua ohjaavat Jyväskylän yliopiston opinnäytetyöhön asetettujen vaatimusten lisäksi myös tutkittavan organisaation asettamat viranomaisvaatimukset. Tutkimusetiikalla on vahva tutkimusta ohjaava rooli, jota tutkijan tulee noudattaa tutkimusta tehdessään. Tutkimusetiikan mukaisesti tuon tutkimustulokset esiin siten, miten ne tutkimuksessani ilmenevät, jolloin tietoisesti estän moraalisesti epäilyttävän ja väärän tiedon päätyästä tutkimukseeni ja edistän hyvän sekä luotettavuuden määrää tutkimuksessani. Näiden vaatimusten huomioimiseen sekä yhdistämiseen aloittelevat tutkijat voivat tarvita selkeää ohjeistusta erityisesti silloin, kun kyseessä on lapsiin ja nuoriin liittyvä tutkimus. (Vehkalahti, Rutanen, Lagström & Pösö 2010, 12–13.)

Tutkimustilanteissa painotetaan erityisesti lasten ja nuorten erityisasemaan. Tällöin tulee ymmärtää tutkimukseeni liittyvät eettiset ongelmatilanteet. Tomi Kiilakoski, Päivi Honkatukija ja Rauno Huttunen (2018) muistuttavat siitä, että nuorten kanssa tehtävässä tutkimuksessa on aina läsnä tietynlainen valtasuhde sekä emansipatorinen tiedonintressi. Tutkimuksissa valtasuhde tulee esiin silloin, kun pohditaan sitä, kuka saa äänensä esiin tutkimukseen osallistumisen kautta ja kuka jää tutkimuksen ulkopuolelle. Nuorten kanssa tehtävässä tutkimuksessa emansipatorisen tiedonintressin tarkoituksena on vahvistaa nuorisotyötä ja nuoria yleensä. (Kiilakoski ym. 2018, 70–71.)

Kiinnostukseni nuorten työpajatoimintaan sai alkunsa siitä, että haluan selvittää, millaisia merkityksiä nuoret antavat työpajatoiminnalle vai antavatko he lainkaan merkitystä työpajatoiminnalle. Koen tämän selvityksen olevan yhteiskunnallisella tasolla merkittävää tietoa, koska tutkimuksessani nuoret itse kertovat omista kokemuksistaan työpajassa. Tutkimuksen validiteetin kannalta on tärkeää, että nuorten kokemukset kirjataan siten, kun he ovat ne julki tuoneet tutkimuksen teko hetkellä.

Kuten jokaisessa tutkimuksessa, myös tässä tutkimuksessani, eettisyyden määrittelemineen on olennaista ja tärkeää. Hanna Vilka (2007) toteaa eettisyyden ja sen asettamien haasteiden huomioon otettavan olevan tärkeää erityisesti silloin, kun tutkija käyttää tutkimusaineiston keräämiseen osallistuvaa havainnointia, kokemalla oppimista tai aktivoivaa osallistuvaa havainnointia. Tutkijan osallistuessa tutkimuskohteen luonnolliseen arkielämään, ihmisten normaali rutiini rikkoutuu, vaikkei tämä ole tutkijan tarkoitus. (emt 2007, 56–57.)

Tutkimusetiikan mukaisesti tuon tutkimustulokset esiin siten, miten ne tutkimuksessani ilmenevät, jolloin tietoisesti estän moraalisesti epäilyttävän ja väärän tiedon päätyästä tutkimukseeni ja edistän hyvän sekä luotettavuuden määrää tutkimuksessani. Näiden vaatimusten huomioon otamiseen sekä yhdistämiseen aloittelevat tutkijat voivat tarvita selkeää ohjeistusta erityisesti silloin, kun kyseessä on lapsiin ja nuoriin liittyvä tutkimus. (Vehkalahti, Rutanen, Lagström & Pösö 2010, 12–13.)

Tutkimuksissa valtasuhde tulee esiin silloin, kun pohditaan sitä, kuka saa äänensä esiin tutkimukseen osallistumisen kautta ja kuka jää tutkimuksen ulkopuolelle. Tutkimuksen luotettavuuteen sisältyy näkemys siitä, että tutkija avoimesti raportoi havainnoistaan sekä vaikuttamistaan tutkimuksessaan. Tutkijaa kohtaan osoitetaan luottamusta, jonka hänen tutkijana tulee säilyttää. Nuorten kanssa tehtävässä tutkimuksessa emansipatorisen tiedonintressin tarkoituksena on vahvistaa nuorisotyötä ja nuoria yleensä. (Kiilakoski ym. 2018, 70–71.)

Tutkimuksen alkumetreillä tutkija tekee ensimmäisen eettisen valinnan valitessaan viitekehyksen tutkimukselle. Viitekehyksen valinta vaikuttaa siihen, millaisella käsitteistöllä tutkimusta lähestytään ja millaiset tavoitteet tutkimukselle asetetaan. Tutkimuksen eettisyyden huomioiminen on tärkeää myös silloin, jos tutkimukseen osallistuu ulkopuolinen rahoittaja. (Syrjälä, Estola, Uitto & Kaunisto 2006, 184–186.) Tässä tutkimuksessani ei ole ulkopuolista rahoittajaa, vaan kustannan itsenäisesti aiheutuneet kulut. Tässä tutkimuksessani haluan syventää omaa tietämystäni sekä ymmärrystäni nuorten työpajatoiminnasta sekä sen antamista mahdollisuuksista. Lisäksi ymmärrän tulosten antavan myös sosiaalityön tieteenalalle tärkeitä havaintoja työpajatoiminnasta eräänä nuorisotyön ja nuorten työvoimapolitiikan välimaastossa toteutettavana tuen muotona.

5 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

5.1 Osallistava teemahaastattelu

Laura Huttunen ja Riikka Homanen (2017, 142) toteavat, että teemahaastattelun valmistautumisen aloituksessa on hyvä pohtia sitä, ketä tai keitä henkilöitä haastatellaan ja minkä takia juuri he ovat valikoituneet haastattelun kohteeksi. Tätä pohtiessani palaan takaisin tutkimuksen alkuun tutkimuskysymykseeni - mitä merkityksiä nuoret antavat työpajatoiminnalle- joka rajaa jo itsessään tutkimuskohdetta.

Osallistavan teemahaastattelun ja osallistuvan havainnoinnin onnistumisen edellytyksenä on, että tutkimusta tehdessäni osaan tasapainotella tutkittavien henkilöiden ja omien intressieni välillä. Huolehdin siitä, että haastattelun osapuoli ymmärtää omat oikeudet suhteessa tutkimukseen. Tutkimukseeni osallistujalla on oikeus keskeyttää teemahaastattelu milloin hän niin haluaa Leena Syrjälän, Eila Estolan, Minna Uiton ja Saara-Leena Kauniston (2006, 188.) mukaan osallistujilla on annettava mahdollisuus sekä oikeus tutustua valmiiseen tutkimukseen ja kerrottava, mistä osallistuja löytää tutkimuksen sen valmistuttua. Tämän tutkimuksen valmistumisesta nuoret eivät halunneet saada tietoa, mutta sovin työohjaajien kanssa ilmoittavani heille, milloin tutkimukseni on valmis. Lähetän myös painetun version tutkimuksestani tutkimuskohteena olevan kaupungin palvelupäällikölle.

Päivi Honkatukija (2018) toteaa tutkijan pyrkivän haastattelututkimuksen avulla ymmärtämään todellisuutta tieteellisten lähtökohtien mukaan painon ollessa haastatteluun osallistuvien henkilöiden kokemuksissa, eletyssä elämässä sekä merkityksissä. Haastattelujen lähtökohdat sekä tiedonintressit ovat jokaisessa tutkimuksessa erilaiset. Täten paradigman ja epistemologisen statuksen käsitteiden kautta tutkijan näkemykset ilmiöiden luonteesta sekä todellisuudesta tulevat esiin jokaisessa tutkimuksessa tutkijan maailmankuvan mukaisesti. Faktanäkökulmassa haastateltavaa pidetään asiantuntijana tai todistajana, kun konstruktionistinen näkökulma puolestaan asettaa haastateltavan kulttuurin jäseneksi. Haastateltavan rooli faktanäkökulmassa on asetettu rajallisen historiallisen prosessin tai kentän asiantuntijaksi kun konstruktionaalisessa näkökulmassa haastattelijana voi olla kuka vain tutkimuksen kohteena olevan kulttuurin henkilö. Haastattelujen avulla saatavaa tietoa puolestaan voidaan faktanäkökulman mukaan tarkastella tutkimuksen kohteena olevana totena, prosessina, käytänteenä tai ilmiönä, kun konstruktionaalisesta näkökulmasta puolestaan kulttuuri vaikuttaa suuresti merkityksien, kertomuksien sekä vuorovaikutuksen kautta. (Honkatukija 2018, 150–151.)

Teemahaastattelun onnistumisen edellytyksenä on tutkijan ja tutkittavan yhteinen kieli, jotta heillä on mahdollisuus ymmärtää toinen toisiaan sekä kommunikoida toistensa kanssa. Teemahaastattelun tavoitteena on saada tutkija ymmärtämään tutkittavaa ilmiötä, jossa on mukana ihminen ja hänen toimintansa. Tutkija lähestyy haastateltavia teemahaastattelun teemojen kautta. Haastattelu ei välttämättä etene teemahaastattelun rungon mukaisesti ja haastattelu voi sisältää improvisoituja kysymyksiä, joiden syntyyn vaikuttaa teemahaastatteluun osallistuvien henkilöiden antamat vastaukset. Haastattelu voidaan nähdä eräänlaisena palapelinä, jossa vastaukset sisältyvät kokonaisuuteen. (Kananen 2014, 72.)

Tutkimuksessani teemahaastattelukysymykset muotoutuvat tutkimuksen edetessä, vaikka olen tehnyt alustavan kysymysrunгон haastattelun tueksi. Tutkimuskysymykset voivat muuttua haastattelun aikana ja osa tutkimuskysymyksistä voi jäädä kokonaan pois. Tutkimuskysymysten kautta pyrin selvittämään, onko työpajatoiminnalla merkitystä nuorten elämässä nuorisotyön ammattilaisten ja nuorten näkökulmasta tarkasteltuna. Tässä tutkimuksessa peruskysymykset, kuten nimi, ikä ja koulustausta ovat kaikille haastatteluun osallistuville nuorille samat, mutta muutoin tutkimuskysymykset muotoutuvat haastattelun edetessä teemojen mukaisesti sekä siten, millä tavalla haastateltavat vastaavat esittämiini kysymyksiin.

5.2 Tutkimukseen osallistunut työpaja

Vietin kaksi viikkoa tutkimuskohteessa nuorten työpajalla. Minut otettiin todella hyvin vastaan nuorten ja työhajaajien puolesta työpajassa. Tutkimukseeni liittyvän havainnointiosuuden toteutus oli vuoden alussa, joka oli hieman haastava aika havainnointien tekemistä varten. Työhajaajien aikaa nuorten ohjaamisesta vei viranomaistyöhön liittyvät vaatimukset, kuten työtoimintaan liittyvät dokumentoinnit. Tästä keskustelin työhajaajien kanssa ja he pahoittelivat sitä, etten välttämättä heti pääse näkemään heitä ohjaustyössään siten, miten he itse olisivat halunneet minun tilanteen näkevän. Työhajaajilla oli paljon nuoriin liittyviä paperitöitä sekä työpajalle hakevien nuorten haastatteluja ensimmäisen havaintoviikon aikana.

Työpaja sijaitsee kaupungissa hyvien kulkuyhteyksien päässä, joten nuorten on helppo saapua paikalle. Työpaja oli sisätiloiltaan hieman kolkko, koska seinät olivat valkoiset ja ikkunoissa oli kalterit. Ikkuna kalterit olivat jääne siltä ajalta, kun tila oli aiemmin kuulunut armeijan käyttöön pesutilana.

Sisätiloja oli pyritty hieman pehmentämään verhoilla, mutta tila vaikutti siitä huolimatta aika kolkalta putkilamppuineen sekä ikkuna kaltereineen. Nuoret kokivat työpajan olevan bunkkerimainen, koska ikkunat olivat katon rajassa, jolloin ulos ei juuri nähty.

Nuorten taukotilassa oli mikrouuneja, veden- ja kahvinkeitin. Pöydät oli aseteltu siten, että muutamassa pöydässä oli neljälle istumapaikat ja muutamaan pidempään pöytään mahtui noin kymmenen henkilöä. Taukotilan seinät olivat valkoiset ja seinillä oli muuan nuorten työpajaan liittyvä juliste. Ne nuoret jotka tapasin taukotuvassa, istuivat yksin omissa pöydissään keskittyen joko tietokoneeseensa tai kuuntelivat musiikkia langattomat kuulokkeet päässään. Nuoret joivat kahvia, teetä tai virvoitusjuomia sekä söivät omia eväitään. Yläkerrassa oli maksullinen ruokala, jossa keittiöalalla työskentelevät nuoret tekivät aamupalan, kahvitauolle pientä purtavaa sekä lounaan. Kahvilassa myyjinä toimi nuoria, jotka työskentelivät myös keittiössä.

Työpajan päivä käynnistyi aamupalaverilla, jossa työhjaajat kertoivat päivän agendan. Nuoret osallistuivat keskusteluun välillä asiallisesti kommentoiden tai tuhahtellen, jos tehtävät eivät olleet nuoria kiinnostavia. Nuoret istuivat sohvarykelmissä ja osa nuorista räpläsi samalla puhelintaan, kun työhjaajat kertoivat päivän suunnitelmasta. Koin tämän hieman epäasiallisena käytöksenä, koska nuorten tulisi asennoitua työpajatoimintaan siten kuin he olisivat töissä. Työhjaajat saivat nuoriin puhtia sekä osallistumaan tehtäviin ja tehtävät suoritettiin pääasiassa positiivisella mielellä.

Aiemmin aloittaneet nuoret saivat jatkaa niitä tehtäviä, jotka heillä oli joululomien ajaksi jäänyt kesken. Työhjaajat kartoittivat vasta aloittaneiden nuorten osaamista antamalla heille saman tehtävän piirrettäväksi tietokoneella. Samalla työhjaajat tarkkailivat nuorten osaamista piirustusohjelman käytössä.

Työpajassa oli kuusi aiemmin työpajajakson aloittanutta nuorta, neljä tammikuun alussa aloittanutta nuorta sekä kaksi ohjaajaa, joista toinen oli mies ja toinen nainen. Nuorista kolme oli naisia ja seitsemän oli mieshenkilöä.

Nuorten ja työhjaajien keskinäiset välit olivat leppoiset sekä asialliset. Nuoret kokivat työpajan olevan turvallinen sekä opettavainen kokemus ja he olivat todella tyytyväisiä siihen, että heidät oli valittu työpajajaksolle. Työhjaajat kertoivat, että välillä nuorten kanssa joudutaan käymään aika tiukkojakin keskusteluita siitä, minkä takia nuoret työpajalla käyvät.

Työohjaajat kertoivat keskusteluiden käsitelleen pääasiassa sitä, millä tavalla työpajassa käyttäytymään sekä millainen kielenkäyttö muita työpajassa olevia kohtaan on sallittua. Itse en havainnut tällaista keskustelua tai tilannetta havaintoviikkojeni aikana, vaan nämä tilanteet olivat sattuneet ennen tutkimukseni käynnistymistä.

Työohjaajat osoittivat nuorille luottamusta siten, että nuoret saivat suunnitella sekä toteuttaa asiakkaiden antamien esitietojen perusteella asiakkaan tilaaman työn. Seurasin nuorten työskentelyä ja totesin heille, että he ovat todella taiteellisia sekä taitavia annettujen työtehtävien luomisessa. Nuoret kertoivat kiinnostuksestaan luovaa sekä itsenäistä työtä kohtaan ja he suunnittelivat opintoja sekä mahdollista uraa luovan työn aloilla.

Tutkimukseen osallistuneessa työpajassa on kaikille nuorille omat tietokoneet sekä työpöydät. Vastaa aloittaneet nuoret saivat valikoida itselleen oman työpisteen, jota he käyttävät koko työpajajakson ajan. Aiemmin aloittaneilla nuorilla oli jo vakiintuneet paikat, joissa he aloittelivat töitään. Työohjaajien työpisteet olivat siten, että he näkivät koko luokkatilan kerralla.

Työohjaajien työpöytien takana oli kaapistoja, joissa oli paljon mielenkiintoisen näköisiä lautapelejä sekä fläppitaulu, johon työohjaajat olivat kirjanneet kuluvan viikon ohjelman. Nuorilla oli ohjelmassa töiden tekemisen lisäksi myös liikuntaa, tutustumista kulttuuriin ja keittiötunteja. Keittiötuntien aikana nuoret harjoittelivat ruoan tekemistä sekä rahan käyttöä.

Pidempään työpajatoiminnassa mukana olleiden nuorten kesken ilmeni pientä keskinäistä kilpailua. Kilpailu näyttäytyi positiivisena tietojen sekä taitojen vertailuna ennen työtehtävien aloittamista, mutta mikäli joku nuorista tarvitsi apua työtehtävien hoidossa, niin muut nuoret olivat valmiita auttamaan omien taitojensa mukaisesti.

Nuoret ajattelivat paljon työpajajakson jälkeistä elämää. Nuoret pohtivat ammatilliseen koulutukseen sekä korkeakoulutukseen liittyviä asioita, kuten pääsykokeita sekä pistemääriä, joilla opiskeluaan pääsee. Nuoret totesivat, että opiskeluun liittyvät asiat aiheuttavat heille paineita, koska hakijoita nuoria kiinnostaville aloille on paljon ja tämä voi vaikeuttaa heidän opiskelemaan pääsyään.

Työpajalla oli vasta työpajajaksonsa aloittaneita nuoria, joten myös he hieman hakivat paikkaansa muiden nuorten keskellä. Nuorista näkyi lievä jännittyneisyys uuden oppimisen edessä ja he vaikuttivat välillä hieman levottomilta ja epävarmoilta, mutta myös innokkailta oppimaan uusia taitoja. Ryhmässä nuorten keskinäinen kommunikointi oli selkeää sekä toisia tukevaa.

Nuoret auttoivat toinen toisiaan ja kehuivat toistensa onnistumisia. Ryhmässä oli mukana nuoria, jotka tunsivat toisensa jo entuudestaan ja heidän välinen huumori sekä kielenkäyttö oli välillä aika rankkaa tekstiä, joka ikätaso huomioon ottaen on aika normaalia nuorten välisessä kanssakäymisessä. Nuorten välisestä rankasta huumorista huolimatta heistä huokui keskinäinen kunnioitus sekä toveruus, joten nuoret eivät tahallisesti loukanneet toisiaan.

5.3 Havainnointipäiväkirja

Havainnointipäiväkirjaan kirjaamisen kautta pystyin palaamaan uudelleen työpajalla tapahtuviin asioihin. Havainnointipäiväkirjaa selaamalla huomasin, että keskinäinen luottamus nuorten ja työohjaajien välillä on työpajatoiminnan mahdollistaja. Keskustellessani työohjaajien kanssa myös he totesivat luottamussuhteen syntyneen nuoren työpajajakson onnistumiseen. Kaj Ilmonen ja Kimmo Jokinen (2002, 25) toteavat yhteiskuntateoreetikkojen tarkoittavan luottamuksella sitä, että ihmiset kunnioittavat sekä huomioivat toisensa moraalisisina olioina sekä ihmisten välinen suhtautuminen toisiinsa on sivistynyttä. Tällöin myös lojaalisuus sekä solidaarisuus ovat läsnä. (mt. 2002, 25.)

Luottamuksen syntyyn nuorten ja työohjaajien välillä vaikutti tilanteen vapaamuotoisuus. Nuoret saivat tuoda itsensä esiin luonnollisella tavalla, jolloin kanssakäyminen oli luontevaa. Tilanteessa korostui mahdollisuus demokraattiseen päätöksentekoon, koska nuoret saivat kertoa mielipiteensä siitä, millaista työtä he omien voimavarojensa sekä osaamistasonsa mukaisesti pystyvät tekemään. Kenttäteorian mukaan luonteva sekä luonnollinen ilmapiiri ovat tärkeitä tekijöitä ryhmädynamiikan tasapuoliselle muodostumiselle elämänkentässä (Schellenberg 1988, 67.).

Nuoret tekivät työpajalla paljon erilaisia asiakkailta saatuja tilaustöitä. Huomasin ohjaajien puuttuvan nuorten työn tekemiseen silloin, kun työn jälki ei vastannut toivottua tulosta tai nuorelle oli epäselvää, mitä tehtävän anto vaati. Työohjaajat ohjasivat nuoria positiivisen työotteen kautta, jolloin nuorelle annettiin myös mahdollisuus epäonnistua eikä häntä vähätelty tai rangaistu epäonnistumisesta.

Työohjaajien sekä nuorten hyvästä luottamussuhteesta kertoi myös se, että nuoret puhuivat paljon siitä, mitä he haluaisivat lähteä opiskelemaan työpajajakson jälkeen. Nuoret pitivät omia mahdollisuuksiaan päästä opiskelemaan itseään kiinnostavaa alaa heikkona. Osa nuorista totesi, ettei heidän aiemman koulutuksen arvosanat riittä opiskelupaikan saantiin haluamaltaan alalta.

Nuoret myös pitivät mahdollisuuksiaan korottaa numeroitaan tai saada haluamalleen alalle lisämahdollisuuksia heikkoina, koska esimerkiksi avoimen yliopiston opintoja pidettiin rikkaiden etuoikeutena kurssien hinnan vuoksi. Nuoret totesivat, että peruspäiväraha riittää juuri ja juuri perus elämiseen, josta ei riitä rahaa enää maksaa kalliita kurssimaksuja avoimeen yliopistoon. Nuorten mukaan yhteiskunta ei tue heitä tarpeeksi opiskelupaikan saannissa.

Nuorten työpajatoimintaan kuului myös tutustuminen muihin työpajoihin. Kiersimme yhdessä työohjaajien sekä nuorten kanssa kaikki samassa rakennuksessa olevat työpajat läpi. Työohjaajat kertoivat, että osa nuorista voi vaihtaa työpajaa kesken työpajajakson, jos he kokevat kiinnostuneensa toisesta työpajasta enemmän ja kokevat sen itselleen sopivammaksi. Työohjaajien mukaan näitä työpajojen välisiä vaihtoja tulee aina silloin tällöin, vaikka nuoret haastatellaan ja heidän motivaatio tasoaan arvioidaan ennen työpajajakson alkua.

Välillä työpajalla oli sellainen ajanjakso, jolloin nuorilla ei ollut juurikaan tekemistä. Tällöin nuoret surfailivat netissä tai hoitivat puhelimella omia asioitaan. Nuoret puivat paljon siitä, että heillä pitäisi olla koko ajan tekemistä, jotta työpajalla oleminen ei menisi pelkäksi istuskeluksi. Toisaalta nuoret taas pitivät hyvänä asiana sitä, ettei heillä ollut koko ajan kiire töiden kanssa.

Työohjaajat totesivat nuoren työpajajakson onnistumiseen vaikuttavan nuoren motivaatio sekä mahdolliset psyykkiset ongelmat. Osalla työpajalla olleista nuorista oli psyykkisiä ongelmia, jotka aiheuttivat haasteita heidän käyttäytymisessään. Erityisesti ne nuoret, joilla oli keskittymiskyvyn kanssa haasteita, veivät työohjaajien voimavaroja muiden nuorten ohjaamisesta. Nämä nuoret kuormittivat myös työohjaajia, jotka kokivat tarvitsevansa enemmän koulutusta psyykkisten nuorten kanssa toimimiseen. Työohjaajat kertoivat, että työpajatoiminnan ohjausta voidaan pitää aika haasteellisena työnä, riippuen siitä, millaisia nuoria työpajalla kulloinkin on.

Havaintojeni mukaan työpajoissa toimivat työohjaajat olivat kiinnostuneita työstään ja valmiita kouluttamaan itseään lisää, jotta he pystyisivät yhä paremmin tukemaan sekä ohjaamaan työpajalle tulevia nuoria. Työpajoissa työskentelevät nuoret olivat todella taitavia sekä aikaan saavia. Nuorten sekä työohjaajien keskinäinen kemia toimi hyvin, joten suurempia konflikteja ei esiintynyt. Nuoret olivat myös todella tyytyväisiä saamastaan työpajapaikasta.

5.4 Osallistuva havainnointi

Havainnointi on havainnon ja havainnollistamisen ohella tärkeä tieteellisen tutkimuksen käsite, jolla tuotetaan uusia havainnoiteja sekä kerätään aineistoa. Toteuttaessaan havainnointia, tutkija tarkkailee tietoisesti havainnoin kohdetta eikä pelkästään asioita tai ilmiöitä. Etnografisen ja toimintatutkimuksen onnistumisen edellytyksenä on, että havainnointi tehdään siinä kontekstissa, missä se ilmenee. (Vilka 2006, 5, 37.)

Jari Eskolan ja Juha Suorannan (1998) mukaan etnografisessa tutkimuksessa havainnointi voidaan jakaa neljään eri osallistumisen asteeseen. Ensimmäisen muodon mukaan etnografi voi havainnoida ilman varsinaista osallistumista, joskin se on hankalaa sekä voi tuottaa häiriöitä kentällä (Eskola & Suoranta 1998, 100–104).

Toinen muoto on osallistuva havainnointi ja kolmas- osallistava havainnointi. Nämä ovat haastavia rajattavia, koska tutkimuksen luonne määrittelee osallistuvan havainnoin osallisuus asteen. Yleisen näkemyksen mukaan tutkijan tulee keskittyä pääasiassa tutkimuskohteen tarkkailemiseen. Neljäntenä osallistumisen asteena on piilohavainnointi. Piilohavainnoinnissa tutkija on täysin ulkopuolinen havaintojen tekijä, jolloin tutkija ei saa millään tavalla puuttua tapahtumien kulkuun ja joka on objektiivinen tutkimuskohteeseensa nähden. (Eskola & Suoranta 1998, 100–104; Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.)

Havainnoinnin eli observoinnin kautta saadaan tietoa siitä, toimivatko ihmiset siten, kun he kertovat toimivansa. Havainnointia voidaan käyttää joko itsenäisenä menetelmänä tai haastattelujen lisänä, kuten tässä tutkimuksessani tehdään. Havainnoinnin kautta saadaan suoraa sekä välitöntä tietoa organisaatioiden, yksilöiden sekä ryhmien käyttäytymisestä sekä toiminnasta. Havainnointimenetelmät saavat osakseen kritiikkiä siitä, että havainnoitsija voi omalla läsnäolollaan häiritä havainnoinnin kohdetta. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.)

Laura Huttusen ja Riikka Homasen (2017, 136) mukaan joissain tapauksissa pelkästään havaintoaineisto voi olla riittävä, jotta tutkimuskysymykseen saadaan vastaus. Etnografinen tutkimus on kuitenkin haastava toteuttaa ilman ihmisten puhetta. Tämän tutkimuksen onnistumisen kannalta oli välttämätöntä haastatella sekä havainnoida nuoria heidän toimintaympäristössään, jotta etnografiiseen tutkimukseen sisältyvä kohteen kuvailu, tulkinnallisuus sekä eettinen kohtaaminen toteutuivat. Ensimmäisen viikon aikana keskityin vain havaintoihin, jotta työpajan nuorilla ja työhjaajilla oli mahdollisuus totuttautua minun läsnäolooni työpajassa. Toisella tutkimusviikolla haastattelin työpajan nuoria sekä työhjaajia, jolloin he olivat jo tottuneet minun läsnäolooni ja suhtautuivat minuun ja haastattelutilanteeseen luontevasti. Tästä huolimatta osa nuorista hieman jännitti haastattelutilannetta, mutta he kertoivat jännityksen hälvenneen haastattelun edetessä.

Anita Saaranen-Kauppinen ja Anna Puusniekka (2006) toteavat osallistuvan havainnoinnin voivan olla sekä aktiivista että passiivista. Tässä tutkimuksessani pyrin olemaan osallistumatta tutkittavaan tilanteeseen ilman tilanteiden kulkuun vaikuttamista, joka on yleisesti käytetty lähestymistapa toimintatutkimuksissa.

Havainnoinnin kautta pyritään selvittämään ihmisten käyttäytymistä sekä toimintaa verbaalisien sekä nonverbaalisien ilmaisujen kautta. Havainnoinnin dokumentoinnissa voidaan apuna käyttää erilaisia digitaalisia menetelmiä, kuten videonauhureita, valokuvaamista tai muistiinpanojen tekemistä. Havainnoinnin ongelmana on se, että jokainen havainnoitsija tekee itsenäisesti omat havaintonsa ja dokumentoi sen, minkä kokee tärkeäksi. Täten havaintojen toistettavuus voi olla haasteellista. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.)

5.5 Haastattelutilanne

Haastattelussa oli läsnä haastateltava sekä minä haastattelijana. Haastattelut toteutettiin tammikuun 2020 aikana. Haastattelupaikaksi valikoitui nuorten taukotupa. Haastattelun ajaksi valittiin aika, jolloin nuoret ovat työpajoissaan, jotta taukotilan varauksesta tuli mahdollisimman vähän häiriötä sitä käyttäville henkilöille. Taukotuvan ovet lukittiin haastattelun ajaksi ja ikkunoihin laitettiin informaatiota tilan varauksesta, jottei taukotilaan tule muita henkilöitä haastattelun aikana.

Haastattelut toteutettiin työpajassa, jossa keräsin tutkimusaineistoni. Laura Huttunen ja Riikka Homanen (2017, 143) toteavat haastattelupaikan valinnan riippuvan tutkimuskysymyksestä. Haastattelukysymyksen kautta pohdin nuorten antamia merkityksiä työpajatoiminnalle, joten työpaja oli hyvä valinta haastatteluiden toteutukselle. Täten pystyin paremmin ymmärtämään haastateltavieni vastukset yhdistämällä niitä aiemmin tekemiini havainnoiteihin.

Ennen haastattelun aloittamista kävin nuorten kanssa yhdessä ja vielä haastattelutilanteen aloituksessa yksitellen läpi haastattelun tarkoituksen. Painotin nuorille useampaan kertaan sitä, että heillä on mahdollisuus keskeyttää haastattelutilanne minä hetkenä hyvänsä, jos hän kokee haastattelutilanteen itselleen vaikeaksi, tai hän ei halua enää osallistua haastatteluun. Nuoret suhtautuivat uteliaasti sekä innokkaasti haastattelutilanteeseen, eikä kukaan heistä halunnut keskeyttää haastattelua, vaikka osa nuorista myönsi aluksi jännittäneensä haastattelun aloittamista.

Haastattelut aloitin jokaisen nuoren kanssa siten, että kaikille oli samat aloituskysymykset, kuten ikä, koulutustausta, keneltä nuori oli saanut tiedon työpajasta sekä onko nuori ensimmäistä kertaa mukana työpajatoiminnassa. Muutaman nuoren kanssa haastattelutilanne oli alussa jännittynyt, joten johdattelin heitä kertomaan heille itselleen tärkeistä asioista, kuten heidän perheestään, toiveistaan sekä harrastuksistaan, jolloin jännittyneisyys hälveni ja haastattelu voitiin aloittaa.

Tällaisten arkisten kysymysten kautta voidaan vapauttaa jännittävää haastattelutilannetta ja saada keskustelu kulkemaan jouhevasti. Haastattelutilanteessa pyrin olemaan joustava sekä johdonmukainen, jolloin pystyin pitämään haastattelutilanteen luonnollisena sekä rentona ja vältyttiin kiusallisilta hiljaisilta hetkiltä. (Huttunen & Homanen 2017, 145.)

5.6 Haastatteluun osallistuvat henkilöt

Informoin tutkittavaa yhteisöä jo ensimmäisessä yhteydenottopyynnössä siitä, tässä tapauksessa nuorten työpajatoimintaa, millainen on tutkimuksen luonne ja tarkoitus sekä oma kiinnostukseni aihetta kohtaan. Tutkimuskohteen luottamuksen saavuttaminen vaikuttaa tutkimustuloksiin siten, että luottamussuhteen ollessa kunnossa tutkittavat haluavat kertoa omasta tilanteestaan minulle. Haastattelin nuoria heidän työpajaympäristössään. Tutkimukseeni osallistuvien nuorten ja työohjaajien nimet sekä sukupuoli eivät tule esiin tutkimuksen aikana, jottei heitä voida tunnistaa näiden tekijöiden perusteella.

Tutkimukseeni osallistuvien nuorten iät jäävät näkyviin, jotta selviää, minkä ikäisistä nuorista tutkimuksessani on kyse. Tutkimukseen osallistuvien työhjaajien ammattinimike jää myös näkyviin, jotta voin selkeämmin erottaa heidän vastauksensa nuorten vastauksista.

Tässä tutkimuksessani osallistuin nuorten työpajatoiminnan toimintaan havainnoitsijana ja haastattelijana. Pyysin tutkimukseni haastatteluun osallistumaan viisi kahdeksantoista vuotta täyttänyttä nuorta ja työvalmentajat, jotka sillä hetkellä työskentelevät tutkimuskohteena olevassa työpajassa. Nuorten haastattelut tapahtuivat yksilöhaastatteluina, jotta he voisivat mahdollisimman luontevasti kertoa omat näkemyksensä työpajatoiminnasta sekä niistä merkityksistä, mitä he kokevat työpajan heille antavan.

Työhjaajien haastattelu oli ryhmähaastattelu, koska haastateltavia oli vain kaksi henkilöä. Haastattelun alussa kartoitin heidän taustojaan, mutta lopuksi haastattelutilanne muuttui enemmänkin keskusteluohjaavaksi, jolloin keskustelimme kolmistaan työpajaan hakeutuvista nuorista ja työhjaajien ammatin vaativuudesta. Työhjaajien haastattelun tarkoituksena oli saada taustatietoa työpajatoiminnasta sekä tietoa siitä, millä tavalla he näkevät nuorten osallisuuden näkyvän työpajassa. Jokainen tutkimukseeni osallistuva henkilö allekirjoitti tutkimusluvan.

Ensimmäisellä havainnointi viikolla kerroin nuorille ja työhjaajille, mitä haastattelu sekä siihen osallistuminen tarkoittaa ja tällä tavalla pohjustin heitä haastattelutilanteeseen. Keskustelimme myös ryhmissä tutkimuksestani, jolloin nuoret ja työhjaajat esittivät tutkimukseeni liittyviä kysymyksiä. Toisella havainnointi viikolla, jolla haastattelut tapahtuivat, kerroin nuorille ja työhjaajille uudelleen tutkimuksestani sekä haastateltavan oikeuksista.

Näihin oikeuksiin sisältyy nuoren sekä ohjaajien mahdollisuus keskeyttää haastattelutilanne tai kieltäytyä jo sopimastaan haastattelusta ilman, että hänelle koituisi siitä mitään sanktioita. Pehdytin nuoret sekä työhjaajat tutkimusta koskevaan tiedotteeseen ja tietosuojailmoitukseen, jossa ilmeni tutkimuksen toteuttamistapa ja henkilötietojen käsittely tutkimuksen aikana.

Säilytin keräämäni aineiston, haastattelut, litteroidut aineistot sekä tutkimuskysymykset vain minun itseni saatavilla. Litteroitu tutkimusaineisto säilytettiin salasanan takana Jyväskylän yliopiston U-aseamalla. Tutkimukseni perustuu myös havaintoihin, joita tein tutkimuksen kohteena olevassa organisaatiossa.

Vietin tutkittavassa organisaatiossa aikaa kaksi viikkoa ja haastattelut toteutin viimeisen havainnointiviikon loppupuolella. Haastattelujen toteuttaminen toisella havainnointiviikolla tuki ensimmäisen sekä toisen havainnointiviikon aikana tekemiäni havaintoja ja olin myös päässyt nuorten kanssa vähän tutuksi, jolloin nuorten oli helpompi kertoa minulle omista tuntemuksistaan sekä ajatuksistaan työpajatoimintaan liittyen. Havainnot kirjasin päivittäin päiväkirjaan havainnointipäivän loppuksi.

Päiväkirjaan kirjaaminen auttoi minua palaamaan niihin asioihin, joita mahdollisesti halusin vielä tarkentaa tutkimustulosten analyysin aikana sekä ne toimivat muistin tukena. Päiväkirjamerkinnot säilytin kotonani lukitussa kaapissa, johon vain minulla oli avain. Kaikki tutkimusaineistoon kuuluva materiaali tuhottiin tutkimuksen valmistuessa.

Jokaisella tutkijalla on vastuu toimia tutkimuseettisten periaatteiden mukaisesti. Eettinen tutkimusote on yksi tärkein ja keskeisin tieteellisen ajattelun sekä toiminnan ohjaava periaate. Olen tiedostanut –hyvän tieteellisen tavan ja käytännön– jolla toteutan tutkimuksen tekemisen. (Laukkanen, Pekkarinen & Vilmilä 2018, 77.)

Tämä edellyttää muun muassa sitä, että tutkittavien kertoma tuodaan tutkimuksessani ilmi siten, miten he itse ovat asian julki tuoneet ja millä tavalla olen niitä teorian kautta jäsentänyt. Tutkimuseettisten kysymysten sekä hyvän tieteellisen tavan ja käytännön mukaisesti olen tutustunut henkilö-tietolakiin, julkisuuslakiin ja tutkimuseetiikkaan.

Tietosuoja laki 2018/1050, 4§ antaa mahdollisuuden käyttää henkilötietoja tieteellisen tutkimuksen tarpeen mukaisesti. Tutkimuseettiset normit ovat osittain yhteisiä kaikkien tieteenalojen sekä tutkijoiden kesken ja ne ohjaavat minua tutkimuksen tekemisessä. Kerroin nuorille ja työohjaajille toimivani tietosuojalain edellyttämällä tavalla tehdessäni tutkimusta, jolloin heidän henkilötietonsa eivät tule ilmi missään vaiheessa, eikä ulkopuolisilla henkilöillä ole mahdollisuutta saada tutkimusaineistoa luettavakseen.

Haastattelut nauhoitettiin ja tallennettiin digitaalisesti. Haastatteluun osallistuvat nuoret valikoituvat vapaaehtoisuus pohjalta. Haastatteluun osallistui viisi nuorta ja kaksi työohjaajaa. Osalle nuorista osallistuminen tutkimukselliseen haastatteluun oli tilanteena uusi, joten kävin nuorten kanssa vielä ennen haastattelun aloittamista läpi sen, missä tästä tutkimuksessa on kyse.

Tutkimuksessani tutkimusaineisto kerättiin osallistavan teemahaastattelun, päiväkirjamerkintöjen ja havainnoinnin avulla. Litteroitua haastattelutekstiä tuli kaksikymmentä kaksi sivua ja päiväkirjamerkintöjä havaintoineen kolmetoista sivua. Osallistuminen ja havainnointi olivat tämän tutkimukseni kannalta oleellisia tutkimustapoja, jotta sain kerättyä tutkimusaineistoa tutkimukseeni. Olen todennut etnografisen tutkimuksen olevan soveltuva tutkimukseeni, vaikka toimintatutkimuksen elementtejä on tässä tutkimuksessa mukana. Tässä tutkimuksessani olen jättänyt nuorten sukupuolen ilmoittamatta, jottei heitä voida tunnistaa sitä kautta.

6 OSALLISTUMINEN TYÖPAJATOIMINTAAN

6.1 Työpajatoiminnan aloittaminen

Ensimmäisen havainnointiviikon aikana huomasin nuorten olevan todella sitoutuneita sekä motivoituneita työpajatoimintaan. He saapuivat paikalle sovittuun ajankohtaan mennessä ja he, jotka eivät päässeet paikalle, ilmoittivat poissaolostaan tai myöhästymisestään työohjaajille. Nuoret vaikuttivat olevan innokkaita aloittamaan työpajajakson. Yksi nuorista oli ollut aiemmin työpajajaksolla ja neljä muuta nuorta olivat ensimmäistä kertaa työpajajaksolla. Nuorten sitoutuneisuus ja motivoituneisuus tuli ilmi nuorten haastatteluvastauksissa, joissa nuoret pohtivat asennettaan työpajatoimintaa kohtaan.

”hyvillä mielin, kun olin aikaisemmin käynyt kuitenkin silleen täällä haastattelussa, niin tiesin suurin piirtein millainen paikka tää on ja kavereita ollut täällä, just täällä pajalla niin nekin sanoi, että tää on silleen tosi kiva paikka...ei mulla silleen oikeestaan ollut mitään huonoja odotuksia ollenkaan” (nuori 20 v.)

”Avoimin mielin...täälä on ollut tosi kivaa ja tulee silleen eri ihmisten kanssa tosi hyvin juttuun, kaikki työt oon saanut tosi hyvin tehtyä ja silleen” (nuori 21 v.)

”ihan hyvällä mielellä lähdin työpajatoimintaan, mukavaa, kun sillä saa jotain rutiineja elämään” (nuori 24 v.)

”parasta rento meininki, tulee rytmiä elämään, jos on kauan silleen, ettei tee mitään...ei väsyttä olla täällä, hauska juttu” (nuori 23 v.)

”ei oikeen mitään asennetta ollut, mietin vaan, että nyt lähtään tekemään vihdoin jotakin ja sitte mä lähin ja laitoin hakemuksen yhtenä yönä kun tuli vaan semmoinen päätös, että nyt laitan hakemuksen ja mulla oli kaveri jo täällä ja hän sanoi seuraavana päivänä kun puhuttiin, että jos haluat hakea tänne pajalle, niin just tännään laitettiin hakemukset taas päälle ja mä laitoin jo viime yönä... tää on ihan niin kun oikeinkin mainio paikka justiinsa nuorille, jotka ei oo ihan perillä mitä ois tarkoitus tehdä...minäkään en ollut, ainoo asia minkä mä tiesin kun tänne hain, etten mä halua olla kotona ja se oli tarpeeksi syytä tulla tänne ja nyt on huomattavasti parempi mieli ainakin” (nuori 21 v.)

Jaana Hallamaa (2017) toteaa motivaation olevan tärkeä toimintaan vaikuttava tekijä sekä toiminnan aktivoiva psyykkinen syy. Motivaatio-sana on lähtöisin latinankielisestä sanasta *movere*, joka suomennettuna tarkoittaa liikuttaa. Motivaatio syntyy yksilön motiivista jotain toimintaa kohtaan. Motiivin löytymisen kautta yksilö alkaa toimimaan siten, että hänen saavuttaa asettamansa päämäärän. Pelkästään löytynyt motiivi ei yksin auta yksilön tavoitteiden saavuttamisessa, vaan tarvitaan myös motivaatiota, liikuttamista, jonka avulla yksilö jaksaa tavoitella haaveitaan kohtaamistaan viivytyksistä tai vastuksista huolimatta. (Hallamaa 2017, 33.)

Kurt Lewinin kenttäteorian mukaan yksilön suuntautuminen sekä motivaatio vaikuttavat siihen, kuinka hyvin hän pääsee tavoitteeseensa elämänsä elämässä. Jokaisen yksilön psykologinen kenttä on erilainen ja yksilön motivaatio sekä vuorovaikutustaidot ovat vahva tekijä yksilön selviytymiseen kentän sisällä. (Ahokas 2001, 115.)

Yhteiskunnalla on tärkeä tehtävä tukea nuorten motivaation kehittymistä. Yhteiskunnalla on erilaisia keinoja puuttua yksilön toimintaan ja sitä kautta vahvistaa yksilön motivaatiota sekä toimintaa yhteiskunnan ja yksilön itsensä hyväksi. Nuorille tulee olla tarjolla heitä itseään kiinnostavia, motivoivia ja nuoren voimavaroja vastaavia tukitoimia, jolloin heidät on helpompi saada mukaan yhteiskunnalliseen toimintaan. Nuoret ovat usein halukkaita osallistumaan työhön, työpajatoimintoihin tai erilaisiin koulutuksiin, mutta paikkojen rajallisuus on usein esteenä. (Palola & Hannikainen-Ingman & Karjalainen 2012, 313.)

6.2 Työpajat ryhmätoiminnan ympäristönä

Pääsääntöisesti ihmiset ovat sosiaalisia ryhmässä toimijia, jolloin yhdessä toimiminen, ryhmätyöskentely sekä sosiaalisen todellisuuden rakentaminen yhdessä on ihmisen elämisen ympäristössä keskeinen osa. Sosiaalisen toimijuuden sekä toiminnan kautta ihmiset voivat laajentaa oman toimintansa mahdollisuuksia huomattavasti enemmän kuin yksittäinen ihminen kykenee rakentamaan. Järjestäytyneet ryhmät tukevat myös yksilön kasvua sekä kehitystä, jonka kautta voidaan parantaa yksilön hyvinvointia. Ihmisten taipumus, halu toimia sekä elää järjestäytyneissä ryhmissä on ihmisten sosiaalisuuden motivaation ontologinen perusta sekä yleisellä tasolla hyväksytty tosiasia. (Tuomela & Mäkelä 2011, 87–88.)

Erilaiset ryhmät antavat yksilöille erilaisia kokemuksia sekä ovat osa ihmisten sosiaalista kanssakäymistä. Ne antavat yksilöille mahdollisuuden kehittyä sekä laajentaa omaa tietämystään ja ryhmässä luodut suhteet kasvattavat, antavat tukea sekä turvaa yksilöille eri tilanteissa. Ryhmät voivat olla myös erittäin palkitsevia niin ryhmän jäsenille kuin koko yhteiskunnalle yhteisen toiminnan kautta. (Chukwu, Chukwu & Nwadike 2017, 47.)

Työpajatoiminta on myös ryhmätoimintaa, jossa yksilöllä on tarve ja halu toimia haluamassaan ryhmässä. Ryhmän jäsenet ovat riippuvaisia toisistaan, jolloin keskinäisriippuvuus (interdependence) vaikuttaa ryhmän toimimiseen siten, että henkilöiden kokiessa yhteenkuuluvuutta muiden ryhmän jäsenten kanssa, halu yhteistyön tekemiseen ryhmän hyvinvoinnin hyväksi kasvaa. (Ahokas 2001, 120). Ryhmätoimintaan osallistumisen onnistumisen kannalta on erittäin tärkeää, että nuori osallistuu vapaaehtoisesti ryhmän toimintaan. Tutkimuksessani mukana olleista nuorista yksi oli ollut aiemmin mukana työpajatoiminnassa ja neljä nuorta on mukana ensimmäistä kertaa.

”hyvillä mielin, kun olin aikaisemmin käynyt kuitenkin silleen täällä haastattelussa, niin tiesin suurin piirtein millainen paikka tää on ja kavereita ollut täällä, just täällä pajalla niin nekin sanoi, että tää on silleen tosi kiva paikka...ei mulla silleen oikeestaan ollut mittään huonoja odotuksia ollenkaan. Avoimin mielin...täälä on ollut tosi kivaa ja tulee silleen eri ihmisten kanssa tosi hyvin juttuun, kaikki työt oon saanut tosi hyvin tehtyä ja silleen” (nuori 20v.)

”ihan hyvällä mielellä lähdin työpajatoimintaan, mukavaa, kun sillä saa jottain rutiineja elämään... mukavat ohjaajat” (nuori 23v.)

”ihan mainio asia, kyllä ite ainakin suosittelen kaikille, jos vähäkään kiinnostaa, niin kannattais lähteä... ihan mukavat ohjaajat, voihan heidän kanssa jutella tota ihan vaikka mistä” (nuori 21v.)

”elämänmuutos...jaksaa enemmän, ei mulla työttömänä aikana mittään rytmiä”
(nuori 21v.)

”niin no ihan uus paikkahan tää oli...pikkusen jännitti...on ollut hyvä paikka...oikeen hyvä...ei oo ollut mittään ongelmia minkään takia...tässä nyt ollessa” (nuori 21v.)

”ihan hyvällä miellellä lähin mukkaan, on jotakin muutakin kuin istua tyhjänpanttina kotona...kyllä sitä mielummin tekee jotain hyödyllistä kuin pyörittelee peukaloita kotona” (nuori 24v.)

Nuorten vastauksista käy ilmi, että he ovat hyvillä mielin lähteneet mukaan työpajatoimintaan vaikka yksi vastaaja kertoikin hieman jännittäneensä työpajajakson aloitusta. Nuoret kokivat erityisesti tärkeäksi sen, että on jotain tekemistä kotonaolon lisäksi. Havainnointiviikkojen aikana nuoret juttelivat avoimesti työpajan ohjaajista ja nuorten mukaan työhjaajat ovat todella kannustavia, läsnä sekä tukena nuorille koko ajan. Nuoret kokivat työhjaajien toiminnan myös innostavana sekä heille tuli tunne, että juuri he kuuluvat tähän työpajaan ja ovat osa työpajaa.

Ryhmädynamiikalla on merkitystä siihen, millä tavalla nuoret kokevat sisäistäneensä työpajatoiminnan idean sekä saavuttaneensa yhteiset tavoitteet. Työpajaan osallistuneet nuoret voivat kokea olevansa ryhmän jäseniä vain, jos keskinäisriippuvuus nuorten sekä työhjaajien välillä toteutuu. Tähän sisältyy myös nuorten keskinäinen riippuvuus toisistaan. Keskinäisriippuvuuden toteutuessa ryhmän kaikkien jäsenten välillä, myös tavoitteen saavuttaminen helpottuu sekä selkeytyy. (Ahokas 2001, 120.)

Raili Gothóni (2018) toteaa individualistisen ihmisen haluavan osallistua johonkin toimintaan, jossa on mukana muita ihmisiä. Täten yksilöllä on mahdollisuus kokea omakohtaisen yhteisöön sitoutumisen lisäksi myös aktiivinen rooli erilaisissa yhteisöllisissä suhteissa. Erilaisissa työ- ja yhteisöpajatoiminnoissa on tarkoituksena luoda vahvaa yhteisöllisyyttä sekä uusia käytäntöjä toiminnoille, jotta kaikilla toimintaan osallistujilla on mahdollisuus kokea itsensä tarpeelliseksi ja tärkeäksi toimijaksi. (Gothóni 2018, 22.)

Neljän nuoren kokemuksen mukaan työpajatoiminta oli heidän kohdallaan aika onnistunut ja he kertoivat kokemuksistaan näin. Yksi nuorista ei osannut ottaa kantaa siihen, millä tavalla työpajatoiminta oli hänen kohdallaan onnistunut.

”en oo oikeen huomannut, miten voi parantaa ei oo oikeen mitään parannettavaa...kaikki ollut oihan jees...paremmin vois tiedottaa pajasta...on ollut hyvä paikka...oikeen hyvä..ei oo ollut mitään ongelmia minkään takia...tässä nyt ollessa” (nuori 21v.)

”parasta työpajalla on se on se että tää on juurikin nuorille suunnattu ja riippumatta koulutuksesta niin tänne voi tulla...tai ei oo paineita...täällä ei oleteta edes että sulla on mittään osaamista mihinkään tai tänne voi tulla ihan hyvillä mielin opettelemaan...ei oleteta jottain että tulee epäonnistumaan...ei silleen oo paineita...ei kannata stressata asiaa” (nuori 21v.)

”parasta työpajassa...ns. työpaikka, täällä on rento ilmapiiri, ei oo sellaista niskalimassa työn tekemistä vaan” (nuori 24v.)

”täällä on ollut tosi kivvaa ja tulee silleen eri ihmisten kanssa tosi hyvin juttuun, kaikki työt oon saanut tosi hyvin tehtyä ja silleen” (nuori 20v.)

”parasta rento meininki, tulee rytmiä elämään, jos on kauan silleen, ettei tee mittään, ei väsytä olla täällä, hauska juttu” (nuori 23v.)

Nuorille työpajatoiminnasta saadut onnistumisen kokemukset ovat tärkeitä, jotta motivaatio työpajatoimintaa kohtaan säilyy. Lewinin kenttäteoriassa yksilön psykologinen kenttä (*life space*) vastaa yksilön kokemusmaailmaa jossain erityislaatuisessa hetkessä. Motivaatio on tärkeä tekijä yksilön tavoittellessa jotain sellaista, jonka avulla hän voi muuttaa omaa elämänkenttäänsä positiivisella tavalla. (Burnes & Cooke 2013.) Työohjaajat kertoivat, että nuorille täytyy osoittaa luottamusta siihen, että he selviävät annetuista työtehtävistä. Ohjaajat antoivat nuorille vapaat kädet työn suunnitteluun ja työohjaajat neuvoivat nuoria tarvittaessa. Yksi nuorista oli kokenut ajan käyvän välillä pitkäksi, koska hän hallitsi jo annetut tehtävät.

”no ehkä itellä on välillä se, että tulee pitkiä aikoja, jolloin pittää vaan istua, kun ei oo mitään tekemistä, kun mä saan tosi nopeesti kaiken tehtyä, että se on vähän silleen, että ei oookkaan mittään tekemistä...siinnä sitte joutuu vähän aikaa oottelemaan...tulee välillä aika pitkäksi” (nuori 20v.)

Ryhmät ovat olennainen osa ihmisten sosiaaliselle elämälle sekä kokemuksille. Ihmiset saavat ryhmäkokemusten kautta apua sekä tukea omalle kasvulleen ja kehitykselleen ja ryhmätoiminnan kautta kyetään kehittymään sosiaalisten suhteiden luomisessa. Ryhmässä toimimisen etuna on myös se, että ryhmän jäsenet oppivat kehittämään ongelman ratkaisukykyä sekä ylläpitää sosiaalista toimintaa erilaisten ihmisten kanssa. (Trevithick 2005, 49, 83.)

Työpajatoiminnan parhaimmiksi puoliksi nuoret kertoivat sen, että työpajatoiminnan kautta voi toteuttaa itseään ja saa työohjaajilta apua myös muihin itseään askarruttaviin asioihin.

”justiinsa se, että pääsee toteuttaan ihtiään ja sitten on nuo ohjaajat jotka auttaa ja nyten kun mää sinne kouluun haen, yhteishaussa, niin ni tota ne sitte auttaa mua siinnä luultavasti jonkun verran silleen” (nuori 20v.)

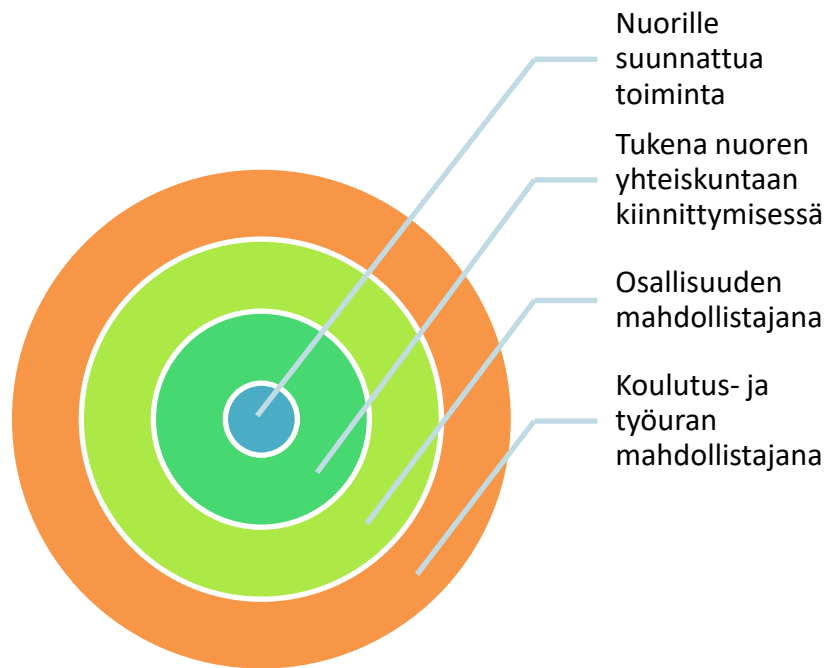
”parasta rento meininki, tulee rytmiä elämään, jos on kauan silleen, ettei tee mitään, ei väsyttä olla täällä, hauska juttu...mukavat ohjaajat” (nuori 23v.)

”parasta pajatoiminnassa on se, että rentoa tuo meiniki...ei oo mitään, että nyt on pakko koko ajan tehdä jotakin ja jossei onnistu, niin sitte on vaan harmi ja tehdään uudestaan niin kauan, että se saadaan tehtyä...voi tehdä silleen omalla tahdilla” (nuori 21v.)

”ihan mukavat ohjaajat, voihan heidän kanssa jutella tota ihan vaikka mistä, en mä tiiä, tää on nyt ihan mun olettamus, kai heillä on joku koulutus nuorten kanssa tekemisessä tai joku pohja tälle, voivat sitte auttaa nuorten asioissa, onhan täällä sitten ihan toi yksilövalmentajakin, joka voi sitte niin kuin tai on parempi henkilö sitte auttamaa...ohjaajien kanssa voi ihan mitä vaan puhua, paitsi jos on jotakin herjaamista...ei hän siitä nyt kukaan tykkää...voi ohjaajien kanssa puhua ihan mistä vaan” (nuori 21v.)

”kyllä sitä mielummin tekee jotain hyödyllistä kuin pyrittelee peukaloita kotona...varmaan se, että tästä saa muutakin apua kuin työtä, muutakin elämönhallinnan apua” (nuori 24v.)

Susanna Palo (2017) toteaa työpajoilla tapahtuvan valmennuksen tarkoituksena olevan nuorten henkilökohtaisen kasvun tukemisen. Nuorta voidaan tukea työ- sekä yksilövalmennuksen kautta. Työvalmennus perehdyttää nuorta työelämän vaatimusten hallintaan, kun yksilövalmennuksen kautta yksilö kohdataan omana itsenään, jolloin avun antaminen on räätälöity juuri hänen tarpeita huomioiden. Yksilövalmennuksessa tarkastellaan nuoren elämäntilannetta, tulevaisuuden haaveita sekä selkiytetään konkreettisia jatkomahdollisuuksia opintojen ja töiden suhteen. Yksilövalmentaja on tärkeä henkilö nuoren elämässä, koska hänen kauttaan nuorelle selkiytyy se, millaisia realistisia mahdollisuuksia nuorella juuri sillä hetkellä on saavuttaa unelmansa sekä haaveensa. (Palo 2017, 32–33.)

Kuvio 2 Työpajatoiminnan merkitykset kentän toimijuuden mukaan.

Työpajatoiminta on nuorille suunnattua toimintaa, jossa nuori voi opiskella sekä harjoitella uusia taitoja työhajaajan sekä muun moniammatillisen tiimin avustamana. Työpajatoiminta tukee nuoria yhteiskuntaan kiinnittymisessä sekä antaa nuorelle mahdollisuuden osallistua, onnistua sekä epäonnistua tekemisessään. Työpajojen työhajaajat sekä moniammatillinen tiimi ohjaavat nuoria koulutukseen sekä työuraan liittyvissä asioissa.

6.3 Nuorten aikaisempi työ- ja koulutushistoria

Nuorten haastatteluvastauksissa kävi ilmi, että heidän näkemyksensä yhteiskunnan puuttumisesta nuorten työllisyyteen liittyviin asioihin on heikkoa. Haastattelutilanteessa nuoret kertoivat, että heidän työttömyysjaksoon olisi pitänyt puuttua aiemmin, koska nuoret olivat olleet pois työ- tai kouluelämästä 9 kuukaudesta–1,5 vuoteen ennen työpajajakson aloittamista. Yksi nuorista ei ollut varma, kuinka hänen työttömyysjaksonsa lasketaan, koska hän oli keskeyttänyt koulun käynnin ja ollut välillä työttömänä työnhakijana, joten hän oli epävarma oman työttömyysjaksonsa pituudesta. Nuoret kokivat ajan liian pitkäksi ja he kertoivat kokemuksistaan näin.

”oli liian pitkä aika...tuli aika pitkäksi kun olin puolitoista vuotta kotona...ei ollut oikeen tekemistä ja kaikki kaveritkin oli töissä tai koulussa, niin niitäkään ei ehi nähdä silleen kunnolla...se on vaan semmoista kotona löhöämistä ja silleen...olisin halunnut koulun jälkeen silleen puolen vuoden sissään päästä ehkä tai jottain sinne päin...olin välissä työkokeilussa, muttei siitä mitään ihmeellisempää tullut ja oon tehnyt pari kertaa freelanserin hommia yrittäjille” (nuori 20v.)

”olin työttömänä TE-toimiston mukkaan vissiin 3-4 vuotta, melkein vuosi hain kouluun tai kävin koulussa, koulu keskeytyi...ihan silleen ahkerasti koitettiin mulle löytää jotakin, etten vaan jäis sinne kotiin...ehkä se on minun omaa vikaa, että se veny näin pitkäksi, kun mulla ei ollut sitä kunnan käsitystä mistään, en tiennyt omaa osaamisesta, ehkä se on omassa päässä se vika” (nuori 21v.)

”työttömänä pari vuotta ennen jakson alkua” (nuori 23 v.)

”työttömänä periaatteessa 2 vuotta” (nuori 24 v.)

”työttömyysaika ennen pajajakson alkamista...9 kk työttömänä...mä olin 2 kk lintsasin koulusta, eikä kukkaan soittanut perrään, se on aika pitkä aika, kun ei kukkaan soittanut perrään” (nuori 21v.)

Harri Melin ja Raimo Blom (2011) ovat tutkineet eriarvoisuuden suhdetta yhteiskunnallisiin ongelmiin. Pitkittänyt työttömyys on eräs yhteiskunnallinen ongelma, koska se aiheuttaa huono-osaisuutta. Vähäinen koulutus, huonot asuinolot, työn puuttuminen sekä vähäiset sosiaaliset kontaktit usein kumuloituvat, jolloin useamman huono-osaisuutta lisäävän tekijän yhtäaikainen osuus lisää yksilön turvattomuuden sekä huonommuuden kokemuksia. (Melin ym. 2011, 210.)

Nuoret kokivat työttömyysjakson olleen pitkä eikä heidän tilanteeseensa ollut mikään taho puuttunut aiemmin. Haastatteluun osallistuneilla nuorilla oli jo ennen työpajapaikan saantia halu saada tilanteeseensa muutos, mutta he eivät ole yksin pystyneet mahdollistamaan omien tavoitteidensa toteutumista. Lewinin kenttäteorian mukaan liikkumista kentän sisällä vaikeuttaa ne esteet, joiden ylittäminen voi olla haastavaa. (Burnes & Cooke 2013.) Nuoret tarvitsevat, tilanteestaan riippuen, eri viranomaisten yhteistyötä, jotta he saavat työpajapaikan.

Nuoren sitoutuneisuudella sekä motivaatiolla on merkitystä yhteiskunnallisten sekä arkeen liittyvien toimintojen koossa pitämiseen ja varhaisen puuttumisen onnistumisessa. Mitä sitoutuneempi sekä motivoituneempi nuori on, sitä paremmin hän integroituu yhteiskunnallisiin toimintoihin, jolloin nuoren syrjäytymisuhka pienenee ja arkeen liittyvien yhteisöjen koossa pitäminen onnistuu. Nuoren sitoutuneisuudella sekä motivoituneisuudella on vaikutusta myös nuoren kannalta tärkeän tuen sekä ohjauksen onnistumisessa. Kirsi Kallio ja Elina Stenvall ja Pia Bäcklund ja Jouni Häkli (2013) kutsuvat tätä arkisen huolenpidon politiikaksi, jolloin nuorelta edellytetään aktiivisuutta, yhteistyö- sekä vuorovaikutuskykyä ja vuorovaikutteisen oppimisen taitoja. Nämä taidot ovat sosiaalisia perustaitoja, joiden edistäminen tukee nuorta yhteisöllisenä toimijana. (mt. 2013 82–83.)

Nuorten toiveena oli, että heistä ja heidän tekemisistään ollaan kiinnostuneita. Eräs nuori koki koulun käynnin turhaksi, koska hänen kokemuksensa mukaan hänestä ei oltu koulussa sen verran kiinnostuneita, että koulun ja kodin väliseen yhteydenpitoon tarkoitettuun Wilma-työkaluun olisi kirjattu hänen poissaolojaan. Nuorten kokemus työttömyydestä yhdistettiin syrjäytymiseen, koska he kertoivat olleensa vaan kotona, eikä kavereitakaan välttämättä voitu tavata heidän työ- tai opiskelukiireiden vuoksi. Mikäli nuori kokee itsensä järjestelmän ulkopuoliseksi, hänen motivaationsa yhteiskunnallisia toimintoja kohtaan heikkenee. Marja Ahokas (2001, 114) toteaa Lewinin kenttäteorian mukaan yksilön tai ryhmän siirtymisen tilasta toiseen vaativan vahvaa motivaatiota, jotta siirtyminen psykologisella tasolla onnistuu ja motivaatio vahvistuu.

”yritetään ainakin huomata syrjäytymisen, tämän merkit, ennen kuin se menee liian pitkälle...ois kyllä pitänyt aiemmin puuttua...siloin kun mä olin koululla, olin koululla kirjallisesti joo, mutten mä ikinä mennyt sinne, siitä ei tullut ikinä mitään, kukkaan ei ikinä soittanut perrään, joiltakin päiviltä ei tullut edes Wilma-merkintöjä, ne oli unohtanut mun olemassaolon...” (nuori 21v.)

”sitte oli vähän semmoinen, että minkä takia mä oon koulun kirjoilla, kun mitä ihmettä, mä haluan erota koulusta, ei tästä oo mitään hyötyä...ite kävin työkkärissä ja Kelalla...mä olin 2 kuukautta lintsasin koulusta, eikä kukkaan soittanut perrään, se on aika pitkä aika, kun ei kukkaan soittanut perrään” (nuori 21v.)

”no oishan se hyvä, jos sitä ei ois niin paljon ja oon mä itekkin jossain välissä ollut jonkun tai jollain tasolla syrjäytynyt, olin just työttömänä enkä käynyt missään...olin vaan siellä kotona” (nuori 20v.)

”oon kait mää silleen joskus, vois sanoa, että oon syrjäytynyt, en tiiä mikä sen tarkka määritelmä on, siis en mä ollut missään, kotona vaan” (nuori 23v.)

”joskus oon hakenut tänne, mutta ei ikinä soitettu takaisin..en ikinä saanut aloituspäivää, ei kuulunut mittään...hakuprosessi eteni nyt nopeasti, kun ei mitään ihmeellisempää ollut..näinkin suosittuun pajaan pääsi nopeesti...ei mennyt pitkään, kun sai paikan” (nuori 21v.)

Aluehallintovirastojen nuorisotoimi on etsivän nuorisotyön kautta pyrkinyt tavoittamaan niitä nuoria, jotka tarvitsevat erityistä apua sekä tukea luottamuksellisen ja turvallisen aikuiskontaktin luomiseen. Luottamuksellisen suhteen kautta nuoret ohjataan erilaisten palveluiden sekä tuen piiriin, jonka tavoitteena on edistää nuorten itsenäistymistä, kasvua aikuisuuteen, yhteiskuntaan osallistumista, elämänhallinnan opettelemista sekä mahdollistaa koulutukseen ja työmarkkinoille pääsyä. Tavoitteena on saada mahdollisimman moni nuori aikuinen koulutuksen sekä työelämän pariin. (Bamming & Wallden 2019.)

6.4 Nuorten tietoisuus työpajoista ja niiden toiminnasta

Varhaisen tuen viranomaistyöhän liittyy kiinteästi se, että eri toimijat työskentelevät saumattomasti yhteen toistensa kanssa. Onnistuakseen toimiva vuorovaikutus vaatii ymmärrettävyyttä, selkeyttä, tarkoituksenmukaisuutta, dialogisuutta sekä tehokkuutta. (Mönkkönen 2018, 31.) Yksi nuorista koki vuorovaikutustilanteen Työ- ja elinkeinotoimiston työntekijän kanssa olleen vähintään hämmentävä, koska hän koki saaneensa suoranaisen käskyn tai suosituksen työpajatoiminnasta virkailijalta.

Nuorten vastauksista käy ilmi, että osalle nuorista työpajatoiminnasta oli kertonut oma äiti tai kaverit, mutta viranomaistahoilta työpajatoiminnasta tiedottaminen koettiin heikoksi. Nuorten toiveena oli, että työpajatoiminnasta tiedotettaisiin ammattikoulujen ilmoitustauluilla, jotta tieto työpajoista olisi kaikkien saatavilla.

”pajasta kertoi äiti tai jotain vastaavaa, tulin työvalmentajan kautta tänne tänä vuonna eikä viime vuonna” (nuori 20v.)

”alun perin sain tiedon nuorten talolta” (nuori 23v.)

”eka kerran kuulin työpajasta...vahva suositus tai käsky TE-toimistolta” (nuori 21v.)

”TE-toimistosta tieto työpajasta” (nuori 24v.)

”ite kävin työkkärissä ja Kelalla” (nuori 21v.)

Ruth Bamming (2016, 32) toteaa työpajojen tekevän laajaa yhteistyötä eri viranomaistahojen kanssa, jotta verkostoituminen sekä palvelujärjestelmät palvelisivat asiakkaita heidän etujensa mukaisesti. Yhteistyön on todettu toimivan kohtuullisen hyvin, joten nuorten näkemykselle ja kokemukselle työpajatoimintojen heikosta tiedottamisesta on selkeä yhteys.

”ehkä vois vähän enemmän ammattikouluissa tai tämmöisissä mainita, että tällöinen vaihtoehto on, että tääkin on vaihtoehto..työkkärissä vaan kuulin..vois enemmän tuoda tätä esille..tiedotusta parantaa..tulis useamman nuoren tietoon, että tääkin on vaihtoehto, tiedotusta työpajoista vois parantaa” (nuori 24v.)

”paremmin vois tiedottaa pajasta” (nuori 21v.)

”nuorten talolla kävin selvittämässä, että mitä voisi tehdä niin siellä tuli puheeksi, että tääkin paikka on” (nuori 21v.)

Nuorten elämäntilanne on erilainen kuin monen aikuisen. Nuori hakee vielä omaa paikkaansa elämässään ja kokeilee omia taitojaan. Nuorella ei vielä ole sellaista elämän kokemusta, joka tuo varmuutta rationaaliseen toimintaan. Näin ollen nuori elää hetkessä, jossa kaiken pitää tapahtua heti. Mikäli nuori kokee tavoitteidensa saavuttamattomaksi, jännitteet kasvavat ja voivat aiheuttaa muutoksia nuoren käyttäytymiseen. Tällöin myös henkilökohtaisten sekä ulkoisten konfliktien määrä voi kasvaa. Kenttäteorian mukaan yksilön käyttäytyminen on monisäikeistä vuorovaikutusta johon vaikuttaa yksilön voima. (Burnes & Cooke 2013, 413.)

Työpajatoiminnan työohjaajien näkemyksen mukaan tiedottamista ja tiedottamisen sisältöä tulee lisätä, jotta työpajatoiminta tavoittaa mahdollisimman monen nuoren ja nuoret saavat oikean kuvan siitä, mitä työpajatoiminta oikeasti on.

”Kyllähän me yritetään markkinoida, mutta se, että vaikka markkinoidaan, niin saavuttaako se ja tavoittaako se markkinointi niitä nuoria, niin se on sitte asia erikseen. Mulla on sellainen tuntuma, että ei välttämättä nuoret tiää sitä, mitä tää oikeasti on tai sitten on vääriä käsityksiä ” (Työohjaaja B)

”Mullakin on sellainen kuva, ettei nuoret välttämättä tiedä ja mulla on sellainen kuva, ettei tästä välttämättä suuri yleisökään juuri tiedä, että tää on ollut mullekin sellainen, siis mä nyt vetoa tähän, että mä olen ollut täällä... ja niin ja tuota mä oon niin kuin hämmentynyt, että täällä on tällainen paikka ja miten laaja ja miten laajaa tää toiminta on ja miten ammattimaista tää toiminta on” (Työohjaaja C)

”Yks nuori sanoi viime keväänä, sanoi sitä, että hän pitkään mietti, että hakeeko tänne, koska a) sen takia, että meidän nettisivuilla mainittiin tilaustyöt, niin hän mietti, että no eihän hän mitään tilaustöitä osaa tehdä ja sitten b) että onko se sitten vaan semmoisille syrjäytyneille, että monenlaisia ajatuksia ne nuoret pyörittelee” (Työohjaaja B)

Nuoren sitouttaminen yhteiskunnallisiin toimintoihin on haastavaa, ellei mahdotonta, mikäli nuorella ei ole selvää kuvaa siitä, mihin hän sitoutuu. Työpajakson kesto on puoli vuotta, joten se on nuorelle pitkä aika sitoutua johonkin, josta hänellä ei ole selvää kuvaa, mitä toiminto on ja mitä se oikeasti nuoren kohdalla tarkoittaa.

Ruth Bamming (2016) toteaa etsivän nuorisotyön roolin olevan erittäin merkityksellinen yhteistyökumppanuudessa työpajojen kanssa. Yhteistyön todettiin toimivan myös kuntien nuorisotoimen, sosiaalitoimen sekä Nuotan kanssa. Hyvä yhteistyö näiden toimijoiden välillä selittyy osittain sillä, että useat kunnalliset työpajat toimivat juuri näiden yksiköiden alaisuudessa. Nuotta-valmennus on tarkoitettu nuorille, jotka ovat erityisen tuen tarpeessa. Valmennusta on rahoitettu vuonna 2016 opetus- ja kulttuuriministeriön tuella. Valmennuksen tavoitteena on vahvistaa nuorten sosiaalisia taitoja, arjen hallintaa sekä terveitä elämäntapoja. (Bamming 2016, 32.)

Tutkimuksessa mukana olleeseen kaupungin työpajaan nuoret voivat hakeutua työpörssin kautta, olemalla yhteydessä yksilövalmentajiin tai jättämällä asiakkuuspyynnön työpajan sivulla olevan linkin kautta sekä olemalla yhteydessä etsivään nuorisotyöhön.

Kaupungin työpajan esittelysivuilla kerrotaan työpajojen tarjoavan työkokeilumahdollisuuksia sekä kuntouttavaa työtoimintaa 17–24-vuotiaille nuorille. Työpajan valmennuspalvelut ohjaavat sekä tukevat nuoria opiskelun sekä työelämävalmiuksien ja oman arjen hallintaan liittyvien asioiden kanssa, kuten hyvinvointiin sekä terveyteen liittyviin asioihin, talouden hallintaan sekä asumiseen ja vapaa-aikaan liittyvien asioiden kanssa.

Esittelysivulla kerrotaan myös, että työpajoissa nuoria ohjataan työvalmennuksen kautta eri ammattialojen työtehtäviin. Pajajakson aikana jokaiselle nuorelle tehdään oma yksilöllinen suunnitelma ja nuorella on käytettävissä yksilövalmennus tarpeen niin vaatiessa. Mikäli nuorella on ammatillinen koulutus, nuorta tuetaan myös työvalmennuksen kautta sekä työllistymisen tueksi tarjotaan työelämävalmennusta. Yksilöllinen pajajakso auttaa nuorta miettimään tulevaisuuden suuntaa, mikäli opinnot ammatillisessa oppilaitoksessa tai lukiossa ovat vaarassa keskeytyä. Nuoret oppivat uusia taitoja sekä saavat uutta tietoa pajajaksolla työtehtävien kautta.

Työpajalla järjestetään infotilaisuuksia nuoria kiinnostavista aiheista, kursseja sekä tutustumisia. Työpajat tekevät yhteistyötä alueella olevien oppilaitosten kanssa ja pajajakson aikana nuori voi valmistautua tuleviin opintoihin. Nuoria kannustetaan tulemaan työpajoihin omana itsenään, eikä ammattialaan liittyvää osaamista vaadita. Nuoret oppivat pajajakson aikana tarvittavat tiedot ja taidot. Pajajakson kesto on yksilöllinen ja voi muuttua, mikäli nuori pääsee opiskelemaan tai kiinni työelämään.

6.5 Työpajatoiminta osallisuuden kenttänä

Vuokko Niirasan (2002) mukaan osallistuminen voi olla kokemus tavoitteellisuudesta sekä keino, jolla on itseisarvon lisäksi välineellinen arvo. Asiakkaan osallistuessa keinona eli välinearvon kautta tarkoitetaan sitä, että pyritään lievittämään asiakkaan ongelmia sekä edistetään itsenäistä selviytymiskykyä. Toisaalta siihen sisältyvät myös työn laadukkuuteen liittyvät tavoitteet, jossa painotetaan asiakkaan itsenäistä osallistumista sekä äänen kuulemistä. Demokraattisen yhteiskunnan arvotavoitteisiin sekä kansalaislähtöisyyteen sisältyy näkemys siitä, että asiakkaan osallistuminen hänen asioiden hoitamisessa on ensiarvoisen tärkeää. Arvotavoitteiden sekä kansalaislähtöisen päätöksenteon kautta pystytään ehkäisemään syrjäytymistä kansalaisen itseensä kohdistuvassa päätöksenteossa. (Niiranen 2002, 71.)

Osallisuutta voidaan lähestyä yhteisöjen näkökulmasta, jolloin tunnustetaan yksilön mahdollisuus näkyväksi tulemiseen ja kuulemiseen, tunnustetuksi omana itsenään sekä merkityksellisenä yhteisön jäsenenä olemiseen. Osallisuus antaa myös mahdollisuuden yksilölle osallistua yhteisössä eri toimintoihin yksilön voimavaroja kunnioittavalla tavalla. Kenenkään ei tarvitse osallistua enempää kuin mihin itse pystyy tai jaksaa. Osallisuus antaa tunteen siitä, että yksilö kuuluu johonkin laajempaan kokonaisuuteen, jossa hänelle annetaan mahdollisuus yhteiskunnalliseen osallisuuteen sekä vaikuttavuuteen. (Ryynänen 2016, 137–138.)

Työpajatoiminta tuo nuoria näkyväksi sekä antaa nuorten toiminnalle merkityksiä. Jaana Hallamaa (2017, 113) toteaa yhteisön jäsenyyden sekä yhteenkuuluvuuden tunteen syntyminen olevan merkityksellistä yhteisön jäsenille. Nuoren ollessa osallisena työpajatoiminnassa, hän tuntee kuuluvansa johonkin ja sillä on nuoren kasvun ja kehityksen kannalta suuri merkitys.

”ehkä saa olla osa jotakin...ja pääsee tekeeen sitä...kyllä mä oon hyvin päässyt mukkaan, ja osallistuun ja tekkeen, ei oo mitään syrjintää ollut tai silleen” (nuori 20v.)

”kyllä mä pääsen osallistuun...kyllä siihen pääsee...oon huomannut, että jos ei oo mukana, niin sitte ehotetaan, että tähän vois lähteä mukkaan...ei oo ollut sellaista aikaa/hetkeä, ettei ois ollut mitään tekemistä...aina pääsee tekemään... kyllä mun mielestä kaikki pääsee ihan yhtä hyvin mukkaan asioihin” (nuori 21v.)

”kyllä mä pääsen ihan yhtä osalliseksi kuin mä haluan...se on itestä kiinni” (nuori 21v.)

”ihan hyvin pääsen osallistumaan työpajassa, välillä tuntuu, että mun ohi menee ne jutut, vaikka oon liittynyt siihen someporukkaan, se on ollut mun pään sisällä se, että ne ois mennyt ohi, kyllä ne on kuitenkin kantautunut mulle...osallisuus on tärkeää, ettei tuu täällä tyhjän panttina...eiks se oo ihan sama, istuuko sitä sitten kotona tyhjän panttina peukaloita pyörittämässä vai täällä, jos pittää peukaloita pyöritellä” (nuori 24v.)

”välillä on enemmän ja välillä ei oo oikeen mitään hommaa...en tykkää (tieto)koneen ääressä istua...oon ihan tyytyväinen työpajajaksoon...mukavia kokemuksia...käytiin siellä Hossassakin, toimintaa pitäisi olla” (nuori 23v.)

Raimo Tuomela ja Pekka Mäkelä (2011) toteavat ihmisen olevan sosiaalinen ryhmäolento, joka tarvitsee ympärilleen muita ihmisiä toimiakseen ryhmissä ja sosiaalisten perusteiden mukaisesti sekä rakentaakseen sosiaalisen todellisuuden. Ihmisten halu sekä taipumus liittyä sekä elää niissä ryhmissä, jotka parantavat heidän hyvinvointiaan on taustaoletus sekä perusta ihmisen sosiaaliselle motivaatiolle. (Tuomela & Mäkelä 2011, 87–88.)

Lewinin kenttäteoriaan sisältyvä ryhmädynamiikka tarkastelee ryhmän keskinäisriippuvuuden (*interdependence*) merkitystä ryhmän toiminnassa. Yksilön kiinnittyminen ryhmään helpottuu, jos ryhmän jäsenillä on yhteinen tausta tai yhteinen tavoite ryhmän toiminnan onnistumiselle. Tämä edellyttää kaikkien ryhmän jäsenten aktiivista osallistumista sekä muutoskykyä ryhmätoiminnan tavoitteiden saavuttamiseksi. (Ahokas 2001, 120.)

Vaikka työpajassa tehdään välillä itsenäisesti työhjaajien osoittamia tehtäviä, nuorten tulee kyetä toimimaan myös ryhmässä. Työhjaajien haastatteluissa ilmeni, että nuorten mukaan saaminen tehtävien suorittamiseen on välillä haasteellista, mutta pääsääntöisesti nuoret osallistuvat mielellään työpajalla olevien töiden tekemiseen.

”se on haaste, muttei voi sanoa, että se olisi mitenkään yleistä, ettei saataisi nuorta mukaan...Mä oon aina sanonut sillä lailla, kun nuorethan tulee tänne vapaaehtoisesti, tähän ei ole niin kuin koulu, että sinne pittää mennä..tänne tullaan vapaaehtoisesti...me velvoitetaan tekemään tiettyjä asioita, muttei me voida pakottaa kettään tekemään mitään...Sitten tullaankin siihen kysymykseen, että miksi sun kannattaa olla täällä, jos sä et halua tehdä niitä asioita?” (Työhjaaja B)

”Koska sä oot täällä vapaaehtoisesti. Jossakin koulussahan sut pakotetaan, kun nyt on liikuntatunti niin nyt liikutaan, mutta tänne tullaan vapaaehtoisesti, niin ei me täällä voida alkaa pakottaa kettään tekemään mitään, mutta sitte voidaan kyllä myös kysyä, että kannattaako sun olla täällä, jos et halua niitä juttuja tehdä. Silloin myöskin, kun tää ei oo pakollista, niin täältä voi lähteä pois” (Työhjaaja B)

”Ja mehän tehdään sitä, että jos tuota havaitaan, että joku nuori, jolle on annettu joku velvoite, että teeppä tämä tehtävä, me tarjotaan yksinkertaisia tehtäviä alussa ja sitten aletaan kattomaan, miten nuori lähtee edistyyn ja sitten monimutkaistetaan ja pannaan vähän haastetta lissää, niin tota, jos me havaitaan, että nuori ei tartu siihen tehtävään, niin me yritetään vähän tuuppia ja jos ei niin kuin lähe liikkeelle se homma, niin me sitten keskustellaan jossain vaiheessa että onko tää tehtävä ettet sää tykkää tehdä vai mitä sää haluaisit tehdä...mikä ois se suunta, mihin lähdettais, koska me ei aina tiietä, vaikka nuori sanoo, että joo mä tykkään (tehdä jotain), mutta se voi olla kuitenkin sellainen, ettei hälle omin juttu” (Työohjaaja C)

Aila-Leena Matthies (2014, 8, 11–12) toteaa osallistumisen sekä osallisuuden olevan riippuvaisia poliittisista sekä yksilön henkilökohtaisista tekijöistä. Poliittisella tasolla on määritelty kansalaisen lähtötaso sosiaalisten palveluiden piiriin, kuten Suomessa voivat työttömät nuoret hakeutua mukaan työpajatoimintaan.

Tutkimukseen osallistuvilla nuorilla on halu parantaa omaa tilannettaan työmarkkinoilla, jolloin heillä on halu osallistua ja olla osallisena yhteiskunnan toiminnassa. Nuoret kokivat työpajatoiminnan olevan keino testata omaa osaamistaan sekä saada käsitys siitä, millaisia taitoja hänellä jo on sekä millaista osaamista työelämä vaatii.

”ihan silleen hyvä että voi kattoo omia taitoja ja saa paremman käsityksen niistä omista taidoista, niin voi sitte paremmin miettiä sitä työelämää, että mitä osaa ja mitä taitoja on” (nuori 24v.)

”mä kävin kiertämässä muut pajat, kun tänne hain...siinnä on se haastattelu tänne...siinnä sit tiedusteltiin vähän...en hakenut tänne pajalle...hain (toiselle)pajalle...siinnä sit mietittiin, mitä mä oikeesti haluan tehdä...halusin jonku pajan, jossa mä en kärsi...(nuori 21v.)

Martti Siisiäinen (2014) määrittelee viimeisten viidentoista - kahdenkymmenen vuoden aikana julkisissa keskusteluissa esitetyn osallistumista tai sitoutumista välineenä tai kanavana, jonka kautta pitkäaikaistyöttömät, sosiaalisesti syrjäytyneet sekä maahanmuuttajataustaiset henkilöt voidaan integroida ja aktivoida yhteiskuntaan sekä yhteiskunnan eri järjestelmiin. Osallistuminen tai erilaisten toimijoiden mukanaolo sosiaalisessa kanssakäymisessä nähdään eräänlaisena sosiaalisena piirinä, jonka tarkoitus on pitää yhteiskunta toimivana sekä rakenteellisena kokonaisuutena. (Siisiäinen 2014, 29–30.)

Osa kansalaisista ei välttämättä koskaan integroidu tai aktivoidu yhteiskunnan toimintaan siten, miten yleisesti ajatellaan kansalaisten yhteiskuntaan kiinnittyvän ja toimivan yhteiskunnan hyväksi. Syyt osallistumattomuuteen ovat riippuvaisia yksilön sosiologisesta asemasta sekä hänen tulkinnoistaan ja ideologiastaan. Julkiset keskustelut ovat pääasiassa keskittyneet kolmeen alueeseen, joita ovat poliittinen osallistumattomuus ja syrjäytyneiden henkilöiden heikko osallistuminen sekä oletettu tai tosiasiallinen lasku sosiaalisen pääoman kartuttamisessa. Julkisissa keskusteluissa ei kuitenkaan ole päästy yksimielisyyteen siitä, minkä takia yksilöiden välillä on suuria eroja osallistumisen sekä osallisuuden kanssa. Syiksi on esitetty epäjohtamukaisuutta osallistumisen tavoitteita sekä vaihtoehtojen runsaus osallistumisen suhteen. (Siisiäinen 2014, 29–30.)

Osallisuus on osa sosiaalista toimintaa, johon sisältyy kyky toimia ryhmässä sekä yhdessä, päämäärän jakaminen ja keskinäiset riippuvuussuhteet. Ryhmänä toimiminen on vahvin kollektiivisen sosiaalisen toiminnan muoto. Tällöin ryhmän jäsenet toimivat yhdessä yhteisen tavoitteen saavuttamiseksi toinen toistaan tukien sekä auttaen. (Tuomela & Mäkelä 2011, 94.) Näin ryhmä myös saavuttaa yhdessä enemmän kuin yksilötasolla erikseen pystyisi saavuttamaan. Tällä tavalla syntyy kenttään sisäisiä, yhteisiä sekä jaettuja voimia.

6.6 Syrjäytyminen – nuoret kertojina

Tähän tutkimukseen osallistuvat nuoret pohtivat omaa näkemystään syrjäytymisestä ja siitä, mitä se heidän mielestään on. Nuorten syrjäytyminen voidaan määritellä ja ymmärtää eri tavoin, riippuen siitä, kuka tai mikä taho määrittelyn tekee. Nuoret, joilla ei ole koulutus- tai työpaikkaa ymmärretään helposti kansalaisten välisissä keskusteluissa syrjäytyneiksi.

Eero Kajantie, Petteri Hovi, Johan Eriksson, Hannele Laivuori, Sture Andersson ja Katri Räikkönen (2013, 23) toteavat syrjäytymisellä tarkoitettavan huono-osaisuuden kasautumista siten, että ihminen ei voi osallistua täysipainoisesti yhteiskunnan toimintaa heikon koulutuksen tai työttömyyden ja elämänhallintaan liittyvien ongelmien takia.

Täten pelkkä koulutus- tai työpaikan puuttuminen ei tee nuoresta syrjäytynyttä, vaan siihen tarvitaan useampi osatekijä, jotta nuori voidaan katsoa olevan syrjäytynyt. Tämän tutkimuksen alakysymys - miten nuoret kuvaavat itse vertauskuvallisesti syrjäytymistä? - tuo esiin nuorten näkemyksen syrjäytymisestä.

”no oishan se hyvä, jos sitä ei ois niin paljon ja oon mä itekkin jossain välissä ollut jonkun tai jollain tasolla syrjäytynyt, olin just työttömänä enkä käynyt missään...olin vaan siellä kotona” (nuori 20v.)

”oon kait mää silleen joskus, vois sanoa, että oon syrjäytynyt, en tiä mikä sen tarkka määritelmä on” (nuori 23v.)

”mitenköhän sen nyt sanoo...jää yksinään vaikka vaan kottiin, eikä tee mitään pitempään aikaan...silleen” (nuori 21v.)

Nuoret eivät kokeneet olleensa syrjäytyneitä siten, miten he itse ovat syrjäytymisen ymmärtäneet, vaikka he kokivatkin olleensa jollain tasolla syrjäytyneitä, kun he eivät olleet työ- tai kouluelämässä mukana. Katja Komonen (2008b, 436) toteaa Pietikäisen (2005) tutkimusten osoittavan, että työpajanuoret karttavat käyttää itsestään syrjäytyneen henkilön ilmaisua. Työpajanuoret arvostavat työpajatoimintaa sekä sitä, että he saavat toteuttaa itseään ja osallistua yhteisölliseen toimintaan.

”...mä oon aika varma, että se on ihan todellinen asia...en mä tiä oonko mä syrjäytynyt, olin mä aika varmaan mutta sitten päätin, etten jaksanut olla enää syrjäytynyt, oli kauhian tympiää olla, mutta enhän minäkään loppujen lopuksi koulun jälkeen mitään tehnyt...kotona vaan oltiin...kaveritkin oli ihan yhtä syrjäytynyt tai sitten ne oli koulussa...tai jottain...en kait mä muuta kuin olin yksin kotona” (nuori 21v.)

”on niitä itelläkin tullut niitä ajanjaksoja (että on syrjäytynyt), että vaan vetäytyy pois kaikesta, olla vaan omissa oloissaan, lievässä mielessä oon kokenut, pitäis vaan rohkaista nuoria enemmän yrittämään, ei vaan antaa nuorten vetäytyä itteensä...mä oon luonnostaan niin sosiaalinen ja kanssakäyvä ihminen, niin se on mun luonteessa, ei mulla oikeen oo sellaista syrjäytyvää luonnetta” (nuori 24v.)

Puhuttaessa syrjäytyneestä nuoresta on tärkeää huomioida se, että erittäin usein monet näistä syrjäytymiseen vaikuttavista tekijöistä ovat ikään kuin ketjuuntuneet sekä päällekkäistyneet nuoren elämässä. Täten nuoren syrjäytymiseen vaikuttaa moni tekijä yhtä aikaa, jolloin nuorella itsellään ole välttämättä mahdollisuuksia selviytyä yksin näistä haasteista (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos.).

Saara Salosen (2017) mukaan nuorten syrjäytymistä määritellään NEET-indikaattorin (Not in Employment, Education or Training) avulla. Mittaria pidetään kuitenkin liian yksinkertaistavana, koska mittarin mukaan nuori voidaan määritellä syrjäytyneeksi pelkästään puuttuvan työ- tai koulutuspaikan vuoksi. Tällöin syrjäytymisen arvioinnissa jää huomioimatta muut nuoren syrjäytymiseen vaikuttavat tekijät, joita Terveiden- ja hyvinvoinnin laitos käyttää nuoren syrjäytymisen arvioinnissa. NEET-indikaattori myös niputtaa nuoret yhdeksi omaksi ryhmäkseen pelkästään työttömiin tai ilman koulupaikkaa oleviin nuoriin, muttei tunnista niitä nuoria, joilla on useampi syrjäytymiseen vaikuttava tekijä taustalla. (Salonen 2017.)

Työohjaajien mukaan nuorilla yleensä kestää aikansa, ennen kuin nuoret muodostavat ryhmiä työpajassa. Työohjaaja B piti yllättävänä sitä, kuinka nopeasti tammikuun alussa aloittaneet nuoret ryhmäytyivät ja toimivat toistensa kanssa.

”mä oon tässä nyt ollut kohta X vuotta tässä työssä, harvoin kukaan tässä ryhmässä on niin kuin syrjäytynyt, että se kestää semmoisen tietyn aikansa, että se on tietyn aikaa (syrjässä) mutta sitten se löytää paikkansa siinä ryhmässä.” (Työohjaaja B)

”On osa sitä ryhmää...on tietty ajanjakso ryhmän muodostumassa...joku kulkee yksin syömään tai istuu yksin tuossa koneella eikä puhu kellekkään mittään, se on sellainen tietty aika...se on sellainen tietty tutustumisvaihe” (Työohjaaja B)

”osalla kestää tosi pitkään, ennen kuin tutustuu...mutta silloin kun me ollaan tuossa meidän normaalissa työtilassa, niin perusyksikkö tai työyksikkö on se oma kone ja siinä on helppo ollakkin, jos on sellainen hiljaisempi ja ei niin herkästi lämpä toisten kanssa jutteluun, niin se on oikeesti hyvä pakopaikka...” (Työohjaaja C)

”mä ite tulkisten puhelimen välillä, että se on sellainen hyvä pakopaikka, jos on ujo, niin tai muuten arka, tai oma kaveripiiri on ihan erilainen kuin täällä, niin mutta sitte meillä on niitä sellaisia esimerkiksi, kun pelataan näitä lautapelejä, niin siellä tulee ihan erilaisia juttuja esille, niin kuin näistäkin minun työskentelyajan osalta on ollut sellaisia, että sieltä on tullut ihan mahdollisia juttuja sitten kun ollaan oltu siinä porukassa ja pelattu sitä lautapeliä, kun ei ollakaan siinä kun omissa asemissa/vanhoissa asemissa täällä, vaan ollaan pelaamassa, siinä on mahdollisia kasvutarinoita siinä ne jotenkin lähtee siinä kehittymään. Täällähän tulee hyviä kaverussuhteita osalla, pitävät sitte yhteyttä pajajakson jälkeen” (Työohjaaja C)

Vaikka työpajoissa toimitaan osittain itsenäisesti, työpajatyöskentely on ryhmätyötä, jossa toimiva vuorovaikutus on työpajatoiminnan onnistumisen edellytys. Katariina Mönkkönen (2018, 17) toteaa, että vuorovaikutuksen syntymistä voidaan kehittää omien asenteiden ja yksilön kohtaamiseen vaikuttavien tekojen kautta. Työpajatoiminnassa on mukana luonteeltaan hyvin erilaisia nuoria, joiden tapa lähestyä itselleen tuntemattomia ihmisiä vaihtelee. Työohjaajien mukaan osa nuorista on todella avoimia ja heti valmiina yhteistyöhän toisten kanssa, mutta osa nuorista tarvitsee tutustumisajan, ennen kuin he ovat luontaisesti osana ryhmää.

Jotta ryhmässä työskentely onnistuu, tulee ryhmän jäsenten kokea olonsa turvalliseksi sekä hyväksytyksi ryhmän sisällä. Yksilön tulee kyetä päästämään irti vain itselleen edullisista päätöksistä tai toimintatavoista ja alkaa toimimaan ryhmän tavoitteiden, päämäärien sekä toimintatapojen mukaisesti. Tällöin ryhmän jäsenet toimivat ryhmäpäätöksen mukaisesti, jolloin vahvistetaan toimimista ryhmänormien alaisuudessa sekä niiden säätämänä. Yksilön kiinnittymistä ryhmään voidaan vahvistaa sosiaalisen ympäristön vuorovaikutuskanavien sekä prosessien kautta. (Ahokas 2001, 120.)

Työpajan työhjaajat ovat suuressa roolissa nuorten kiinnittäytymisessä ryhmään, mutta myös nuorten vastuulla on toimia ryhmän vaatimusten mukaisesti, jotta ryhmätoiminnalla on mahdollisuus onnistua. Bernard Burnes ja Bill Cooke (2013, 412) toteavat Lewinin kenttäteoriassa muutostilanteiden haastavan ryhmän jäseniä sekä yksilö- että ryhmätasolla, jolloin ryhmän dynamiikkaan vaikuttavat voimat pyrkivät tasapainottamaan ryhmän toimintaa sekä luovat onnistumisen edellytykset ryhmätoiminnalle.

6.7 Kehittämisideat pähkinäkuoressa

Työhjaajien koulutukseen kannatta panostaa rohkaisemalla työhjaajia opiskelemaan alan erikoisammattitutkintoja. Haastatteluun osallistuneiden työhjaajien opinnot koostuivat psykologian, erityispedagogiikan sekä alan erityisammattitutkinnoista. Työhjaajat kokivat opinnot riittäväksi, vaikka työn luonne vaatii jatkuvaa muutoskykyä nuorten kanssa toimimisessa. Työn itsessään koettiin opettavan paljon ja moniammatillisen tiimin kautta työhjaajat saavat apua niissä asioissa, joihin he tarvitsivat tukea.

Kuten tutkimuksessani olen tuonut esille, nuoret kokivat työpajoista tiedottamisen olleen heikkoa. Työpajoissa olisi hyvä pohtia, millä tavalla työpajojen monimuotoisuutta sekä sen antamia mahdollisuuksia saadaan tuotua nuorten tietoisuuteen. Mikäli nuorelle on vielä perusasteen aikana epäselvää, mihin koulutukseen hän hakeutuu, voi työpajatoimintaan osallistuminen olla vaihtoehtona. Eräänä vaihtoehtona on tuoda työpajatoimintaa esille perusasteen oppilaanohjauksen kautta. Työpajatoiminnan markkinointia kannattaa kohdentaa nuorten käyttämiin sosiaalisen median kanaviin. Nuoret hyötyvät työpajatoiminnasta solmimalla uusia sosiaalisia suhteita, oppimalla uusia taitoja sekä he saavat lisäaikaa pohtia tulevaisuuden opintoja. Silloin kun nuorella on jotain tavoitteellista ja mielenkiintoista tekemistä, työpajatoiminta voi osaltaan ehkäistä väärään seuraan ajautumista.

7 JOHTOPÄÄTÖKSET

7.1 Yhteenveto

Tämän tutkimukseni tarkoituksena on tarkastella nuorisotyön, erityisesti työpajatoiminnan, merkitystä nuorten elämään nuorten näkökulmasta. Tutkimukseni kautta haluan syventää omaa tietämystäni nuorten työpajatoiminnasta sekä sen antamista merkityksistä nuorille päätutkimuskysymykseni - mitä merkityksiä nuoret antavat työpajatoiminnalle? - sekä alakysymyksen - minkälainen toimintaympäristö työpaja on? - kautta. Näiden kahden kysymyksen lisäksi, haluan tuoda esiin nuorten ajatuksia syrjäytymisestä tutkimuskysymyksen - miten nuoret kuvaavat itse vertauskuvallisesti syrjäytymistä? - kautta.

7.1.2 Mitä merkityksiä nuoret antavat työpajatoiminnalle?

Ihmisillä on yleensä tarve olla osallisena jossain sekä osallistua johonkin toimintaan muiden ihmisten kanssa. Työpajassa työohjaajat halusivat saada nuoret tuntemaan kuuluvansa ryhmään, olla osallisena ryhmän toiminnassa sekä tuntevan olevansa ryhmän täysvaltaisia jäseniä. Nuoret kokevat tärkeäksi sen, että työpajatoiminta antaa sisältöä heidän elämälleen, on ohjattua toimintaa sekä antaa mahdollisuuksia koulutus- ja työelämän poluilla.

Nuoret toimivat työpajoissa itsenäisesti sekä ryhmissä. Itsenäisen toiminnan tarkoituksena on vahvistaa nuoren näkemystä omasta osaamisestaan. Ryhmätoiminnan kautta nuoria kasvatetaan ottamaan vastuuta myös muista ryhmän jäsenistä. Jotta ryhmätoiminta voi onnistua, tulee nuorten olla vapaaehtoisesti osallisia ryhmässä. Nuorten mielestä työohjaajat ovat kannustavia sekä nuoria tukevia. Työohjaajat saavat nuoret tuntemaan kuuluvansa juuri tähän ryhmään sekä olevansa tärkeitä ryhmän jäseniä. Ne nuoret, jolla oli jo aiempaa kokemusta töistä, joita ryhmäläiset tekivät, auttoivat sekä kannustivat ryhmään vasta liittyneitä jäseniä.

Kurt Lewinin kenttäteorian mukaan kenttä (tässä tapauksessa ryhmä) muodostuu kokonaisuudesta, jossa ryhmän voimavarat ovat vahvemmat kuin yksilön voimavarat ovat. Nuorten tukieissa muita ryhmän jäseniä, he vahvistivat ryhmän dynamiikkaa sekä sen mahdollisuutta olla olemassa ja siten he vahvistivat myös omia mahdollisuuksiaan onnistua ryhmän jäseninä. Tämä toiminta ei välttämättä ole tietoista toimintaa, koska ryhmän toimintaan vaikuttaa se, millainen tavoite ryhmällä on ja halutaanko se saavuttaa.

Nuoret kokivat työpajan tuovan rutiineja, motivaatiota sekä muutosta heidän elämäänsä. Nuoret kokivat tärkeäksi sen, että he olivat osallisena jotain toimintaa, josta voi olla heille myöhemmässä elämänvaiheessa hyötyä. Nuoret pitivät erittäin tärkeänä sitä, että työpajatoiminta oli nuorille suunnattua toimintaa ja toimintaan pystyi koulutustaustasta huolimatta osallistumaan.

Lewinin kenttäteorian mukaan yksilön psykologinen kenttä (*life space*) tarkoittaa erityislaatuista hetkeä yksilön kokemusmaailmassa. Työpajatoiminnasta tekee erityislaatuisen juuri se, että se on täysin nuorille suunnattua toimintaa, jossa nuoren tarpeet, osaaminen, oppiminen sekä yhteisöllisyys huomioidaan. Täten nuorella on käytettävissään eri alojen ammattilaisia, jotka kykenevät ohjaamaan nuorta nuoren tarpeiden vaatimalla tavalla. Pelkästään ammattilaisten apu ei ratkaise nuoren elämän haasteita, vaan nuorella tulee olla motivaatiota osallistua ammattilaisten ohjaamaan toimintaan. Nuorella oleva motivaatio kannustaa häntä osallistumaan sekä hakeutumaan niihin työelämää sekä koulutusta tukeviin palveluihin, joiden kautta nuori voi saavuttaa itselleen asettamat tavoitteet.

Nuorten mukaan työpajatoiminnan kautta he pääsevät toteuttamaan itseään sekä he saavat apua myös muihin itseään askarruttaviin asioihin. Työohjaajien rooli nuoren elämässä koettiin tärkeäksi sekä nuoren elämän selkeyttäjäksi. Nuoret kokevat, että työohjaajien kanssa pystyy pohtimaan koulutukseen sekä työelämään liittyvien asioiden lisäksi kaikkia muitakin asioita, joita nuoren elämään sisältyy.

7.1.3 Minkälainen toimintaympäristö työpaja on?

Työpajojen tarkoituksena on luoda yhteisöllisyyttä, uusia käytänteitä sekä mahdollistavan osallisuuden kokemuksia nuorille. Näiden kokemusten luominen on tärkeää, jotta nuoret kokevat itsensä tärkeäksi sekä tarpeelliseksi toimijoiksi yhteiskunnassa.

Tutkimuksessani ilmenee nuorten arvostavan työohjaajien kannustavaa ohjaustapaa. Työohjaajat opastavat nuoria koulutuspaikkoihin hakeutumisessa sekä ohjaavat nuoria työpajassa tehtävien töiden valmistumisessa.

Kenttäteorian mukaan yksilöillä on erilaiset elämäntilanteet kodeissa, töissä sekä muissa toiminnoissa. Työpajoissa työohjaajat huomioivat jokaisen nuoren elämäntilanteen, osaamisen sekä taidot. He ohjaavat nuoria yksilöllisesti, jolloin jokaiselle nuorelle voidaan luoda yhdessä nuoren kanssa hänelle realistinen, saavutettavissa oleva tavoite. Tämä kokonaisuus ei toteudu, jos nuori itse ei ole motivoitunut omien tavoitteiden saavuttamiseen.

Työpajan toiminta perustuu ryhmän yhteistyöhön. Ryhmän jäsenten tulee ymmärtää sekä hyväksyä ryhmän jäsenet omina yksilöinä, joilla jokaisella on sekä yksilöllinen että yhteinen tavoite ryhmän hyväksi. Ryhmädynamiikka vaikuttaa siihen, millä tavalla ryhmän jäsenet voivat muuttaa omaa yhteiskunnallista asemaansa, motivoitua sekä mahdollistaa tavoitteiden saavuttamisen. Kenttäteorian mukaan yksilön psykologinen kenttä muuttuu ja muovautuu sitä mukaan, millaisia esteitä yksilö kohtaa tavoitteiden saavuttamisessa sekä millaisia impulsseja kentän ulkopuolelta tulevat voimat antavat. Sosiaalisissa muutoksissa kentän ulkopuolelta tulevilla voimilla on valtavasti arvoa, koska erilaiset viranomaistahot voivat vaikuttaa sosiaalisten muutosten mahdollistamiseen. Työpajatoimintaan vaikuttaa erityisesti sosiaalitoimen nuorisotyö sekä työvoimahallinto.

Ihminen on sosiaalinen ryhmäolento, jolle on tärkeää rakentaa tulevaisuutta sekä sosiaalista kanssakäymistä muiden ihmisten kanssa. Työpajatoiminta ohjaa sekä opettaa nuoria toimimaan erilaisissa sosiaalisissa ryhmissä, jonka toteutuminen vaatii kykyä yhdessä ja ryhmässä toimimiseen, keskinäisen riippuvuuden ymmärtämiseen sekä jaetun päämäärän tavoittelemiseen.

7.1.4 Miten nuoret kuvaavat itse vertauskuvallisesti syrjäytymistä?

Yhteiskunnallisissa keskusteluissa syrjäytymisellä tarkoitetaan huono-osaisuuden kasaantumista siten, että ihmisen mahdollisuus osallistua täysipainoisesti yhteiskunnan toimintaan estyy. Tähän voi olla syynä heikko koulutustausta, työttömyys tai ongelmat elämänhallinnassa.

Työpajanuoret karttavat itsestään syrjäytyneen henkilön ilmaisuja, koska heillä on jokin paikka, jossa ovat yhteiskunnallisella tasolla osallisena. Lewinin kenttäteorian mukaan yksilöillä sekä ryhmillä on erilaiset elämäntilanteet kodeissaan, työssään sekä muissa toiminnoissaan. Elämäntila on psykologinen ympäristö, jonka kokemukset ovat yksilöllisiä, vaikeivät välttämättä tietoisia kokemuksia.

Tutkimukseen osallistuneet nuoret kokivat syrjäytymistä olevan nuorten keskuudessa, mutta he eivät kokeneet itse olleensa syrjäytyneinä siten, miten he sanan ymmärsivät. Tutkimukseen osallistuneilla nuorilla oli hyvät siteen lapsuuden kotiinsa sekä ystäviä, joiden kanssa viettää aikaa. Nuorten mukaan he olivat olleet jollain tapaa syrjäytyneitä, koska heillä ei ollut koulutus tai työpaikkaa.

7.2 Pohdinta

Työpajatoimintaan osallistuneiden nuorten kanssa oli antoisaa tehdä tutkimusta. Tutkimuksen teon aikana muistelin omia nuoriani, joiden tarpeet olivat samanlaisia kuin tutkimukseeni osallistuneiden nuorten. Päälimmäisenä tarpeena oli tunne siitä, että nuori kuuluu johonkin ja aikuiset ovat heistä kiinnostuneita. Näitä tarpeita voi olla joskus vaikea toteuttaa, koska nuorten elämäntilanne voi olla sellainen, että kiinnostuksen kohteet eivät välttämättä vielä ole kovin vakiintuneet vaan ne voivat vaihdella mielialan mukaisesti. Nuorten kanssa keskustellessani tämä tuli ilmi siten, että jo se tunne, että kuuluu johonkin ryhmään tai on osa jotain organisaatiota, koettiin tärkeäksi. Tässä voi olla vaarana se, että tämä tarve nousee niin voimakkaaksi, jolloin nuori voi liittyä osaksi jotain ryhmää, joka on vahingollinen nuoren itsetunnolle tai tulevaisuudelle. Tätä pohdin paljon tutkimusta tehdessäni, vaikka se ei tutkimukseen osallistuneiden nuorten kohdalla ollut ajankohtaista.

Nuoret toivat voimakkaasti esiin sen, että työpajasta tiedottaminen koettiin heikoksi. Tiedottamisen heikkous voi lisätä nuoren ennakkoluuloja työpajatoimintaa kohtaan ja täten olla esteenä työpajaan hakeutumiselle. Tällöin osa nuorista jää väliinputoajaksi, jolloin heidän sosiaalinen ympäristönsä voi kaventua. Nuorten työpajajakso on kestoltaan puoli vuotta, joten siinä ajassa nuoret ehtivät solmia uusia tuttavuuksia, joista voi olla hyötyä myös työpajajakson jälkeen.

Työohjaajien panos nuorten viihtymiseen työpajalla on valtaisa. Työohjaaja on lähin kontakti nuorelle, jolloin heidän välisen yhteistyökyvyn tulee toimia. Ilman toimivaa yhteistyötä työpajajakso ei voi onnistua. Nuori tarvitsee rinnalleen aikuisen, joka ohjaa, neuvoo sekä on tukena työpajajakson aikana. Tämä vaatii paljon työohjaajilta, koska he eivät välttämättä tiedä nuoren elämän tilanteesta juuri mitään. Työohjaajalla tulee olla psykologista silmää sekä auktoriteettia, jotta työpajalla kyettään toimimaan annettujen ohjeiden mukaisesti kaikissa tilanteissa.

7.3 Tutkimuksen arviointia

Tutkimusprosessi oli mielestäni mielenkiintoinen ja antoisa. Minut otettiin todella hyvin vastaan nuorten ja työohjaajien puolesta työpajassa. Sain tutustumiskierroksen kautta tutustua myös muiden työpajojen toimintaan, kuin tutkimukseni kohteena olevaan työpajaan. Nuorten antamia merkityksiä työpajatoiminnalle oli mielekästä tutkia. Tässä tutkimuksessa käytettiin aineistonkeruumenetelmänä havainnointia, päiväkirjamerkintöjä sekä osallistavaa teemahaastattelua. Analyysimenetelmänä käytettiin sisällönanalyysiä etnografisen tutkimusotteen kautta. Nimensä mukaisesti teemahaastattelussa on mukana teemoja, joiden pohjalta tutkimusta toteutetaan. Tässä tutkimuksessani teemoina olivat työpajatoiminta, varhainen tuki ja osallisuus.

Tutkimukseni tarkoituksena oli tuoda esiin niitä merkityksiä, joita nuoret antavat työpajatoiminnalle, joten tutkimuskysymykseni - mitä merkityksiä nuoret antavat työpajatoiminnalle? - toimii jo tutkimukseen osallistuvien henkilöiden rajaavana tekijänä. Myös alakysymykseni – minkälainen toimintaympäristö työpaja on? sekä - miten nuoret kuvaavat vertauskuvallisesti syrjäytymistä? - rajaa haastateltavat nuoriin henkilöihin.

Haastattelun alussa esitin nuorille muutamia yhteneväisiä kysymyksiä, jotka koskivat nimeä, ikää, koulutustaustaa, työpajatoimintaan hakeutumista ja syrjäytymisestä kertomista. Tutkimuksessani olen poistanut ne tekijät, jonka mukaan nuoria tai työpajaa voidaan tunnistaa. Tämä voidaan nähdä tutkimuksen luotettavuuden heikentävänä tekijänä, mutta koen anonymiteetin toteutumisen turvaamisen olevan tärkeämpää tutkimuksessani. Nuoret ovat kertoneet omin sanoin työpajatoiminnalle antamista merkityksistä ja erityisesti osallisuuden kokemukset sekä tekemisen mahdollisuus ja mahtavan toiminnan järjestäminen juuri nuorille olivat todella tärkeitä heille. Nuoret kokivat työpajatoiminnan olevan onnistuneen heidän kohdallaan, vaikka työpajatoiminnasta tiedottaminen koettiin heikoksi.

Teemahaastattelukysymykset muotoutuivat tutkimuksen edetessä, vaikka tein alustavan kysymysrunon haastattelun tueksi. Nuorten vastaukset vaikuttivat siihen, koinko tarvitsevani tarkentavia kysymyksiä vai riittikö heidän antamansa vastaus tarpeellisen tiedon keräämiseksi.

Kerroin nuorille ja työohjaajille tutkimuksestani heti ensimmäisenä päivänä ja totesin myös tarvitsevani viisi vapaaehtoista nuorta tutkimukseni haastatteluosaan osalliseksi. Ensin vaikutti siltä, että vain yksi nuorista olisi vapaaehtoisesti osallistumassa haastatteluun, mutta ensimmäisen ilmoittautuneen jälkeen myös muut neljä vapaaehtoista nuorta löytyi helposti. Nuorten haastattelu tapahtui yksilöhaastatteluna ja nuoret kertoivat vapautuneesti omista näkemyksistään. Nuoret olivat positiivisia ja todella innostuneita työpajatoiminnasta. Tämän aineiston perusteella negatiiviset kokemukset jäivät vähäiseksi. Nuoret kertoivat ainoana negatiivisena kokemuksena olleen heikon informaation työpajatoiminnasta. Aineiston koolla voi olla merkitystä sille, ettei negatiivisia kokemuksia työpajatoiminnasta löytynyt tämän enempää. Olen pyrkinyt johdonmukaisesti sekä objektiivisesti tuomaan julki haastateltavieni näkemykset sekä kokemukset työpajatoiminnasta. Vähäisen haastattelukokemukseni takia, olen voinut tahtomattani vaikuttaa sekä johdatella haastateltavieni vastauksia tiettyyn suuntaan.

Olen pyrkinyt tietoisesti välttämään johdattelemasta nuoria pitämällä tarkentavat kysymykset mahdollisimman yksinkertaisina sekä lyhyinä. Arvioidessani haastattelijani totean niiden menneen hyvin ja uskon saavuttaneeni tutkimukselleni annetut tavoitteet. Tutkimustuloksissa löytyi yhteneväisyyksiä aiempien tutkimusten kanssa. Tiia Hipp ja Kirsti Pollari ja Saga Luoma (2018) toteavat teoksessaan nuorten toivovan aikuisten kuuntelevan sekä ottavan huomioon heidät päätöksiä tehdessään. Nuorille on tärkeä kokea, että heidän näkemyksillään on merkitystä. Marja Ahokas (2001) toteaa artikkelissaan motivaatiolla olevan vaikutusta sekä merkityksellisyyttä ryhmän ja yksilön toiminnassa sekä tavoitteiden saavuttamisessa. Nuoren motivaatio sitoutua työpajatoimintaan vaikuttaa hänen mahdollisuuksiinsa työpajatoiminnan onnistumisessa. Bernard Burnes ja Bill Cooke (2013) toteavat artikkelissaan Lewinin kenttäteorian kenttä- käsitteen tarkasteltavan psykologista liikettä siten, mihin päin ja kuinka voimakkaasti yksilö suuntautuu tavoitteeseensa nähden, millainen toiminta kentässä on mahdollista ja millaisia esteitä tavoitteen saavuttamisen tiellä on.

Tulosten mukaan nuoret arvostavat työpajatoimintaa sekä sen antamia mahdollisuuksia. Mahdollinen jatkotutkimus voisi tarkentaa nuorten näkemyksiä siitä, millä tavalla työpajatoiminnasta tiedottamista voisi parantaa eli sitä millaista tietoa nuoret kaipaavat, jotta työpajatoiminta olisi heille merkityksellinen vaihtoehto silloin, kun nuorella on vielä tulevaisuuden suunnitelmat auki.

LÄHTEET

Ahokas, Marja (2001) Kurt Lewin Kenttäteoria, ryhmadynamiikka ja toimintatutkimus. Teoksessa Hänninen, Vilma & Partanen, Jukka & Ylijoki, Oili-Helena (toim.) Sosiaalipsykologian suunnan-
näyttäjiä. Tampere: Vastapaino, 105–127.

Aluehallintovirasto (2019) Nuorten työpajatoiminta. [online]
<<https://www.avi.fi/web/avi/avustukset-nuorten-tyopajatoimintaan#.WGYym03ouUk>>
Luettu 01.11.2019.

Aluehallintovirasto. Tiedotteet 2017. Nuorten työpajatoimintaan 1 750 000 euroa valtionavustusta.
[online]
<<https://www.avi.fi/web/avi/-/nuorten-tyopajatoimintaan-1-750-000-euroa-valtionavustusta-pohjois-suomi->> Luettu 10.06.2019.

Bamming, Ruth & Walldén, Jaana (2019) Etsivä nuorisotyö 2018. Valtakunnallisen etsivän nuori-
sotyön kyselyn tulokset. Opetus- ja kulttuuritoimen vastuualue. Aluehallintovirastojen julkaisuja
71/2019. [online]
<<https://www.avi.fi/web/avi/etsiva-nuorisotyö>> Luettu 22.02.2020

Asplund, Rita & Koistinen, Pertti (2014) ”Nuorten työllistyminen ja työllisyys työvoimapolitiikan
valossa”. ETLA Raportit No 32. [online]
<<http://pub.etla.fi/ETLA-Raportit-Reports-32.pdf>> Luettu 05.10.2019.

Bamming, Ruth (2016) Työpajatoiminta 2016. Valtakunnallisen työpajakyselyn tulokset. Opetus ja
kulttuuritoimen vastuualue. Aluehallintoviraston julkaisuja 30/2017. [online]
<<https://www.avi.fi/documents/10191/8064383/Julkaisu-30-LSSAVI.pdf>> Luettu 09.02.2020.

Bamming, Ruth & Hilpinen, Merja (2018) Työpajatoiminta 2018. Valtakunnallisen työpajakyselyn
tulokset. Opetus- ja kulttuuritoimen vastuualue. Aluehallintoviraston julkaisuja 72/2019. [online]
<<https://www.avi.fi/documents/10191/13272028/Ty%C3%B6pajatoiminta+2018+-+LSSAVI>>
Luettu 27.01.2020.

Bamming, Ruth & Hilpinen, Merja (2017) Työpajatoiminta 2017. Valtakunnallisen työpajakyselyn
tulokset. Opetus- ja kulttuuritoimen vastuualue. Aluehallintoviraston julkaisuja 20/2018. [online]
<<https://minedu.fi/documents/1410845/4345832/Ty%C3%B6pajatoiminta+2017+-+valtakunnallisen+ty%C3%B6pajakyselyn+tulokset/19b4223f-44b9-4864-a399-12877a5029b4/Ty%C3%B6pajatoiminta+2017+-+valtakunnallisen+ty%C3%B6pajakyselyn+tulokset.pdf>> Luettu 10.06.2019.

Burnes, Bernard & Cooke, Bill (2013) Kurt Lewin’s Field Theory: A Review
and Re-evaluation. International Journal of Management Reviews, Vol. 15, 408–425. [online]
<<https://onlinelibrary-wiley-com.ezproxy.jyu.fi/doi/full/10.1111/j.1468-2370.2012.00348.x>> Luettu
29.06.2020

Chukwu, Ngozi., Chukwu, Nma-Njoku., Nwadike, Ngozi (2017). Methods of Social Practice. Teoksessa Okoye, Uzoma & Chukwu, Ngozi & Agwu, Prince (toim.). Social work in Nigeria. Nsukka: University of Nigeria Press Ltd, 44–59. [online]
<https://www.researchgate.net/publication/330938620_Methods_of_Social_Work_Practice> Luettu 11.03.2020.

Eskola, Jari & Suoranta, Juha (1998) Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino, 100–104.

Gothóni, Raili (2018) Innovaatiot, yhteisöllisyys ja uusi ammatillisuus. Teoksessa Valtonen, Minna (toim.) Yhteisöpajat osallisuuden, oppimisen ja muutoksen mahdollistajina. Diakonia-ammattikorkeakoulu: Helsinki, 17–29. [online]
<https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/152244/Diak_Tyoelama_15_verkko.pdf?sequence=4&isAllowed=y> Luettu 22.02.2020.

Gretchel, Anu (2018) Toimintatutkija piuhoja kytkemässä: Nuorisotyö nuorten yhteiskunnallisen vaikuttamisen areenana. Teoksessa Kiilakoski, Tomi & Honkatukija, Päivi (toim.) Miten tutkia nuoria ja nuorisotyötä. Helsinki: Vastapaino, 261–273.

Hallamaa, Jaana (2017) Yhdessä toimimisen etiikka. Tallinna: Gaudeamus, 33, 113, 138.

Hipp, Tiia & Pollari, Kirsti & Luoma, Saga (2018) Nuorten äänen pitää kuulua! Nuorten osallisuus päätöksenteossa. Lastensuojelun keskusliiton verkkojulkaisu 6/2018. [online]
<<https://www.lskl.fi/materiaali/lastensuojelun-keskusliitto/Nuorten-aaenen-pitaa-kuulua-final.pdf>> Luettu 02.11.2019.

Heikkinen, Hannu L.T. (2015) Toimintatutkimus: Kun käytäntö ja tutkimus kohtaavat. Teoksessa Valli, Raine & Aaltola, Juhani (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. PS-kustannus: Bookwell Oy, 204–219.

Honkatukija, Päivi (2018) Haastattelu nuorisotutkimuksen metodina. Teoksessa Kiilakoski, Tomi & Honkatukija, Päivi (toim.) Miten tutkia nuoria ja nuorisotyötä. Tampere: Vastapaino.

Huttunen, Laura & Homanen, Riikka (2017) Etnografinen haastattelu. Teoksessa Hyvärinen, Matti & Nikander, Pirjo & Ruusuvuori, Johanna (toim.) Tutkimushaastattelun käsikirja. Tampere: Vastapaino, 131–152.

Hämeenaho, Pilvi & Koskinen-Koivisto, Eerika (toim.) (2018) Moniulotteinen etnografia. ETHOS ry. 2. painos. Helsinki: Juvenes Print, 7–31. [online]
><https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/57565/978-952-68509-3-1.pdf?sequence=1&isAllowed=y>> Luettu 25.08.2019.

Ilmonen, Kaj & Jokinen, Kimmo (2002) Luottamus modernissa maailmassa. SoPhi 60. Jyväskylän yliopisto. Jyväskylä: Kopijyvä Kustannus Oy.[online]
> <file:///C:/Users/Omistaja/Downloads/luottamus-mordenissa-maailmassa.pdf>>

Kallio, Kirsi Pauliina, Stenvall, Elina, Bäcklund, Pia & Häkli, Jouni (2013) Arjen osallisuuden tukeminen syrjäytymisen ehkäisemisen välineenä. Teoksessa Reivinen, Jukka & Vähäkylä, Leena (toim.) Ketä kiinnostaa? Lasten ja nuorten hyvinvointi ja syrjäytyminen. Tallinna: Gaudeamus, 69–87.

Kajantie, Eero, Hovi, Petteri, Eriksson, Johan, Laivuori, Hannele, Andersson, Sture & Rääkkönen, Katri (2013) Alkaako syrjäytyminen jo kohdussa? Teoksessa Teivinen, Jukka & Vähäkylä, Leena (toim.) Ketä kiinnostaa? Lasten ja nuorten hyvinvointi ja syrjäytyminen. Helsinki University Press: Gaudeamus, 23–36.

Kananen, Jorma (2014) Laadullinen tutkimus opinnäytetyönä- Miten kirjoitan kvalitatiivisen opinnäytetyön vaihe vaiheelta. Tampere: Suomen Yliopistopaino Oy, Juvenes Print.

Kiilakoski, Tomi & Honkatukia, Päivi (2018) Johdanto: Miten tutkia nuoria ja nuorisotyötä? Teoksessa Kiilakoski, Tomi & Honkatukija, Päivi (toim.) Miten tutkia nuoria ja nuorisotyötä. Helsinki: Vastapaino, 8–28.

Kiilakoski, Tomi, Honkatukija, Päivi ja Huttunen, Rauno (2018) Teoria nuorten ja nuorisotyön tutkimuksessa. Teoksessa Kiilakoski, Tomi & Honkatukija, Päivi (toim.) Miten tutkia nuoria ja nuorisotyötä. Helsinki: Vastapaino, 54–74.

Kiviniemi, Kari (2015) Laadullinen tutkimus prosessina. Teoksessa Valli, Raine & Aaltola, Juhani (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. PS-kustannus: Bookwell Oy, 70–85.

Kuula, Arja (2006) Toimintatutkimus. KvaliMOTV- Menetelmäopetuksen tietovaranto. [online]. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto.
< <https://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/>> Luettu 30.06.2019.

Kuikka, Maarit (2005) Mitä varhaisella puuttumisella tarkoitetaan. VARPU. Lapselle tukea ajoissa. Opettajat ja lastentarhanopettajat ovat avainasemassa lasten ja nuorten hyvinvoinnin ja turvallisen elämän takaajina. Opettaja Numero 38B. 23.09.2005, 7. [online]
< <https://www.lskl.fi/materiaali/lastensuojelun-keskusliitto/Varpu-tukea-lapselle-ajoissa.pdf>>
Luettu 25.01.2020.

Kuvaja, Anne (2011) Työttömien työnhakumotivaatio ja motivointi: Sosiaalitoimen työvalmentajien näkökulmia. Helsingin yliopisto. [online]
<https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/28438/Kuvaja%20Anne_Tyttmien%20tynhakumotivaatio%20ja%20motivointi_sosiaalitoimen%20tyvalmentajien%20nkkulmia.pdf?sequence=3&isAllowed=y>
Luettu 29.06.2020

Komonen, Katja (2008a) Nuorten työpajat kasvatuksellisina instituutioina. Janus vol. 16 (2), 167–174. [online]
<<https://journal.fi/janus/article/view/50467/15260?acceptCookies=1>> Luettu 29.10.2019.

Komonen, Katja (2008b) Työpajatoiminta nuorisotyön työmuotona. Teoksessa Hoikkala, Tommi & Sell, Anna (toim.) Nuorisotyötä on tehtävä. Menetelmien perustat, rajat ja mahdollisuudet. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura Julkaisuja 76, Helsinki: Hakapaino Oy, 429–445.

Kolehmainen, Marjo (2017) Valmennus työpajalla yhteisöpedagogin otteella–neljä kovaa koota ja iso ”äll”. Teoksessa Hoikkala, Tomi & Kuivakangas, Johanna (toim) Kenen nuorisotyö? Yhteisöpedagogiikan kentät ja mahdollisuudet. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura RY, julkaisu- ja 196, 194–204.

Laaksola, Hannu (2005) Lapsi on elävä huutomerkki. VARPU. Lapselle tukea ajoissa. Opettajat ja lastentarhanopettajat ovat avainasemassa lasten ja nuorten hyvinvoinnin ja turvallisen elämän takajina. Opettaja Numero 38B. 23.09.2005, 3.

Laukkanen, Tiia & Pekkarinen, Elina & Vilmilä, Fanny (2018) Nuorisotutkimuksen etiikka. Teoksessa Kiilakoski, Tomi & Honkatukia, Päivi (toim.) Miten tutkia nuoria ja nuorisotyötä. Tampere: Vastapaino, 75–97.

Lappalainen, Sirpa (2007) Mikä ihmeen etnografia? Teoksessa Lappalainen, Sirpa & Hynninen, Pirkko & Kankkunen, Tanja & Lahelma, Elina & Tolonen, Tarja (toim.) Etnografia metodologina. Lähtökohtana koulutuksen tutkimus. Tampere: Vastapaino, 9–14.

Matthies, Aila-Leena (2014) How Participation, Marginalization and Welfare Services are Connected. Teoksessa Matthies, Aila-Leena & Uggerhøj, Lars (edt.) Participation, Marginalization and Welfare Services. Concepts, Politics and Practices Across European Countries. Ashgate Publishing Ltd, 3–18. [online]

<<https://www.dawsonera.com/readonline/9781409463535>> Luettu 01.03.2020.

Melin, Harri & Blom, Raimo (2011) Yhteiskunnallinen eriarvoisuus. Toiminnallisia loukkuja: Hyvinvointi ja eriarvoisuus yhteiskunnassa. Tampere University Press, 193–213. [online]

<https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/66224/yhteiskunnallinen_eri-arvoisuus_2011.pdf?sequence=1&isAllowed=y> Luettu 21.01.2020.

Metsämuuronen, Jari (2008) Laadullisen tutkimuksen perusteet. Jyväskylä: Gummerus kirjapaino Oy, 3. uudistettu painos, 20–21, 29, 32.

Mönkkönen, Kaariina (2018) Vuorovaikutus asiakastyössä. Asiakkaan kohtaaminen sosiaali- ja terveysalalla. Tallinna: Gaudeamus, 17, 31.

Myrskylä, Pekka (2011) Nuoret työmarkkinoiden ja opiskelun ulkopuolella. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja. Työ ja yrittäjyys. 12/2011. Helsinki, 9, [online]

><https://tem.fi/documents/1410877/3346190/Nuoret%20ty%C3%B6markkinoiden%20ja%20opiskelun%20ulkopuolella%2017032011.pdf/59864674-0df6-47f6-963c-331105533ce3>>

Luettu 04.06.2019.

Nuorisolaki 1285/2016 [online]

><https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2016/20161285>> Luettu 10.06.2019.

Närhi, Kati & Kokkonen, Tuomo & Matthies, Alila-Leena (2017) Nuorten aikuisten miesten osallisuuden ja toimijuuden reunaehdoja sosiaali- ja työvoimapalveluissa. Teoksessa Laitinen, Merja & Niskala, Asta (toim.) Asiakkaat toimijoina sosiaalityössä. Tampere: Vastapaino, 113–145.

Niiranen, Vuokko (2002): Asiakkaan osallistuminen tukee kansalaisuutta sosiaalityössäkin. Teoksessa Juhila, Kirsi & Forsberg, Hannele & Roivainen, Irenen (toim.) Marginaalit ja sosiaalityö. Jyväskylän yliopisto, 63–80. [online]

<<https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/44433/SoPhi65.pdf?sequence=3&isAllowed=y>>
Luettu 31.01.2020

Oulun kaupunki (2019) Nuorten työpajat. [online]

<<https://www.ouka.fi/oulu/nuoret/tyopajat>> Luettu 05.07.2019.

Oulun kaupunki. Nuorten työpajatoiminta. [online]

<<https://www.ouka.fi/documents/78453/17050249/Yksil%C3%B6llinen+nuorisoty%C3%B6+2019.pdf/8c354e98-c8d6-41a9-9c4e-70e6e76b02d3>> Luettu 22.11.2020

Opetus- ja kulttuuriministeriö. Valtakunnallisen nuorisotyön ja –politiikan ohjelma 2020-2023: Taavoitteena nuoren merkityksellinen elämä ja osallisuus yhteiskunnassa. [online]

<<https://minedu.fi/julkaisu?pubid=URN:ISBN:978-952-263-697-3>> Luettu 31.01.2020.

Opetus- ja kulttuuriministeriö. NUOTTA-avustukset valtionapukelpoisuuden saaneille nuorisokeskuksille vuodelle 2020. [online]

<https://minedu.fi/avustukset/avustus/-/asset_publisher/nuotta-avustukset-valtionapukelpoisuuden-saaneille-nuorisokeskuksille-vuodelle-2020> Luettu 09.02.2020.

Palo, Susanna (2017) Työpajatoiminta avaa mahdollisuuksia ja tukee jatkopoluille. Teoksessa Pietikäinen, Reetta & Välimaa, Anne (toim.) Mahdollisuuksia rakentamassa. Valtakunnallinen työpajajyhdistys, 31–39. [online]

<<https://www.intory.fi/uutiset/mahdollisuuksia-rakentamassa-tpy-n-20-vuotisjuhla-julkaisu-julkistettiin-yhdistyksen-juhlaseminaarissa>> Luettu 10.02.2020.

Palola, Elina & Hannikainen-Ingman, Katri & Karjalainen, Vappu (2012) Nuorten syrjäytymistä on tutkittava pintaa syvemmin. Yhteiskuntapolitiikka 77:3, 310–315. [online]

<<http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/102895/palola.pdf?sequence=1&isAllowed=y>>
Luettu 26.06.2019.

Pietikäinen, Reetta & Välimaa, Anne (toim.) (2017) Mahdollisuuksia rakentamassa. Valtakunnallinen työpajajyhdistys, 110. [online]

<<https://www.intory.fi/uutiset/mahdollisuuksia-rakentamassa-tpy-n-20-vuotisjuhla-julkaisu-julkistettiin-yhdistyksen-juhlaseminaarissa>> Luettu 29.10.2019.

Ryynänen, Sanna (2016) Yhteisöt kasvatuksen, taiteen ja hoivan voimavarana. Teoksessa Roivainen, Irene & Ranta – Tyrkkö, Satu (toim.) (2016) Yhteisöt ja yhteisösosiaalityön lähtökohdat. United Press Global, 137–138. Luettu 01.03.2020.

Saaranen-Kauppinen, Anita & Puusniekka, Anna (2006) KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietovarasto.[online]
<<https://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/>> Luettu 06.11.2019.

Salonen, Saara (2017) Syrjäytyminen väistää määritelmiä. Sosiaalivakuutus. [online]
<<https://sosiaalivakuutus.fi/syrjaytyminen-vaistaa-maaritelmia/>> Luettu 06.07.2019.

Saikkumäki, Peppi & Kestilä, Laura & Karvonen, Sakari (2014) Työttömien ja työllisten koettu hyvinvointi toimintavalmiuksien viitekehityksessä. Teoksessa Vaaramaa, Marja & Karvonen, Sakari & Kestilä, Laura & Moisio, Pasi & Muuri, Anu (toim.) Suomalaisten hyvinvointi 2014. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Tampere: Juvenes Print – Suomen Yliopistopaino Oy, 118–143.

Scellenberg, James A. (1988) Sosiaalipsykologian klassikoita. Helsinki: Oy Gaudemus Ab.

Siisiäinen, Martti (2014) Four Faces of Participation. Teoksessa Matthies, Aila-Leena & Uggerhøj, Lars (edt.) Participation, Marginalization and Welfare Services. Concepts, Politics and Practices Across European Countries. Ashgate Publishing Ltd, 29–45. [online]
<<https://doi-org.ezproxy.jyu.fi/10.1080/13691457.2017.1421121>> Luettu 01.03.2020.

Suoranta, Juha & Ryyänen, Sanna (2014) Mitä taisteleva tutkimus on? Helsinki: Into, 29, 197–198.

Sosiaalihuoltolaki 1301/2014 [online]
<<https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2014/20141301>> Luettu 01.11.2019.

Syrjälä, Leena & Estola, Eila & Uitto, Minna & Kaunisto, Saara-Leena (2006) Kertomuksen tutkijan eettisiä haasteita. Teoksessa Hallamaa, Jaana & Launis, Veikko & Lötjönen, Salla & Sorvali, Irma (toim.) Etiikkaa ihmistieteille. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan julkaisuja. Helsinki: Hakapaino Oy, 181–202.

Syrjälä, Leena & Syrjäläinen, Eija & Ahonen, Sirkka & Saari, Seppo (1994): Laadullisen tutkimuksen työtapoja. Helsinki: West-Point Oy.

Terveiden ja hyvinvoinnin laitos (2019) Nuorten syrjäytyminen. [online]
<https://thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/tyon_tueksi/nuorten-syrjaytyminen> Luettu 06.07.2019.

Tietosuojalaki 1050/2018 [online]
<<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2018/20181050>> Luettu 18.07.201

Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli (2018) Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. EU: Tammi, 33–34.

Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli (2009) Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Latvia: Tammi, 103–104.

Tuomi, Jouni & Sarjajärvi, Anneli (2002) Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi, 117.

Tuomela, Raimo & Mäkelä, Pekka (2011) Sosiaalinen toiminta. Teoksessa Kotiranta, Tuija & Niemi, Petteri & Haaki, Raili (toim.) Sosiaalisen toiminnan perusta. Helsinki: Gaudeamus, 87–112.

Trevithick, Pamela (2005) The knowledge base of groupwork and its importance within social work. Groupwork Vol. 15 (2) 80–107. Whiting & Birch Ltd. [online]
<https://www.researchgate.net/publication/233712127_The_knowledge_base_of_groupwork_and_its_importance_within_social_work> Luettu 22.02.2020.

Valtakunnallinen Työpajayhdistys. Strategia 2015–2020 . [online]
<<https://www.intory.fi/jarjesto/strategia/>> Luettu 09.11.2019.

Valtiontalouden tarkastusvirasto. Tuleva julkaisu: Nuorten työpajatoiminta ja etsivä nuorisotyö 1.1.2020. [online]
<<https://www.vtv.fi/julkaisut/nuorten-tyopajatoiminnan-vaikuttavuus-ja-etsivan-nuorisotyon-resurssit-ja-tehokkuus/>> Luettu 21.11.2020.

Vehkalahti, Kaisa & Rutanen, Niina & Lagström, Hanna & Pösö, Tarja (2010) Kohti eettisesti kestävä lasten ja nuorten tutkimusta. Teoksessa Lagström, Hanna & Pösö, Tarja & Rutanen, Niina & Vehkalahti, Kaisa (toim.) Lasten ja nuorten tutkimuksen etiikka. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, 10–23.

Vilka, Hanna (2007) Tutki ja havainnoi. Helsinki: Tammi, 56–57.

Öystilä, Satu (2003) Toiminnallisen opetuksen perustan rakentajia – John Dewey, Kurt Lewin, Jacob Levy Moreno, David Kolb ja Jack Mezirow. Teoksessa Pokela, Esa & Öystilä, Satu (toim.) Yliopistopedagogiikkaa kehittämässä-kokeiluja ja kokemuksia. Tampere: Tampere University Press, 27–76.

Liite 1. Tutkimussuunnitelma tutkimusluvan liitteeksi

Tutkittavan organisaation palvelupäällikkö

Hei,

Olen Jyväskylän yliopiston/Kokkolan yliopistokeskus Chydeniuksen sosiaalityön maisteriopiskelija. Tutkimukseni tarkoituksena on haastatella suuren kaupungin työpajatoiminnassa mukana olevia nuoria sekä ammattilaisia ja lisäksi toteuttaa aineiston keruuta osallistuvan havainnoin kautta työpajassa. Valitsen yhden työpajan, josta pyydän nuoria sekä ammattilaisia osallistuman haastatteluun. Tutkimukseni on tarkoitus valmistua viimeistään syksyllä 2020. Tutkimukseni avulla pyrin saamaan esiin nuorten näkemyksiä työpajatoiminnan merkityksestä heidän elämälleen.

Tutkimusaineistoni kerätään haastattelujen avulla. Haastattelut toteutetaan anonyymissä nuorten työpajatoiminnassa. Haastateltavana on työpajan nuoria sekä ammattilaisia. Haastateltavien henkilöllisyys, ikä ja toimipaikka ovat täysin luottamuksellisia, eikä niitä voi tunnistaa lopullisesta tutkimusraportista. Haastattelut nauhoitetaan Olympus VN-7700 digitaaliselle sanelimelle, josta litteroin sen sanantarkasti. Nauhoitetut haastattelut ja litteroidut aineistot säilytetään yliopiston salasanan takana olevassa tietokannassa ja hävitetään tutkimuksen päätyttyä.

Haastattelu toteutetaan haastateltavan toiveen mukaisesti joko työpajassa tai muussa heidän valitsemassa paikassa. Tutkimuksessa yksittäisen haastateltavan tiedot eivät tule missään vaiheessa esiin. Haastattelu-aika ja -paikka sovitaan yhdessä. Haastattelun kesto on noin 1 tunti. Nauhoitan haastattelun ja litteroin sen sanantarkasti sähköiseen tiedostoon. Aineistoa kerätään myös havainnoimalla ja pitämällä tutkimuspäiväkirjaa. Päiväkirja tuhotaan tutkimuksen päätyttyä. Ilmoitan haastateltavalle tutkimuksen valmistumisesta sekä internet-osoitteen, josta tutkimus on löydettävissä ja toimitan valmiin tutkimuksen myös työpajalle, mikäli niin sovitaan.

Haastattelututkimukseen osallistuminen on täysin vapaaehtoista. Haastateltava voi milloin tahansa keskeyttää haastattelun sekä perua suostumuksensa osallistua tutkimukseen. Suostuessasi allekirjoituksellasi osallistumaan tutkimukseeni, annat minulle samalla yhteistietosi, jotta voin ilmoittaa sinulle tutkimukseni valmistumisen sekä internet-osoitteen, jossa tutkimus on luettavissa.

Sosiaalityössä nuorten syrjäytymisen ehkäisy on tärkeää sekä yhteiskunnallisesti merkittävää, koska osa nuorista putoaa pois erilaisten palveluiden piiristä. Pekka Myrskylän (2011) mukaan nämä nuoret ovat näkymättömiä yhteiskunnassa ja heidän mahdollisuus kiinnittyä yhteiskuntaan heikentyy. Erityisesti nuoren mahdollisuus saada opiskelu- tai työpaikka on heikompaa verrattaessa muihin samanikäisiin, yhteiskunnan toiminnassa mukana oleviin nuoriin. Nuori voi kokea itsensä ulkopuoliseksi yhteiskunnan toiminnasta, jolloin ulkopuolisuuden kokemukset voivat edesauttaa nuoren syrjäytymistä yhteiskunnasta. Haluan selvittää nuorten antamia merkityksiä työpajatoiminnan heidän elämälleen.

Tulevana sosiaalityön ammattilaisena haluan ymmärtää syitä, joilla voi olla merkitystä nuoren elämänlaadulle sekä niitä syitä, jonka takia nuori voi kokea yhteiskuntaan kiinnittymisen olevan haastavaa.

Lähden tarkastelemaan pro gradu-tutkimustani seuraavan tutkimuskysymyksen kautta:

1. Mitä merkityksiä nuoret antavat työpajatoiminnalle?

Haastattelun ei tarvitse edetä haastattelukysymysten rungon mukaisesti, vaan kysymysten asettelu muovautuu haastattelutilanteen sekä haastateltavan vastausten mukaisesti.

Kuten jokaisessa tutkimuksessa, myös tässä tutkimuksessani, eettisyyden määrittelemine on olennaista ja tärkeää. Hanna Vilkan (2007) mukaan eettisyyden asettamat haasteet tulee huomioida erityisesti silloin, kun käytetään tutkimusaineiston keräämiseen osallistuvaa havainnointia, kokeamalla oppimista tai aktivoivaa osallistuvaa havainnointia. Osallistuessani tutkimuskohteen luonnolliseen arkielämään, ihmisten normaali rutiini rikkoutuu, vaikei tämä ole tarkoitukseni.

Suomessa tutkimuseettistä tiedotustoimintaa, keskustelua sekä sen edistämistä varten perustettiin vuonna 1992 Tutkimuseettinen neuvottelukunta. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan perustama HYMY-työryhmä julkaisi Jaana Hallamaan ja Veikko Launiksen ja Salla Lötjösen ja Irma Sorvalin (toim.) (2006) Etiikkaa ihmistieteille -teoksen sekä tutkimuseettisen neuvottelukunnan työryhmän eettiseen arviointiin liittyvän julkaisun- Humanistisen, yhteiskuntatieteellisen ja käyttäytymistieteellisen tutkimuksen eettiset periaatteet ja ehdotus eettisen ennakoarvioinnin järjestämiseksi- vuonna 2009.

Tutkimukseni eettinen periaate perustuu EU:n uusiin eettisiin ohjeisiin, EU yleinen tietosuojasetus 6 artikla, joissa todetaan henkilöiden suojelun henkilötietoja käsiteltäessä olevan perusoikeus.

Hanna Vilka (2007) toteaa tutkijan tulevan yleensä tutkittavien arkielämän keskelle erilaisesta kulttuurista, kuin tutkittavat ovat. Tätä kautta tulevat ilmi erilaiset itsestäänselvyydet sekä sääntönmukaisuudet, joita ihmiset eivät välttämättä huomaa noudattavansa jokapäiväisessä elämässään.

Tutkijana minulla on vastuu toimia tutkimuseettisten periaatteiden mukaisesti. Eettinen tutkimusote on yksi tärkein ja keskeisin tieteellisen ajattelun sekä toiminnan ohjaava periaate. Olen tutkijana tiedostanut hyvän tieteellisen tavan ja käytännön, jolla toteutan tutkimuksen tekemisen. Tutkimuseettisten kysymysten sekä hyvän tieteellisen tavan ja käytännön mukaisesti tutkija on tutustunut henkilötietolakiin, julkisuuslakiin ja tutkimuseetiikkaan.

Tietosuojalaki 2018/1050, 4§ antaa mahdollisuuden käyttää henkilötietoja tieteellisen tutkimuksen tarpeen mukaisesti. Tutkimuseettiset normit ovat osittain yhteisiä kaikkien tieteenalojen sekä tutkijoiden kesken ja ne ohjaavat tutkijaa tutkimuksen tekemisessä. Tiia Laukkanen ja Elina Pekkarinen ja Fanny Vilmilä (2018) ovat jaotelleet tutkimuseettiset normit kolmeen pääryhmään, joissa painotetaan totuuden etsimistä sekä tiedon luotettavuutta, huomioimaan tutkijoiden keskinäisiä suhteita ja ihmisarvon kunnioittamista. Sitoudun noudattamaan näitä tutkimuseettisiä normeja tutkimuksen tekemisen ajan sekä tutkimuksen valmistumisen jälkeen.

Tässä tutkimuksessani osallistun nuorten työpajatoiminnan toimintaan havainnoitsijana sekä haastattelun nuoria ja ammattilaisia. Toivon tutkimuksen haastatteluun osallistuvan viisi kahdeksantoista vuotta täyttäneitä nuorta.

Mikäli täysi-ikäisten nuorten kiinnostus osallistua tutkimukseen on heikkoa, pyydän alaikäisten nuorten vanhemmilta sekä nuorilta itseltään lupaa osallistua tutkimukseeni. Kaisa Vehkalahti ja Niina Rutanen ja Hanna Lagström ja Tarja Pösö (2010) toteavat, että alaikäisiä nuoria haastatellessa tulee myös heidän vanhemmilta olla lupa haastatteluun.

Tutkimuskysymyksen kautta pyrin selvittämään myös työpajatoiminnan ammattilaisten vaikutusta nuoren elämänhallinnan ohjauksessa sekä miten he kokevat voivansa olla nuorten tukena työpaja toiminnan kautta, sekä toivoisin saavani tietoa työpajatoiminnan kehityksestä toimintavuosien varrella.

Haastattelut toteutetaan tammikuun 2020 aikana. Tutkielmani ohjaajana toimii yliopistonopettaja YTT Sirkka Alho, sirkka.alho@chydenius.fi, +358403530920

Tekijän yhteystiedot: puh: xxxx e-mail: xxxx

Liite 2. Haastattelukysymyksiä nuorille

1. Mikä sinun nimesi on?
2. Minkä ikäinen olet?
3. Onko sinulla peruskoulun päättötodistusta?
4. Onko sinulla ammatillista koulutusta?
5. Keneltä sait tiedon työpajatoiminnasta?
6. Oletko ensimmäistä kertaa mukana työpajatoiminnassa?
7. Kerro omin sanoin, mitä ajattelet syrjäytymisestä

Kiitos osallistumisestasi haastatteluun!

Liite 3. Haastattelukysymyksiä nuorten työpajan ammattilaisille

1. Millainen koulutustausta sinulla on?
2. Kuinka kauan olet toiminut työpajaohjaajana?
3. Kuinka pitkä nuoren työpajajakso tällä hetkellä on?
4. Tulisiko työpajatoiminnan keston olla pidempi kuin se nyt on?

Kiitos osallistumisestasi haastatteluun!